

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SABAHATTİN ALİ’NİN ESERLERİNDEKİ HALK
BİLİMİ UNSURLARI

Cansu ASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

KIRŞEHİR
EKİM 2015

T.C.
AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ensar ASLAN

KIRŞEHİR
EKİM 2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı** Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Ensar ASLAN

Üye: Doç. Dr. Salahaddin BEKKİ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Namık ASLAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

ÖZET

Türk kültürünün geniş ve zengin özelliği dikkat çekicidir. Yüzyıllardır sözlü olan gelenek içinde Türk kültürü varlığını devam ettirmektedir. Halkın halk olabilmesi için, çeşitli meziyetlere sahip olması gerekir ki bunlardan en önemlisi ortak bir kültürdür. Halk kültürü için bir milletin asli unsuru demek yerinde olur. Sabahattin Ali'nin de içinden yaşadığı dönemlerde toplumun değerlerini, eserlerinde çok iyi yansıttığı görülmektedir. Yazdığı eserlerde toplumcu ve gerçekçi bir çerçeve çizen Sabahattin Ali, Anadolu ve köylü olma ve bunun neticelerinden doğan sonuçları itina ile kaleme almıştır. Eserlerindeki akıcı bir üslup ve gerçekçi anlatımı ile Türk edebiyatında yer edinmiştir.

Çalışmamızın konusu Sabahattin Ali'nin eserlerinde yer verdiği halk bilimi unsurlarıdır. Çalışmamızda, Sabahattin Ali'nin eserlerinde yer alan halk bilimi ve halk kültür unsurları, Türk halk kültüründe kullanılan şekilleriyle kıyaslanarak, benzer ve farklı yönleri ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sabahattin Ali, motif, halk edebiyatı, Kürk Mantolu Madonna, roman, öykü.

ABSTRACT

The wide and rich feature of Turkish culture is noteworthy. For centuries the oral tradition in Turkish culture continues in existence. The common people to be interested in people's needs to have various merits that the most important is a common culture. Essential element of a nation for folk culture is mean. Sabahattin Ali's lived through periods of community values, too, reflect very well in his works can be seen. He also wrote works of the communal and realistic framework that draws Sabahattin Ali, anatolian and peasants as a result of being born of the results has written with care. In the Works with a streamlined style and realistic narration has positioned in Turkish literature.

The subject of this study gave place Sabahattin Ali's works of folklore are the ingredients. In the study, Sabahattin Ali's works of folklore and cultural elements, by comparing with the shape used in the culture of the Turkish people, revealed similar and different aspects.

Key words: Sabahattin Ali, motif, folk literature, Kürk Mantolu Madonna, story, novel.

ÖN SÖZ

Sabahattin Ali'nin mensur eserlerindeki halk bilimi unsurları, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Sabahattin Ali'nin eserlerinde yer alan halk bilimi ve kültür unsurları, Türk halk kültüründe kullanılan şekilleriyle kıyaslanarak benzer ve farklı yönleri ortaya konulmuştur. Çalışmamız Sabahattin Ali'nin öykü kitaplarını, romanlarını ve şiirlerini kapsamaktadır. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş kısmıdır. Bu bölümde Sabahattin Ali'nin yaşam öyküsüne, eserlerine, edebi kişiliğine yer verilmiştir. Bu bölümde “motif” kavramının tanımı da anlatılarak giriş kısmından ikinci bölüme geçilmiştir. İkinci bölümde “Halk Edebiyatı ve Halk Kültürü Unsurları” yer almaktadır. Burada ilk olarak masal, halk hikâyesi, kalıp sözler gibi Halk Edebiyatı unsurları anlatılmıştır. Daha sonra Sabahattin Ali'nin masalları incelenmiştir, masal özelliklerine, motiflerine ve masal özetlerine yer verilmiştir. Masal incelemelerinden sonra “Sabahattin Ali ve Halk Hikâyesi” ele alınmıştır. Bu konu anlatıldıktan sonra eserlerinde yer verdiği deyimler, argo kelimeler, dini inançlar ve ilgili unsurlar, eşya kavramları, meslek kavramları, giyim-kuşam kavramları, yazar-eser-edebiyat türleri, son olarak akrabalık kavramları incelenerek Sabahattin Ali'nin eserlerinde geçtiği şekliyle aktarılmıştır. Bu bölümde Sabahattin Ali'nin yazdığı 23 şiire de yer verilmiştir. Şiirlerin ardından motif ve kavram tabloları belirtilmiştir. Son bölüm olan üçüncü bölümde eser özetleri ve tablolar bulunmaktadır. Bu bölümde öykülerinden; *Değirmen*, *Kurtarılamayan Şaheser*, *Kırlangıçlar*, *Viyolonsel*, *Bir Orman Hikâyesi*, *Kağrı*, *Yeni Dünya*, *Ses* incelenmiştir. Ardından üç romanı; *Kürk Mantolu Madonna*, *Kuyucaklı Yusuf* ve *İçimizdeki Şeytan* incelenmiştir. Çalışmamızın son kısmında sonuç bölümü ve yararlandığımız kaynaklar bulunmaktadır. Sabahattin Ali'nin

eserlerinde halk bilimi unsurlarını tespit ederken ve bu unsurların Türk halk kültüründeki yansımalarını ortaya koyarken fişleme yöntemi ile çalışılmıştır. Ardından elde edilen bulgular kıyaslama ve değerlendirme yöntemi ile ortaya konulmuştur. Yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Konu ve yazar ile ilgili süreli ve süresiz yayınlardan, YÖK Dokümantasyon Merkezi'nden, Milli Kütüphane'den ve internet kaynaklarından yararlanılmıştır. Prof. Dr. Ensar Aslan'ın danışmanlığını yapmış olduğu; Rezan Karakaş'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Halkbilimi Unsurları", Sibel Karadeniz Yağmur'un "Elif Şafak'ın Dört Romanında Halkbilimi Unsurları", M. Abdulbasit Sezer'in "Murathan Mungan ve Halk Bilimi" adlı tezlerden yararlanılmıştır.

Çalışma boyunca bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren, çalışmanın ortaya çıkmasında yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Ensar Aslan'a ve Doç. Dr. Salahaddin Bekki'ye saygıyla teşekkürlerimi sunarım. Desteklerini her zaman yanımda hissettiğim anne ve babama, her konuda bana sabırla yardımcı olan ağabeyim Serkan Aslan'a teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	v
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Sabahattin Ali'nin Yaşam Öyküsü ve Eserleri.....	1
1.2. Edebi Kişiliği	3
1.3. Motif Kavramı.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
SABAHATTİN ALİ'NİN ESERLERİNDE HALK EDEBİYATI VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI.....	7
2.1. Halk Edebiyatı Unsurları	8
2.1.1. Masal.....	8
2.1.2. Sabahattin Ali ve Masal.....	11
2.1.3.Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Anlattığı Kısa Masallar	13
2.1.3.1. Bir Aşk Masalı Özeti.....	13
2.1.3.2. Devlerin Ölümü Özeti	15
2.1.3.3. Koyun Masalı Özeti	16
2.1.3.4. Sırça Köşk	17
2.1.4. Masal Motifleri	18
2.1.2. Halk Hikâyesi	21
2.1.2.1. Halk Hikâyesi.....	21
2.1.2.2. Sabahattin Ali ve Halk Hikâyesi	22
2.1.3. Kalıp Sözler	28

2.1.3.1. Deyimler.....	28
2.1.3.2. Argo	37
2.2.1 Dini İnançlar ve İlgili Unsurlar.....	40
2.2.2. Eşya.....	45
2.2.3. Meslek.....	51
2.2.4. Giyim Kuşam.....	58
2.2.5. Yazar Eser ve Edebiyat Türleri.....	62
2.2.6. Akrabalık	65
2.3. Sabahattin Ali'nin Şiirlerindeki Motif ve Kavram Tablosu.....	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	110
ESER ÖZETLERİ VE TABLOLAR	110
3.1. Değirmen Öyküsünün Özeti.....	110
3.1.1. Değirmen Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu.....	111
3.2. Kurtarılamayan Şaheser Öyküsünün Özeti	113
3.3. Kırlangıçlar Öyküsünün Özeti	118
3.4. Viyolonsel Öyküsünün Özeti	120
3.4.1. Viyolonsel Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu	122
3.5. Bir Orman Hikâyesi Öyküsünün Özeti	124
3.5.1. Bir Orman Hikâyesi Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu	126
3.6. Kağrı Öyküsünün Özeti.....	127
3.6.1. Kağrı Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu	128
3.7. Yeni Dünya Öyküsünün Özeti	129
3.7.1. Yeni Dünya Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu	132
3.8. Ses Öyküsünün Özeti	134
3.9. Kürk Mantolu Madonna Roman Özeti.....	137

3.10. Kuyucaklı Yusuf Romanının Özeti.....	146
3.10.1. Kuyucaklı Yusuf Romanının Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu.....	152
3.11. İçimizdeki Şeytan Romanının Özeti	163
SONUÇ	177
KAYNAKÇA.....	177

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Sabahattin Ali'nin Yaşam Öyküsü ve Eserleri

Sabahattin Ali, 25 Şubat 1907'de Gümölcine'de doğmuştur. Babası Ali Sabahattin Bey, bir piyade yüzbaşısı olması nedeniyle sık sık yer değiştirmişlerdir. Sabahattin Ali'nin, çocukluk yıllarını çeşitli şehirlerde yaşamasının ve farklı okullara gitmesinin sebebi budur. Ortaokulu önce Balıkesir Öğretmen Okulu'nda sonra İstanbul İlk öğretmen Okulu'nda okumuştur. 1926 yılında da İstanbul'dan mezun olmuştur. 1925 yılında Sabahattin Ali'nin ilk yazılarını halkla paylaştığı derginin adı Irmak'tır. Sabahattin Ali, bir süre ilkokul öğretmenliği yapmıştır. Daha sonra 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı'nca Almanya'ya gönderilmiştir. Postdam ve Berlin'de öğrenim görmesinin ardından 1930 yılında Türkiye'ye geri dönmüştür. Ankara, Aydın ve Konya'daki ortaokullarda Almanca öğretmenliği yapmıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde ve Devlet Konservatuvarı'nda da çalışmıştır. İlk öyküsü ise, “*Bir Orman Hikâyesi*” 30 Eylül 1930'da *Resimli Ay*'da yayınlanmıştır.

1932 yılında, bir arkadaş ortamında okuduğu bir şiirde Atatürk'e hakaret ettiği iddiasıyla tutuklanmıştır. Cezaevinde bir yıl yattıktan sonra 1933 affi ile özgürlüğüne kavuşmuştur. 15 Ocak 1934'te *Varlık Dergisi*'nde “*Benim Aşkım*” adlı şiirini yayınlayarak Atatürk'e olan bağlılığını ifade etmeye çalışmıştır. 1934'te Bakanlık Neşriyat Müdürlüğü'nde işe başlamıştır. 16 Mayıs 1935 dünya evine girmiş ve 1936'da askere gitmiştir. 1937 yılında, Filiz adını verdiği bir kızı olmuştur. 1938'de Musiki Muallim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliğine başlamıştır fakat 1940

yılında tekrar askere alınmıştır. 1941 yılında askerden dönünce 1945 yılında görevden alınana kadar Ankara Devlet Konservatuvarı'nda Almanca öğretmenliği yapmıştır. Görevden alınmasının nedenlerinden birisi *İçimizdeki Şeytan* isimli romanına aldığı tepkilerdir. Bu dönemde Nihal Atsız ve milliyetçi kesimle girdiği çatışmalar sonrasında, Nihal Atsız'a dava açmıştır. Bu davayı kazanmasına rağmen tepkiler hiç dinmemiştir. Hatta yazılarının yayınlandığı gazeteler kapatılmıştır.

Bu olayların ardından İstanbul'da 1945 yılında *Markopaşa* adlı bir mizah gazetesi çıkarmaya başlamıştır ve bu gazetenin çıkarılması sırasında Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'la birlikte çalışmıştır. *Malum Paşa*, *Öküz Paşa* ve *Merhum Paşa* adlı siyasal mizah gazetelerini de 1946 ve 1947 yıllarında birlikte çıkartmışlardır. 1948'de Sabahattin Ali bu dergilerdeki yazıları nedeniyle tutuklanarak 3 ay hapis yatmıştır.

Sürekli izlendiği için yurtdışına kaçmak istemiş, ancak Kırklareli dolaylarında bir kaçakçı tarafından öldürüldüğü iddia edilmiştir.

Değirmen (1935), *Kağm* (1936), *Ses* (1937), *YeniDünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947) adlı beş adet öyküsü bulunmaktadır. Halk şiirinden esinlenerek yazdığı şiirlerini *Dağlar ve Rüzgâr*'da toplamıştır (1934). Sabahattin Ali, romanlarında da insanın ruhuna ayna tuttu ve gerçeğe bu aynadan bakmıştır. *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1943) adlı romanlarında, okurların gerçekliği daha derinden algılamasını sağlamıştır. Sağlığında yayımlanmış dokuz kitabına, *Varlık* dergisinde tefrika edilen *Esirler* (1936) oyunu da eklenince on kitabı, yedi ciltlik bir külliyat halinde Varlık Yayınları arasında tekrar basılmıştır (1965/66). *Bütün Eserleri* önce Bilgi Yayınevi'nde, sonra Cem

Yayınevi'nde yeniden basılmıştır. Sabahattin Ali'nin öyküleri 1997'de YKY'de *Bütün Öyküleri* adı altında bir araya getirildi. *Kürk Mantolu Madonna* (1998), *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler* (1998), *İçimizdeki Şeytan* (1998), *Kuyucaklı Yusuf'un* (1999), yeniden basımları yapılırken *Bütün Şiirleri* 1999'da yayımlandı. Sabahattin Ali'nin öyküleri 2003'te ilk baskıları esas alınarak *Değirmen, Yeni Dünya, Sırça Köşk, Kağrı-Ses-Esirler* adıyla ayrı kitaplar olarak yayımlandı. *Bütün Romanları'nın* eleştirel basımı ise Ocak 2004'te *Delta* olarak yapıldı.¹

1.2. Edebi Kişiliği

Sabahattin Ali edebiyat sahasında; şiir, hikâye, roman, oyun, makale gibi türlerde eserler vermiştir. Fakat daha çok hikâyeci kimliğiyle ön plana çıkmıştır. “Edebiyat tarihlerindeki ortak belirlemeye göre köy ve kasaba hikâyecisi olarak yerini korur. 1927-1947 yılları esas alındığında yirmi yıllık yazarlık hayatındaki yeri bakımından sosyal ya da toplumsal gerçekçi bir hikâyeci olarak karşımıza çıkar.” (Tuncer, 2007:1096) Sabahattin Ali'nin, *Değirmen, Kağrı, Ses, Yeni Dünya* ve *Sırça Köşk* isimlerini verdiği 5 adet öykü kitabı bulunmaktadır. *Değirmen*, 1927-1934 yılları arasında yazılmış öykülerin yer aldığı bir kitaptır. Sabahattin Ali'nin *Değirmen*'deki bu öykülerine genellikle bireysel konular ve romantik ilişkiler konu olmuştur. Bu açıdan bakıldığında, *Değirmen*'de Sabahattin Ali'nin gerçek edebî kişiliğinin ön plana çıktığı söylenebilir. Kağrı S. Ali'nin ikinci kitabıdır ve 1935 yılında yazdığı öyküler yer almaktadır. *Ses*'te 1935 ve 1936 yıllarında kaleme aldığı ayrı ayrı beş öykü vardır. *Yeni Dünya* kitabında öykü sayısı on üçe yükselmiştir. 1936 ile 1942 yıllarında çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanan bu öykülerin konusu

¹ **SABAHATTİN ALİ**, (2013). *Bütün Eserleri Eleştirel Bakış*, Yayına Hazır: Sevgül Sönmez, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul. (Tanıtım Sayfası) "

Değirmen'den farklı olarak toplumsal sorunlar olmuştur (Karaca, 1993:221). Sabahattin Ali'nin öykülerini kaleme almaya başladığı yıllarda, kendisi gibi yazar olan sanatçılardan ayrıldığı dikkat çekmektedir. Örneğin, Kenan Hulusi ve Bekir Sıtkı, Sadri Ertem gibi gerçek olayları anlatırken S. Ali'nin öyküleri gerçeküstü olayları konu almaktaydı. İlk öykülerinde "*Kurtarılamayan Şaheser*", "*Kırlangıçlar*", "*Viyolonsel*", "*Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi*" gibi masalları buna kanıttır. Bu öykülerde yine bir romantizmin varlığı hissedilmektedir (Karaca, 1993: 221).

Cumhuriyet'in ilânı ve sonrasında yaşanan olaylar yazarları da yakından etkilemiştir. Devlet politikasında köye yönelme eğiliminin görülmesi ve Kurtuluş Savaşı'ndan itibaren köylünün önem kazanması gibi konuları R. Nuri Güntekin, Halide Edip, Yakup Kadri gibi yazarların eserlerinde görmek mümkündür. Sabahattin Ali'nin ise *Değirmen*'den sonraki öykü kitaplarıyla, köyü ve kasabayı yakından tanıyor olması, gözlemci gerçekçilikten çok toplumsal gerçekçiliğe uygun öyküler yazmasında yardımcı olmuştur (Karaca, 1993: 221). Kendi dilinden kendi toplumcu edebiyat anlayışını benimsediğini şöyle ifade etmiştir (Günyol, 1984:33):

"...sanatçının amacı insanları yükseltmektir. Yükseltmek için de endividüalizmden mümkün olduğu kadar muhite, hayata dönmek muhitten birçok şeyler almak ve muhite birçok şeyler vererek yaymak..."

S. Ali'nin edebiyatla ilgili bir diğer önemli düşüncesi de şöyledir (Günyol, 1984: 33) :

"...edebiyat, hatta âlelumum sanat, sanatkârın düşündüğü ve duyduğu bir fikrin ve hissin ortaya atılması, tatmin edilmesi demektir; yani bir propagandadır."

Hikâyelerinde her türlü toplumsal tabakadan insanlar karşımıza çıksa da Sabahattin Ali'nin üzerinde durmayı seçtiği belli başlı kişiler vardır. Yazar eleştirisini köylü, işçi, aydın, bürokrat gibi bazı toplumsal sınıflara mensup kahramanlar aracılığıyla yapmaktadır. Hikâyelerinde büyük bir yer tutan köy insanını ise hapishanede tanıdığı kişilerden, bir de Anadolu'da gezip dolaşarak tanıştığı insanlardan öğrenmiştir. Kasaba ve şehir insanının yaşayışını da çeşitli zamanlarda içinde yaşadığı kasabalarda, küçük ve büyük şehirlerde (Edremit, Aydın, Balıkesir, Yozgat, Konya, Ankara, İstanbul) görmüş, tanımış, incelemiştir (Tuncer, 2007:1095).

Öykülerinde genellikle zorluklarla mücadele eden insanın günlük dertlerini anlatmaktadır. Konularını yaşamdan seçmektedir. Aşk, düşkün kadınlar, hapishane ve mahkûmlar, işçiler, memurlar, aydınları ele almaktadır. Öykülerinde bozuk düzenin eleştirisini yaparak bu düzenin değiştirilmesi gerektiğini de vurgulamaktadır. Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf (1937), İçimizdeki Şeytan (1940), Kürk Mantolu Madonna (1943) adlı romanlarında ise toplumsal gerçeklikler bir aşk hikâyesi çerçevesinde işlenir. Erkek kahramanlar genellikle toplumla uyum sağlayamayan, bireysel dramlarına yenik düşen insanlardır. Sabahattin Ali romanlarında anlattığı aşk hikâyelerinin arka planında dönemin siyasal, sosyal ve ekonomik yapısındaki çarpıklıkları, yozlaşan değerleri, bu değerler karşısında farklı davranış biçimleri sergileyen tipleri söz konusu eder. "Sabahattin Ali eserlerini yalın ve akıcı bir üslupla yazmış, konuşma dilini yazı dili olarak kullanmış ancak köyü ve köylüyü anlatan hikâyelerinde dahi şive taklitlerine yer vermemiştir." (Tuncer, 2007:1093) Sabahattin Ali, eserlerinde Anadolu insanının yol, su, toprak, işsizlik, ağalık düzeni, bürokratik baskı, sağlık gibi sorunlarını ortaya koymuş ve bu sorunları bir sanatçı gibi görmüş ve hikâyeleştirmiştir. Kimi araştırmacılara göre ise Sabahattin Ali,

toplumsal münasebetlerde o zamana kadar ortaya konulmamış problemleri sergilemiştir. “Meselenin çözüm yolunu söylememiş olmasına karşılık, en az onun kadar değerli olduğuna inandığımız problemin varlığını ortaya koyma, insanları bundan haberdar etme, çözümcüleri uyarma görevini yerine getirmiştir. Toplumcu gerçekçiliğin emekleme devresinde gözlerini bilhassa Anadolu’ya çevirerek oranın gerçeklerini ilk ve tutarlı bir biçimde ortaya koyduğundan, yazarın bu açıdan yeri sağlamca görülmelidir.” (Kutlu, 1972: 67)

1.2. Motif Kavramı

Motif kelimesi Batı kökenli bir sözcük olup dilimize Batı dillerinden girmiş daha sonra Türk diline eklenmiştir. Motif kavramı Artun (2006: 138) tarafından “*hikâye etmenin en küçük unsuru*” olarak tanımlanmaktadır. Çoğu kez nakışta, mimaride ya da resim sanatında kullanılan motif ile karıştırılsa da halk nesrindeki motif kavramı farklıdır. Halk nesrinde motif olabilmesi için, olağanüstü bir durum şarttır. Aslan (1990:43)’a göre motif ‘*İçerisinde olayları meydana getiren ve devam ettiren en küçük unsurdur.*’

Arthur Christensen’e göre ise motif “*Canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidai fikir silsilelerinden yeni terkiplere girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlar*” dır. (Sezer, 2010:14). StithThompson da motif kavramı üzerine araştırmalar yapmıştır. Thompson motifi, “*Masalın gelenekte devamlılık yeteneğine sahip en küçük parçasıdır. Bunun yanı sıra, alışılmamış ve çarpıcı oluşuyla dikkati çeken bir unsurudur*” (Duymaz, 2001: 145) olarak tanımlamaktadır. Thompson ve diğer araştırmacıların yaptıkları motif çalışmalarına bakıldığında masal üzerinde yoğunlaştıkları dikkat çekmektedir. Özarslan (2006: 88) motif kavramına,

“Anlatılarda sürekliliği sağlayan ve kalıp tekrarlar olarak karşımıza çıkan motif kavramı anlatılara tematik bütünlüğü sağlayan destek birimler şeklinde tazahür eder” şeklinde yaklaşmıştır. Thompson, motifi masalın en küçük unsuru olarak ortaya koymaktadır: Buna karşın Alman masal araştırmacısı olan Max Luthi de motifi şöyle tarif etmektedir: *"Kendisini gelenekte koruma gücüne sahip olan hikâye etmenin en küçük unsurudur"* (Sezer, 2010:14).

Saim Sakaoğlu, motifin masal ve halk hikâyesi açısından önemini şu şekilde ifade etmiştir: "Halk bilgisi sahasında sıkça kullanılan terimlerden biri de motiftir. Masal, halk hikâyesi, efsane gibi sözlü anlatımlar motifler üzerine kurulurlar. Bazı efsane ve masalların birer motiften kurulduğunu biliyoruz. Masalların büyük bir kısmı ile halk hikâyelerinin tamamı birden fazla motifi içine alır" (Sakaoğlu 1980: 23). Sonuç olarak motif metnin anlamlı en küçük birimini oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

SABAHATTİN ALİ'NİN ESERLERİNDE

HALK EDEBİYATI VE HALK KÜLTÜRÜ UNSURLARI

2.1. Halk Edebiyatı Unsurları

2.1.1. Masal

Masal, olağanüstü olay ve olgularla biçimlenmiş, bünyesinde dinsel ve ahlaksal öğretiler barındıran anlatıdır(Dilidüzgün, 2002). Püsküllüoğlu(1999:381)'na göre, “genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan türdür”.

Ensar Aslan, "Sözlü kültürün en önemli ürünlerinden olan masalı, karakteristik özelliklerini dikkate alarak; kendisine ait kavramları ve anlatım dili ile olağan ve olağanüstü olayları anlatan eğitici nitelikli, geleneksel ve kolektif karakter taşıyan nesir ürünler olarak tanımlayabiliriz. Bu tanıma ayrıca, masalarda zaman ve mekân kavramının olmadığı, herhangi bir zamanda ve genellikle herhangi bir yerde/ülkede geçtiğini de eklemeliyiz. Masallar bu özellikleriyle yaşadığımız dünyadan farklı bir dünya yaratarak, iyiliğin ve iyilerin kazandığı, kötülerin kaybettiği, insanların mutlu olduğu, özlenen bir toplumsal düzen yaratarak insanlara umut verir. Masallar hayali görüşlerinin yanında, ince bir mantığı ve derin bir halk felsefesini telkin ederler. Masallar boy bakımından da kısadırlar. Dinleyicileri sıkıp, usandırmazlar. Masal bittiğinde, dinleyicinin ağzında tadı kalır. Dinleyiciler , “mutlu son” dan sonra bile kahramanların yaşantılarını merak eder ve masalın bittiğine üzülürler" (Aslan 2003: 397).

Türkçe Sözlük (TDK 2005)'te masalın tanımı iki türlü yapılır:

"1. Genellikle Halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikaye

2. Öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik hikâye" olarak tanımlanmaktadır.

Muhsine Helimoğlu Yavuz, Masallar ve Eğitimsel İşlevleri adlı eserinde şu tespitlerde bulunmuştur: "İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır. Çünkü masal kahramanlarını karşılaştıkları sorunların hemen hepsiyle yaşamın gerçekleri arasında koşutluk kurulabilir ve bu masalarda tanık olunan yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü toplumu eğiten temel öğelerden biri de masaldır" (Helimoğlu Yavuz,1997: 27)

Bilge Seyidoğlu ise masal hakkında geniş kapsamlı bir tanım yapar: "Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış, bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi, içti, muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana, gibi sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür" (Seyidoğlu 1985: 5).

"Masalarda, mitik yaratmaların olağanüstü ve fantastik özellikleri insan ve insan dışı karakterlere bağlı olarak anlatılmaya başlanırken, bu anlatmaların yer ve zamana bağlı olmadan ve de belli bir anlatıcı tipine bağlı olmaksızın anlatılmaları söz konusudur. Bu anlatmaların kendilerine ait bir tür geleneği oluşmakla birlikte,

belli bir anlatıcı tipine bağılı bir gelenek oluşturmaları söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle, masallar herkes tarafından anlatılabilir bir özellik arz ederler. Masalların anlatı türleri içindeki yeri daha sonraki dönemlerde de aynı olmuştur. Ancak, tarihsel gelişim sürecinde konu çeşitliliği ve içerik zenginleşmesine uğramaları söz konusudur” (Ekici. 2005:227).

“Genellikle yaratıcısı belli olmayan, bu hayal yaratısı masal olaylarının anlatımı da oldukça yalın bir konuşma diliyle gerçekleştirilir ve sözlü anlatı türünün doğallığını, rahatlığını yansıtır. Böyle olunca, öteki bazı edebi türlerde yer alan ve ancak yazı dilinin kalıcılığıyla saptanabilen, uzun uzun doğa betimlemeleri ve ruh çözümlemeleri, masalda pek görülmez. Bu tür betimlemeler, yalnızca birkaç sözle geçiştirilir. Masalda çoğunlukla olayların geçtiği yerler ve zamanlar da belirsizdir. Bu nedenle de masallar "Zamanlardan bir zamanda", "Var olan olmayan zamanın birinde", "Evvel zaman içinde", "Bir zamanlar", "Ülkenin birinde", "Zamanlardan birinde", "Dünyanın bir yerinde", "Uzak ülkelerden birinde", "Zamanın birinde bir memlekette", "Zamanın birinde Kafdağı'nın ötesinde" gibi sözlerle başlarlar. Kahramanları da yine çoğunlukla cin, peri, dev, ejderha, cadı- karı, keloğlan, arap, padişah, şehzade, vezir, yoksul kız, akıllı küçük oğlan gibi genel tipler olup belirli kişilerle sınırlı değildir.” (Helimoğlu, 2009: 27)

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak masalı şu şekilde tanımlayabiliriz:

Kahramanların olağanüstü yeteneklere sahip olduğu, zaman ve mekân kavramlarının belirsiz anlatıldığı, hacim olarak çok fazla uzun olmayan mensur ve sözlü halk edebiyatı ürünleridir.

2.1.2. Sabahattin Ali ve Masal

Sabahattin Ali'nin Sırça Köşk adlı kitabının sonunda "Masallar" başlığını taşıyan bölümde dört tane masal yer almaktadır. Sırça Köşk' te yıl olarak tarihler her masalın sonunda verilmiştir. Buna göre Sırça Köşk 1945-16.2.1946, Devlerin Ölümü 20.3.1946, Bir Aşk Masalı 27.3.1946 ve Koyun Masalı 10.4.1946 tarihinde yayımlanmıştır (Sabahattin Ali, 2013).

Masalarda kullandığı dil ve üslup halk masallarının dil ve üslubuna benzerlik göstermektedir. Sabahattin Ali'nin masallarında halk masallarının alışılmış özelliklerinden oldukça uzaktır fakat dil özellikleri masala uygundur. Örneğin, "Bir Aşk Masalı" ismini verdiği masalda "*...Taş bir kulübeye girerek çorbasını pişirmiş, sırtını duvara verip kalmış (1334)*" denilmektedir. Burada sırtını duvara vermek yerine yaslanmak fiili kullanılabilirdi. Sırtını duvara vermek eylemi ise halk diline uygundur. Bunun dışında "yaptığına ettiğine", "yaz demez kış demez", "yüzü kızardıkça kızardı", "avuç avuç", "gözleri yandıkça yanarmış", "unulmaz illet", "dört bucağı dolaşmak", "sarıp solduğunu", "içini kemiren dert", "kendini yemek", "içini kurt gibi kemiren dert" gibi birçok örneğe de rastlamak mümkündür.

Olağanüstü olay ya da kişi masallarında yer almamıştır. Halk masalından farklı olan bir başka özellik de masalların sonudur. Birçok masal mutlu sonla biterken "Bir Aşk Masalı" ölümle sonlanır. Fakat masalın bitişinde bir ders çıkarma söz konusudur. Bu da halk masallarının işlevleri açısından uygundur. Masalların genel özellikleri içerisinde ana fikir bulunduğu söylenebilir. Sabahattin Ali'nin masalında da bu mesaj önemlidir. Bu masaldaki mesaj ise iyi bir yöneticide olması gereken özelliklerdir. Böylelikle Sabahattin Ali özlenen bir yönetici tipini çizmiş olur.

“Devlerin Ölümü” isimli masalda neredeyse hiç masal özelliği yoktur. Sadece masalın girişinde “Çok, çok eski zamanlarda...” ile başlayan cümle ile bir masal havası bulunmaktadır. Onun dışında olay, olgu ya da olaylar yoktur. Bundan önceki masalda rastlanan, masala benzer hiçbir özellik bu anlatıda yer almamaktadır.

Koyun Masalı isimli masalın kahramanlarını hayvanlardır. Bu masal da hayvan motiflerini görmekteyiz. İnsan olarak bir tane çoban vardır. Bir zamanlar cümlesiyle başlar ve bu da belirsiz ve geçmiş bir zaman anlatılmaktadır. Masalda zaman; "günün birinde", "yavaş yavaş" gibi başlangıç cümleleri ile anlatılmaktadır. Anlatıcının olay akışlarında,

"Ama koyunların arasında bu işe akli ermeyenler.."

"Ama onların yağlı etlerine göz dikenler..."

"Ama dediğimiz gibi yavaş yavaş koyunların akli başına..."

"Yavaş yavaş bu kuruntu herkesin zihnini sardı." gibi cümleler de yine dil ve üslup açısından halk anlatılarının ve masalın karakterine uygundur.

Sırça Köşk isimli masalın kahramanı üç arkadaştır ve üçü de tembeldir. Olay yine geçmişte belirsiz bir zamanda geçer ve bilinmeyen bir kentte yaşanır. Bilindiği gibi masalların en önemli özelliklerinden biri tekerlemelerdir. Bu masalarda, halk masallarında karşılaşılan özellikte bir tekerleme yoktur. Sadece masal başında tekerleme işlevi gören bir giriş vardır. Oysa halk masallarında; girişte, iç kısımda ve sonda tekerlemeler yer alır. Bunlardan masal başındaki uzun ve manzum bir tekerleme de olabilmektedir. Ama Sabahattin Ali'nin masallarında tekerleme yoktur.

Sonuç açısından bir kıssadan hisse içermesi itibariyle halk masalına benzerlik gösterirler. Ancak Sabahattin Ali'de bu kıssadan hisse olaylar bittikten sonra, ayrı bir paragrafta verilmiştir. Bu yönüyle halk masallarından ayrılır.

2.1.3.Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Anlattığı Kısa Masallar

2.1.3.1. Bir Aşk Masalı Özeti

Bir zamanlar bir kadın hükümdar tarafından yönetilen bir ülke varmış. Bu kadın hükümdarın tek derdi halkını mutlu etmekmiş. Çünkü bu genç ve çok güzel kadının, yurdunun insanlarını bahtiyar etmekten başka bir düşüncesi yokmuş. Sarayında kapanıp oturacağı ve kendine eş olmak isteyecek yakışıklı şehzadeler bekleyeceği yerde, kış demez, yaz demez, memleketin dört bucağını dolaşır, yüzünde keder, durgunluk gördüğü her vatandaşın gamına ortak, derdine derman olurmuş. Çalışamayacak halde oldukları için zarurete düşenlere hazinesi, dermansız illetlere tutulanlara yüreği her zaman açılmış. Yurdun her yanına dağılmış olan memurların başlıca vazifesi, buldukları yerde hayatından hoşnut olmayan kimse bırakmamakmış. Buna kendi güçleri yetmezse, hiç vakit geçirmeden melikeye bildirirler, o da her işini bırakıp oraya yetişirmiş.

Böyle hizmet eden bir hükümdarın halkında mutsuz olan kimse olmaz elbette. Fakat bir gün, sarayının karşısında genç bir derviş görülmeye başlanmış. Sabahtan gün kararınca kadar orada konuşmadan bekler ve sonra gidermiş. Hükümdar kadın bu dervişi fark etmiş ve onun mutsuzluğunu yüzünden okumuş ve başmabeyincisine : “Bu adamın bir derdi var, sorun bakalım nedir!” demiş.

Derviş başmabeyinciye derdinin olmadığı söylemiş. Başmabeyinci saraya dönüp bunları hükümdara anlatmış. Fakat hükümdar kadın derdinin olmadığına inanmamış ve takip edilmesini istemiş. Derviş o akşam da önüne bir yığın halinde

biriken altınları toplayıp, alacakaranlığa gömülen sokaklara dalmış, yürümüş, yürümüş, şehrin kenar semtlerine gelince, altınları avuç avuç torbasından çıkararak, buralarda oturan ve halleri vakitleri başka hemşerilerinden biraz daha düşük olan kimselere dağıtmış, sonra şehrin kenarındaki küçük, taş bir kulübeye girerek çorbasını pişirmiş, sırtını duvara verip kalmış. Kulübenin penceresinde gün ağarınca kadar onu gözetleyen başmabeyinci, uyuyor mu, yoksa uyumayıp düşünüyor mu, anlayamamış. Hükümdar bu olanları duyunca daha çok kederlenmiş. Bir gün başmabeyincisini dervişi saraya getirmelerini söylemiş. Derviş, hükümdarın huzuruna çıkınca sararmış. Hükümdar derdini sorunca “Hiçbir derdim, hiçbir dileğim yoktur! deyip susmuş”. Hükümdar kadın yalvarırcasına tekrar sormuş :“Nasıl olur derviş?- demiş. İnsanın içini bir dert kemirmeyince yüzü böyle solar, gözleri böyle dalar mı? Belki gönlündeki dilek sana pek büyük, pek erişilmez görüldüğü için söylemekten kaçınıyorsun. Ama bilirsin ki, benim yurdumdaki insanları bahtiyar görmekten başka hiçbir arzum yoktur. Haydi, çekinmeden ne istediğini söyle. Dilediğin, fakat elde edilmez sandığın şey, uçsuz bucaksız bir zenginlik midir? Her gün önüne yığılan altınları arzularına göre çok küçük bulduğun için mi azımsayıp dağıtıyorsun? Eğer böyleyse söyle, sana bitip tükenmez hazinelerimin yarısını, hayır, hepsini vereyim”. Derviş yine bir derdinin olmadığını söylemiş. Hükümdar bu defa başka bir sorunun olacağını düşünerek sormuş : ‘ Yoksa bir kadının idare ettiği bir memlekette yaşamak sana ağır geliyor da, kendin mi bir devletin başına geçmek istiyorsun? Eğer böyleyse, başına geçtiğin devleti benim kadar, belki benden daha fazla şefkatle, dirayetle idare edeceğini biliyorum. Söyle, memalikimin (ülke) yarısı, hayır, hepsi senin olsun!’Derviş’in cevabı yine aynı olmuş “böyle bir derdim yok”. Hükümdar kadın tekrar tekrar sormaya devam etmiş fakat verilen cevap aynı olunca

anladım derviş demiş, içini yakan derdi, yüreğini saran hasreti anladım. Ne istediğini biliyorum. Söyle, o da senin olacak! Derviş bunu duyunca, yeniden sapsarı kesilmiş, sonra yine kıpkırmızı olmuş, birkaç kere bir şey söylemek ister gibi dudakları titremiş, en sonunda ta yüreğinin içinden derin, uzun bir ah çekerek olduğu yere düşmüş, kalmış.

2.1.3.2. Devlerin Ölümü Özeti

Yeryüzünde yaşayan ve eski zamanlarda var olan korkunç devler masalın konusunu oluşturmaktadır. Masalda o dönem anlatılmaktadır. Bugün bildiğimiz hayvanların çoğu o zamanlar daha ortada olmadığı, canlı yaratık olarak denizlerdeki balıklar, birçok kuşlar, pek küçük bazı memeli hayvanlar ve kurbağaların var olduğu anlatılmaktadır. Bunlarla birlikte birtakım kocaman devler yaşamaktaymış. Bunlar da çeşit çeşitmiş. Boyları sekiz on metreden tut da, yirmi beş metreye kadar kimisinin kalın, pul pul, sırtı dikenli derileri, küçük bir oda büyüklüğünde başları, bir adam boyu dişleri ve boynuzları, kimisinin dört beş metre uzunluğunda bir boynun ucunda küçücük başları varmış. Hemen hepsinin kuyrukları uzun, pençeleri tırnaklıymış. Sürüngen hayvanlar soyundan olan ve damarlarında sıcak kan dolaşmayan bu devler loş ormanlarda, sulak, bataklık yerlerde yaşarlar, ot, et, ne bulurlarsa yerlermiş. Bu anlatımdan sonra masalda devlerin sonunun geldiği anlatılmıştır. Tabiat ve hayat şartları, önüne geçilmez sebeplerle değişmeye başlamıştır. Bu birdenbire olmamıştır.. Belli belirsiz kendini gösteren bir kuraklık, yine insan aklının zor kavrayacağı kadar uzun yıllarda, bu devlerin rahat, yumuşak yurtları olan bataklıkları, sulak yerleri kurutmuştur. Bol yapraklı loş ormanlar seyrekleşmiştir. Zayıflıklarını hissettikçe, eski saltanatlarının yıkılmaya, ömürlerinin sona ermeye yüz tuttuğunu anladıkça vahşilikleri artmıştır. Kendi yumurtalarını, kendi yavrularını bile parçalayıp

yemişlerdir. Kokmuş, çamurlaşmış su birikintilerinin başında, birbirleriyle boğuşup, yüzlercesi birden ölmüştür.

2.1.3.3. Koyun Masalı Özeti

Bir zamanlar bir ormanda bir çoban, köpekleri ve koyun sürüsü ile birlikte yaşamaktaymış. Çoban sürekli oturur, köpeklere bağırır ve arada bir kaval çalarmış. Karnı acıkınca da bir kuzu kesip yemiş. Bazen de koyunlardan bir kaçını kasaplara satarmış. Zaman içerisinde çoban koyunları ihmal etmiştir. Kurtlara karşı sürüyü koruyacağına kurtların önüne kuzu atmaya başlamıştır.

Kışın sert geçmesi sebebi ile yiyecek bulunamayan bir yıl hemen yan taraftaki ormandaki canavarlar, hayvanlar birbirlerine girmişler. Bu hayvanlar arasındaki kavgada kaçan ve hasta oldukları için kavgaya gidemeyen kurtlardan bazıları koyunları yemek isteyince koyunlar direnmişler. Daha sonra köpekler de, koyunlar elden gidince kendilerinin aç kalacaklarını düşünüp gayrete geldiler ve hep beraber bu sıksa kurtlara saldırdılar.. Zaten dermansızlıktan dört ayakları üzerinde zor duran aç kurtların birkaçı ormana kaçtılar, öbürleri cansız yere serildi. Bu sırada saklandığı yerden çıkan çoban, sopasını savura savura tekrar sürünün başına geçmek isteyince, koyunlar akıllarını başlarına topladılar. Kasabı, celebi hatırladılar. Köpekler de onun sopasından kurtulmanın ve koyunlarla baş başa kalmanın sırası geldiğine hükmettiler. Hep birlikte çobanın üstüne yürüdüler. Ödlek çoban kaçıp canını zor kurtardı, bir daha da ortada görünmemiştir. Bir süre sonra köpekler koyunlara hâkim olmak isterler ve koyunları kurtlara karşı kışkırtırlar. Fakat çıkan kavgada koyunlara yaptıkları yardım yeterli gelmez ve koyunların çoğu hayatını kaybeder. Hasta ve yaşlı olduklarından sefere katılamayan koyunlar arkadaşlarının başına geleni anlar ve kendilerini beklemek için kalan köpekleri de boynuzlayarak onlardan kurtulurlar.

2.1.3.4. Sırça Köşk

Tembel ve gittikleri hiçbir yerde duramayan üç arkadaş yeni bir yere gelmişler ve yüksek bir tepeden kente bakıyorlarmış. Kendilerini bu kentte yaşayanlara hiçbir iş yapmadan nasıl kabul ettireceklerini düşünüyorlarmış ki, birinin aklına bir fikir gelmiş “Gelin benimle beraber, bu şehirde sırça köşk yapalım; ömrümüzün sonuna kadar bolluk içinde, rahat yaşarız!” demiş. Bu şehirde yaşayan insanlar çalışkan ve hakkaniyetliymiş. Üç tembel arkadaş şehrin içerisinde dolanırken daha önceden düşündükleri planı uygulamaya başlamışlar: sürekli “Allah Allah... Amma da acayip memleket ha...” diye söylenmişler. Onları duyanlar neden böyle şaşırdıklarını sormuşlar. Onlar da bu şehirde sırça köşkünün nerede olduğunu sormuşlar. Halk, üç arkadaştan sırça köşkün ne olduğunu öğrenmiş ve “Bizim başka şehirlerden ne diye noksanımız olsun? Mademki bu kadar lazım olmuş, hadi hep beraber şu sırça köşkü yapıverelim” demişler.

Arkadaşlardan biri; “Sırça köşkü yapmak o kadar kolay değil... Masraf ister, malzeme ister, işçi ister. Bırakın bizi de sırça köşkü olan şehre gidelim!” demiş. Halk da; “Ne lazımsa verelim, kimselerin memleketinden aşağı kalmak istemeyiz!” diye direnmiş.

Bir zaman sonra arkadaşların tarif ettiği gibi, sırça köşk kurulmuş. Üç arkadaş halkı böylece kandırmış ve kendi hizmetlerini görececek kişiler seçmişler. Halk çalışıp Sırça Köşk’ü bir şekilde beslemektedir. Bir süre sonra halkın elinde avucunda bir şey kalmamış.

Sonunda “Herkes kendi elindeki son koyunu verecek...” Halk elindeki son koyunları da sırça köşke vermiş fakat halk kızgınmış. Üç tembel arkadaşın biri ortalığı yatıştırmak için sırça köşkün içinde yaşayanlar için kebab yapılan koyunların kellelerini halka dağıtmış. Kellelerin birinin dili, birinin gözü, birinin de beyni yokmuş. Kellelerin beyin, göz ve dillerinin olmayış nedenini sorduklarında “Siz onları ziyan edersiniz” demişler. Halktan biri “Böyle başın da bana lüzumu yok” diyerek, boynuzundan tuttuğu kelleyi fırlatmış sırça köşke. Sırça köşkte bir delik açılmış. Herkes elindeki kelleyi fırlatınca, sağlamlığına inanılan köşk tuzla buz olmuş. Halk da normal yaşayışına dönmüş.

2.1.4. Masal Motifleri

Yukarıda özetleri verilen dört masal genel olarak değerlendirildiğinde, Bir Aşk Masalı, Koyun Masalı ve Sırça Köşk birçok açıdan masal niteliği gösterdikleri söylenebilir. Fakat Devlerin Ölümü pek çok açıdan hem diğer üç masaldan hem de halk masalından ayrılmaktadır.

Bir Aşk Masalı ve Sırça Köşk'ün kahramanları insanlardır. Devlerin Ölümü ve Koyun Masalı'nın kahramanları ise hayvanlardır. Bu açıdan da son iki masal hayvan masalı özelliği göstermektedir. Bir Aşk Masalındaki ‘Pir ve Derviş’ halk masallarında ve halk hikâyelerinde çok geçen, olağanüstü yeteneklerle donatılmış kahramanlardır.

Dört masalda da bir mesaj vardır. Hayvan masallarında bu duruma sıkça rastlanmaktadır. Bu masalların diğerlerinden ayrılan bir özelliği de mesajların masal içerisinde ayrı bir paragrafta verilmesidir.

Koyun Masalının sonunda yaşlı koyunlar kuzulara şöyle söylerler (1345):

“Bu dünyada çobansız da, köpeksiz de yaşanabilirmiş. Ama bunu sağlamak için her defasında bu kadar kanlı kurbanlar verecek olursak pek çabuk neslimiz kurur. Bari siz gözünüzü açın da, ilerde başınıza yeniden itler musallat olursa, sürüyü canavarlara paralatmadan onları defetmeye bakın!”

Sırça Köşk Masalının sonu (1353):

*“Sakin tepenize bir sırça köşk kurmayınız. Ama günün birinde nasılsa böyle bir sırça köşk kurulursa, onu yıkılmaz, devrilmez bir şey olduğunu sanmayın. En heybetlisini tuz buz etmek için üç beş kelle fırlatmak yeter.”*Şeklinde biter.

Bir Aşk Masalının Sonu (1337):

“Gözlerini dervişin yüzünden ayırmayan melike: -Sus!- demiş. Ondan daha talihli insan var mı? Asıl bahtiyar, bir ömür boyunca hasretini çektiği şeye kavuşan değil, ona erişeceğini anladığı anda, saadetinin en yüksek noktasında bir 'Ah!' diyerek düşüp ölebilendir.”

Devlerin Ölümü Masalının Sonu (1340):

“İşte böylece, bir zamanlar kudretlerine son yokmuş gibi görünen, yeryüzünden silinip gidecekleri akla bile gelmeyen bu devlerin şimdi sadece bataklıklarda tek tük kemikleri, müzelerde iskeletleri ve masalarda korkunç, fakat zararsız hatıraları kaldı. Çünkü hayatın durdurulmaz akışı bunu böyle istiyordu.”

Sabahattin Ali'nin, Sırça Köşk isimli masalında istediği, özlemine duyduğu dünyanın nasıl olması gerektiğini verdiği söylenebilir.

Üç masal "Bir zamanlar .." , Devlerin Ölümü ise "Çok çok eski zamanlarda..." cümleleriyle başlamaktadır. Bu başlama cümleleri bile Devlerin Ölümü masalının diğerlerinden ayrıldığını göstermektedir. Fakat o da zaman açısından halk masalına uygunluk göstermektedir. Mekân olarak incelendiğinde de aynı durum geçerlidir. Mekânlar da belirsiz, geniş ve geneldir. Bir Aşk Masalı'nda bir ülke, Devlerin Ölümü'nde ikinci zamanda dünyamız, Koyun Masalı'nda geniş bir orman, Sırça Köşkte o ülkenin başkenti olan bir kent, mekânı oluşturmaktadır. Gerçek bir ad ya da özel bir isim yer almamaktadır.

Masalın önemli üslup özelliğinden olan tekerlemeler, zaman açısından da işlevsel ve önemlidir. Sabahattin Ali'nin masallarında halk masallarında gördüğümüz klişe tekerlemeler yoktur. Ancak "Bir zamanlar..." başlayışı "Bir varmış .." ve "Evvel zaman .." türünden bir başlayışı andırır. Ayrıca "Bir zamanlar" diye başlayan halk masalları da vardır. Sabahattin Ali'nin masallarında, masal içi ve masal sonu tekerlemeleri bulunmaz. Bu yönüyle halk masallarından ayrılır.

Sonuç bakımında bir kıssadan hisse içermesiyle halk masalına benzerlik göstermektedirler. Sabahattin Ali'de bu kıssadan hisse olaylar bittikten sonra, ayrı bir paragrafta yer alması ile diğer halk masallarından ayrılmaktadır. Böyle bir sonucun yer alması masalların işlevi ve anlatılış amaçları açısından uygundur. Sonuç olarak bütün masallar işlevseldir.

Halk masalından ayrılan bir başka yanı ise sonucudur. Masallar mutlu sonla biter. Bir Aşk Masalı ile Sırça Köşk sonuç itibarıyla mutsuz biter. Sırça Köşk'te halk için olumlu bir sonuç vardır fakat masalın kahramanlar açısından olumsuz bir sonuç vardır. Bir Aşk Masalı'nda ise kahraman ölmektedir. Sırça Köşk'te de köşk yıkılmaktadır. Devlerin Ölümü de devlerin yok olması ile bitmektedir. Koyun

Masalı'nda, koyunlar sonunda mutluluğa erişecek kararı almakla birlikte, eylemi yaparak çok zayıat verirler. Oysa masalarda genellikle ceza gören kötüler olmaktadır.

Bu masalların diğer halk masallarından ayrılan bir özelliği de olağanüstü olay örgülerinin ve kişilerin olmamasıdır. Bununla birlikte büyü nesnelere de bu masalarda kullanılmamaktadır. Kısacası cin veya peri gibi olağanüstü masal motifleri yoktur.

M. Veysel (1973:15) Sabahattin Ali'nin masalcılığını, "...belki de öldürülmeseydi, Sabahattin Ali'nin masalcılığından söz etmek zorunda kalacaktık..." şeklinde yorumlamaktadır. Sonuç itibari ile Sabahattin Ali'nin halk masallarının özelliklerini kendi masalarını yazarken fazla kullanmamaktadır. Bu masaları çağdaş ve yeni edebiyatın gereklerine uygun özelliklere büründürmüştür.

2.1.2. Halk Hikâyesi

2.1.2.1. Halk Hikâyesi

Türk Halk Edebiyatı'nda anlatı esasına dayalı destan, efsane, masal, menkıbe anlatım türlerinden biri olan halk hikâyesini Aslan (2011:303) '*Geleneksel sözlü halk anlatıları içerisinde konu, şekil ve söyleyiş bakımından değişik bir tür olan halk hikayeleri, şaman, ozan, meddah ve âşıkla devam eden tarihi süreçte, yüzyıllardan beri kendine özgü belirli tarz ve kurallar çerçevesinde devam edip gelmektedir*' şeklinde ifade etmektedir. Aslan (2006) öykü kavramını ise şöyle ifade etmektedir: '*Öykü: yaşanmış, yaşandığı düşünülen veya yaşanabilen olayları edebi bir dille anlatan kısa, düz yazılardır.*' .

"Boratav halk hikâyesini, eskiden destanların gördükleri vazifeleri üzerine almış yeni ve orijinal bir nev'in mahsulleri olarak tanımlamıştır. Boratav, Halk

Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği (1946) adlı eserinde halk hikâyelerini bir tür konusu olarak yaklaşıyor ve halk hikâyelerinin yeni ve orijinal bir nevi karakteri olarak meydana geldiğini ve yerini tuttuğu destanın birçok vasıflarını hala taşıdığını fakat bunların halk hikâyelerinin asıl karakterini verenler olmadığını süratle yeni bir nevi'ye gidiş vakı'ası karşısında bulunduğumuzu belirterek destanî an'nenin gittikçe zayıfladığını iddia eder ve bunun sebebi olarak da destanın eski karakterini tayin eden sosyal şartların gittikçe ortadan kaybolduğunu vurgular.” (Hança, 2012:695)

Boratav, Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği adlı eserinde Otto Spies'ten aktarır.

Otto Spies halk hikâyelerini, “Bir sevgiliyi elde etme yolundaki maceraları anlatan masal” biçiminde tanımlarken bu görüşünü H. A. Ficsher de tenkit etmiştir. Ona göre halk hikâyeleri masallardan tamamen ayrıdır (Boratav 1988: 64-65).

Konu ve anlatım bakımından Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olan halk hikâyeleri, Sabahattin Ali'nin eserlerinde birçok motifiyle karşımıza çıkmaktadır.

2.1.2.2. Sabahattin Ali ve Halk Hikâyesi

Sabahattin Ali'nin anlatılarında aşk ve kahramanlık konuları genelde bütün olarak ele alınmıştır. Aşk temasının varlığı daha etkindir. Eserlerde çoğu kez gerçek yaşanması mümkün olaylar anlatılmıştır. Bu sebeple yazarın halk hikâyesi anlatım tekniğini eserlerinde görmek mümkündür.

Sabahattin Ali, hikâyelerini Cumhuriyet'in ilk zamanlarında yazmaya başlamıştır. Sabahattin Ali, ilk hikâyelerinde ("Kurtarılamayan Şaheser", "Kırlangıçlar", "Viyolansel", "Birdenbire Sönen Kandilin Hikâyesi" gibi) masal

motiflerine ve gerçeküstü olaylara yer almaktadır. Bu hikâyelerde, romantik öğelerin ağır bastığı dikkati çekmektedir.

Fakat Cumhuriyet'in ilân edilmesinin ardından devlet politikasında köye yönelme eğiliminin görülmesi ve Kurtuluş Savaşı'ndan itibaren köylünün önem kazanması sonucunda Sabahattin Ali, Değirmen'den sonraki hikâye kitaplarıyla, köyü ve kasabayı yakından tanıyan bir yazar olarak dikkati çekmektedir. Gözlemci gerçekçilikten çok toplumsal gerçekçiliğe uygun hikâyeler yazan Sabahattin Ali'nin sanat görüşleri bakımından da "*toplumcu edebiyat*" anlayışını benimsediğini aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Günyol, 1984:33):

"...sanatçının amacı insanları yükseltmektir. Yükseltmek için de endividüalizmden mümkün olduğu kadar muhite, hayata dönmek muhitten birçok şeyler almak ve muhite birçok şeyler vererek yaymak."

Sanat anlayışı açısından toplumcu bir yazar olan Sabahattin Ali, hikâyelerinde genellikle sosyal sorunları dile getirmiştir, ancak kent sorunlarından çok köylünün dertleri ile ilgilenmiştir.

Türklerde aile, bütün kültürel ve sosyal değerleri bünyesinde topladığı için çok önemli bir kurumdur. Eski Türk cemiyetinde ilk sosyal birlik olan aile bütün içtimaî bünyenin çekirdeği durumunda idi. Kan akrabalığı esasına dayanıyordu. Türklerin, dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük ehemmiyetten ileri gelir ki, bunun bir delili de Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte mevcut olan akrabalık nüanslarını belirleyici kelimelerdir. (Kafesoğlu, 1998:229)

Ailenin birçok işlevinin yanında kültürü, nesilden nesile aktarma gibi önemli bir işlevi de vardır. Sabahattin Ali'nin eserlerinde, kasaba yaşantısı, evlilik ve aile olgusu belirgin bir şekilde görülmektedir. Aile olgusunu genellikle dönemin siyasi yapısıyla eşleştirmektedir. Dönemin idaresinin ülkeyi nasıl kötü yönettiğini, devletin gizli kalması gereken sırlarını, stratejik durumlarını aile karakterleri aracılığıyla okuyucusuna sunmaktadır. Geleneksel Türk ailesinde idare, babanın elindedir. Sabahattin Ali'nin eserlerinde baba motifi zayıf bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerinde önemli rolleri olan baba karakteri olumlu bir davranış sergilememektedir. Hiçbir baba üzerine düşen baba rolünün vermiş olduğu yükümlülükleri yerine getirememektir.

Halk hikâyelerinde sevgililerin ilk görüşte, resme bakarak, rüyada bade içerek birbirlerine âşık olmaları yaygın olarak kullanılır. (Sezer, 2010:100)

Yaralı Mahmud hikâyesinde; kahramanların âşık olma motifi varyantların hepsinde aynıdır. Mahmud, yüzünden nikabı kaldıran Mahbub'u görünce ona âşık olur ve düşüp bayılır (Aslan 1990: 49).

Sabahattin Ali'nin Kürk Mantolu Madonna romanında ilk görüşte aşk motifi işlenmiştir. Romanın kahramanı Raif Bey bir gün caddede gezerken, bir resim sergisi olduğunu görür. Gayri-ihiyari içeri girer. Resimleri incelerken çok sıradan olduklarını düşünür. Ta ki, Maria Puder'in Kürk Mantolu Madonna resmine kadar.. Bu resim Raif Bey'de çok büyük etki uyandırır. Adeta âşık olur. Kitap okurken, yemek yerken, işteyken... Hep o resmi düşünür (Resim, Maria Puder tarafından çizilmiş bir otoportredir).

'Büyük salonun kapıya yakın bir duvarının önünde birdenbire durdum. O andaki hislerimi, bilhassa aradan bu kadar seneler geçtikten sonra, anlatmama

imkân yok. Yalnız orada, kırk mantolu bir kadın portresinin önünde, mihlanmış gibi durduğumu hatırlıyorum.’ (Kürk Mantolu Madonna, 55)

Kuyucaklı Yusuf romanında ise Muazzez ve Yusuf’un aşkları, aniden ortaya çıkan yıldırım aşkı değildir. Bu aşk, her ikisinin içinde olan fakat bir türlü açığa vurulamayan ve zamanla olayların gelişmesi sonucu ortaya çıkan bir aşktır. İlk görüşte aşk motifi olmasa da aşk motifi Sabahattin Ali’nin eserlerinde genel olarak karşımıza çıkmaktadır.

Halk hikâyelerinde, efsanelerde ve daha birçok halk edebiyatı ürününde birbirinden ayrı yaşayan âşıkların veya kahramanların kavuşmaları engellenir. Bu engeller bazen kişiler tarafından oluşturulur. (Sezer: 2010:97)

Aslında engelleme motifi hikâyede önemli bir itici güce sahiptir. Tahir bu engellemelerden sonra çeşitli maceralara atılacaktır. Bütün halk hikâyelerinde değişik olaylar örgüsü içinde bu motif vardır. Kahramanlar bu motifin itici gücü ile türlü sıkıntılara türlü maceralara ilk adımlarını atacaktırlar. Bu tehlikeli maceralar, birbirinin peşisıra pek çok olayı çağırarak, böylece hikâyenin esas faslı teşekkül edecektir (Türkmen 1998: 183).

Yaralı Mahmud hikâyesinde; bir ceylan veya geyik şekline giren cadı, Mahmud’un yolunu şaşırır. Böylece kavuşmayı engellemiş olur (Aslan1990: 41)

Sabahattin Ali eserlerinde engel motifi olarak kişileri kullanır. Kuyucaklı Yusuf adlı romanı ele alırsak eserde Şahinde Hanım, Muazzez’i sırf zengin olduğu için, çok kötü huylara sahip olmasına rağmen Şakir’e vermek istemektedir. Engel motifi anne karakteridir. Değirmen’ de aşk uğruna yapılan büyük özveri görülür. Aşkta engel sevilen kızın kolsuz olmasıdır. Kız bu aşka acıma duygusunun

karışmasını istemediğinden geri durur. Çünkü arada bir dengesizlik vardır. Kızı büyük aşkla seven Çingene genci, bu dengesizliği gidermek için kolunu değirmenin çarklarına verir. Benzeri bir dengesizlikle Hasan boğuldu hikayesinde karşılaşılır. Bu kez dengesizlik coğrafyayla biçimlenen yaşama koşulları ve kültürel farklarda kendini gösterir. Köyde yaşayan delikanlı yaylanın yaşamına ayak uydurabilecek midir? ilk destanlarımızda karşılaşılan sınama motifi burada görülür. Bir çuval tuzu götüremeyen Hasan kendini suya bırakır. Kız ise ondan kalan çevreyle kendini asar. İlk öyküde engel kaldırıldığından hayattayken kavuşmanın yolu açılır, ikincisinde kavuşma ölümle sağlanır. Burada koşul töreler ve yaşama biçimi yüzünden konur. Sabahattin Ali'nin bu sınama ve koşul koyma motifiyle oluşturulan bir öyküsü de Kurtarılamayan Şaheser'dir. Kız, aşkını kazanmak için genç şaire, o güne kadar yazılanlardan farklı bir şiir kitabı oluşturması koşulunu öne sürer. Uzun yıllar bu kitabı yazmak için dünyayı dolaşan şair, üçüncü denemede bunu başarır. Kız kitabı ocağa atar. Şair şaheserini kurtarmak için koşar, kız engeller. Ardındaki boğuşmada şair, kızı öldürerek ocaktaki kitabı alsa da elinde sadece kül kalmıştır. Koşul yerine getirilse de kavuşma sağlanamaz.

Sabahattin Ali'nin eserlerinde peri, muska gibi motiflere de rastlamaktayız.

Bu hep böyle devam ederse senin halin ne olur? Alimallah perili olursun! (Kuyucaklı Yusuf:245)

'Ne oldu?' dedim. 'Babam giderken boynumdan muskamı aldı. Kendi boynuna taktı' dedi. (Kuyucaklı Yusuf: 64)

Halk hikâyelerinde kullanılan, kahramanların ölümü ya da kavuşamayan sevgililerin ölümü gibi konuları Sabahattin Âlinin eserlerinde de görmekteyiz. Ölüm motifini genel olarak ana karakterlerde kullanmaktadır. “Kürk Mantolu Madanno” isimli

romanında Maria Purder ve Raif Bey'in ölümü, "Kuyucaklı Yusuf" isimli romanında Salahattin Beyin ölümü gibi. Yusuf'un annesi, babası ve sevgilisinin ölümü... Genelde, Türk örf ve adetlerinde, ölünün arkasından "Allah rahmet eylesin,, Allah kalanlara sabırlar versin, Allah günahlarını affetsin,mekânı cennet olsun" gibi ifadeler kullanılır. Eserde de bu tür temenniler mevcuttur:

"Allah bakilere ömür versin! dedi."(Kuyucaklı Yusuf: 215)

"Bırakın yakasını gayri... Allah rahmet etsin!" dedi. Hep birden: "Allah rahmet etsin!" dediler. (Kuyucaklı Yusuf:129)

"Değirmen, insan hayatını kolaylaştıran bir alet olduğu kadar, edebi eserlerin içinde bir motif olarak da dikkat çeker. Değirmen bir motif olarak şiirin içinde kimi zaman dönüşüyle, kimi zaman insanı öğüten yönüyle yer alır. Birkaç örnek verecek olursak aklımıza ilk gelen şiir, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Ne İçindeyim Zamanın şiiri. Bu şiirde Tanpınar, zamanın ne içinde, ne de tamamen dışındadır. Bu durum bize onun eşikte olduğunu da gösteriyor. Şair, kendisine ait bir zaman diliminde, kendi sonsuzluğunda şunları söylüyor:

"Başım sükûtu öğüten,

Uçsuz bucaksız değirmen.

İçim muradına ermiş,

Abasız, postsuz bir derviş."(Gülşen, 2013:80)

Sabahattin Ali'nin değirmen motifini sadece "Değirmen" isimli öyküsünde ele almıştır. Bu hikâye, değirmenin bir motif olarak önem taşıdığı tek hikâyedir. Sabahattin Ali'nin değirmeni, bir su değirmenidir. Hikâye bu değirmenin tasviriyle başlar. Aslında yazar, bir aşk hikâyesini anlatmaktadır. Mekân olarak da değirmeni

seçmiştir. Bu mekân, içi kötülüklerle ve acılarla dolu olan ve insanı, tıpkı bir buğday tanesi gibi öğüten dünyaya da benzemektedir.

Sabahattin Ali'nin Hasan Boğuldu, Ses gibi hikâyelerinde efsaneler, halk türküleri ve folklor unsurları önemli bir yer tutar. Sonuç olarak, Sabahattin Ali, halk kültüründen ve halk edebiyatından hikâyelerinde de geniş olarak yararlanmıştır.

2.1.3. Kalıp Sözcükler

2.1.3.1. Deyimler

V. Hatiboğlu(1972:194) deyimini; *“Sözcüklerin alışılmış anlamları dışına çıkılarak dikkati çekmek, anlatı güçlüğüne kolaylaştırmak pek çok sanatın aradığı yoldur”* şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte, TDK (1998:576), *“Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış anlatım, tabir”* olarak tanımlamaktadır.

Y. Z. Bahadınlı (1971:5), Türkçe Deyimler Sözlüğü isimli eserinde deyim geniş anlamı ile tanımlamıştır: *“İki ya da daha fazla kelimedenden meydana gelen, çoğunlukla kendi öz anlamının dışında yeni bir anlam veren ve yazıyı ya da konuşmayı daha da güzelleştiren söz bölümüne ‘deyim’ denir.”* Yine benzer bir tanım da E.Özdemir (2000:5) tarafından yapılmıştır: *“Deyim (eski adı: Tabir), birden çok sözcüğün, çoğu kez kendi anlamlarından ayrı bir anlam belirtmek üzere bir araya gelip kalıplaşan biçimidir.”*

Bu çalışmada Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerinde geçen bazı deyimler aşağıda listelenmektedir:

Alev saçağı sarmak: *Eyvah bana ki meselenin çok geç farkına vardım. Ben anladığım zaman **alev saçağı sarmıştı**... Yoksa çoktan çergiyi toplar, başka yere göçerdim...*
(Değirmen, 19)

Anlamı: Bir iş ya da olay önüne geçilemez, tehlikeli bir durum almak.

Sözü kısa kesmek: **Sözü kısa keselim** adaşım, bizim mağrur ve insafsız Atmacamız, *değirmencinin bu sakat kızına vuruldu* (Değirmen, 19).

Anlamı: Konuşmanın uzatılmaması.

Nara yakmak: *Ne diye gençliğini benim için **nara yaktın**, sana yazık değil mi?' demek isterse, ben ne yaparım?* (Değirmen, 21).

Anlamı: ağır bir zarara uğramak/ uğratmak.

İmdat beklemek: *Sanki bir **imdat bekliyor** gibiydi: Kendisini bu kahredici; bu parçalayıcı ağırlardan kurtaracak bir imdat..* (Değirmen, 21).

Anlamı: Yardım beklemek, yardım istemek.

İş işten geçti: *Heyhat adaşım, çok geçti. Atmaca yerinden fırlayan ve **iş işten geçti** demek isteyen gözlerle bize doğru geliyordu* (Değirmen, 25).

Anlamı: Fırsatı kaçırmış olmak; artık o işle uğraşmaktan hiçbir yarar elde edemez duruma gelmek.

Cesaret almak: *Biz bu güzel kabulden **cesaret alarak**, biraz ötedeki zeytin ağaçlarının arasında çadırlarımızı kurduk* (Değirmen, 16).

Anlamı: Cesaretlenmek, Kendine güveni gelmek.

Nehir coşkunluğu: ...*Ve genç şair gülüyordu; yüzünün hiçbir çizgisini değiştirmeyen fakat bir **nehir coşkunluğuyla** dökülen bir gülüş esmer yanaklarına yayılıyordu* (Kurtarılamayan Şaheser, 25).

Anlamı: Nehrin akışının hızı.

Sinsi sinsi yürümek: *Ve genç şair bir ay şehrin etrafındaki ormanları dolaştı, ki orada yerlere kadar uzanan dalların pembe dudaklı çapkın gelinciklerden, sarışın ve hayalci papatyalardan aldığı gürültüsüz öpücüklerle, yalnız **sinsi sinsi yürüyen** yabankedileriyle, daima koşan ürkek karacalar mani oluyorlardı* (Kurtarılamayan Şaheser, 29).

Anlamı: Gizlice/Sesizce yürümek.

Sakız gibi çiğnenmiş güzellikler: *Ayrı, her şeyden, herkesten ayrı ve uzak kalmak, yalnız kendisini dinlemek, yalnız kendi düşünebileceği gibi düşünmek istiyordu. **Sakız gibi çiğnenmiş** güzelliklerden, bir dua kadar çok tekrar edilmiş yeni fikirlerden eser bulunmayan bu çölde hiçlik ve... güzellik hüküm sürüyordu* (Kurtarılamayan Şaheser, 38).

Anlamı: Harca alem kullanılmış güzellikler.

Dil uzatmak: *Evvelce fazilet diye baktığı şeylerin birer merasim ve gösterişten ibaret olduğunu ve asıl iyiliğe yalnız ahlak münakaşalarında veya akıllı nasihatlerde rastlanabildiğini, namuslu olabilmek için başkalarının namusuna **dil uzatmanın**, kirlenmeden yükselebilmek için temiz alınlara basarak çıkmanın yeter olduğunu ve*

daha buna benzer birçok şeyleri gördükçe şaşkınlığı büsbütün artıyordu
(Kurtarılamayan Şaheser, 42).

Anlamı: Bir kimse veya bir şey için kötü söz söylemek.

*Boy ölçüşmek: İşte genç şair şaheserini bilinmeyen ve bulunmayan kumaşlardan dokumak için yaptığı bu seyahatten dönüşünde, içinde Allahla **boy ölçüşen** bir kuvvet kımıldıyordu* (Kurtarılamayan Şaheser, 42).

Anlamı: Yarışmak, değer yarışına girmek.

*Gıptaya düşürmek: Genç şair, genç şair, ey benim sevgilim! Artık hiç... hiçkimse seni aşamayacak; sen peygamberleri **gıptaya düşürecek** şeyleri yarattın, sen insanları yaşamaya veya öldürmeye sürükleyebilecek şeyleri yazdın* (Kurtarılamayan Şaheser, 44).

Anlamı: İmrenmek.

*Muhabbeti kaynattılar: Evvela havadan, sudan bahsedildi. (İki kişi birbirlerini yenitandıkları zaman havadan sudan bahsetmek adettir.) Fakat biraz sonra erkek bir iki dal ileri geldi, dişi daha az çekingen bir hal aldı. **Muhabbeti kaynattılar***
(Kırlangıçlar, 27).

Anlamı: Sohbetin farklı konulara kayması ve uzaması.

*Tepeden baktılar: Ve ikisi de, böyle bir yaz geçirmemiş olan diğer kırlangıçlara **tepeden baktılar...*** (Çünkü azlıkta kalanlar çok olanlara nedense tepeden bakarlar.)
(Kırlangıçlar, 31).

Anlamı: Küçümsemek, kendini büyük görmek.

Meşk ettirmek: *Kadın, hayvan derileri üzerine yazdığı notaları buna **meşk ettiriyor**, bu da onları alarak yabani ormanda saatlerce çalışıyordu* (Viyolonsel, 63).

Anlamı: Alışmak veya öğrenmek için çalışmak

Gün günden artmak: *En eski, en büyük ağaçlar, önünde bilmeden ürperdiğimiz, ceddimizmiş gibi çekindiğimiz ihtiyar gövdeler birbiri arkasına devriliyor, çıplak meydanlar **gün günden artıyordu*** (Bir Orman Hikâyesi, 35).

Anlamı: Artmak, çoğalmak.

Dolap çevirmek: *Fakat şirket öyle dalavereler, **dolaplar çevirdi** ki, nihayet odunumuzu satamaz olduk. Kerestemiz elimizde kaldı, yok pahasına gene şirkete verdik* (Bir Orman Hikâyesi, 35).

Anlamı: Hile, düzen ve dalavereyle iş yapmak.

At yarıştırmak: *Kendisiyle **at yarıştıramayacağımızı** biliyordu* (Bir Orman Hikâyesi, 35).

Anlamı: Yarışmak, rakip olmak, rest çekmek.

Canına okumak: *Hiç insaf etmeden hepimizin **canına okudu*** (Bir Orman Hikâyesi, 35).

Anlamı: Bir kimseye büyük bir zarar vermek, kötülük etmek.

Dil dökmek: *Öyle değil mi, ha? Diyiversene, ha! Aklın yattı mı? Diyiversene!- diye **diller döktüler*** (Kağı, 63).

Anlamı: Israrla anlatmak.

Bugünden yarına çıkmak: *İşin garibi, sıkıntımın arttığı ve ihtiyaçlarımın beni bugünden yarma çıkarması bile imkânsız hale geldiği nispette, benim de çekingenliğim, mahcupluğum artıyordu* (Kürk Mantolu Madonna, 12).

Anlamı: Günü atlatıp yarın da yaşamak.

Gıpta etmek: *Halinden memnun ve kendinden emin görünüyordu. Demek artık tanıdıklara yardım lüksünü bile yapacak hale gelmişti. **Gıpta ettim*** (Kürk Mantolu Madonna, 13).

Anlamı: Özenmek.

Nazar atmak: *Ben, bütün bu manasız sahne esnasında bana küçük bir **nazar atmaya** bile lüzum görmeyen Hamdi'yi düşündüm* (Kürk Mantolu Madonna, 21).

Anlamı: Bakmak.

Musallat etmek: *Üstleri başları daima bakımsız, yüzleri ve elleri daima kirli ve benizleri daima soluk olan çocuklarına, anlayamadığı melun bir düşmanın **musallat ettiği** iki ceza gibi kızıyor, süslenip sokağa çıkacağı sırada kirli elleriyle üstüne dokunmamaları için onları yanından nasıl uzaklaştıracağını bilemiyordu* (Kürk Mantolu Madonna, 29).

Anlamı: Birini sürekli rahatsız etmek, birine sataşmak.

Çocuk avutmak: *..ötede, Raif efendinin baldızı Ferhunde, iki çocuğunu kucağına oturtmuş, onların gürültü etmelerine mâni olmak için bir şeyler söylüyor, fakat her*

halinden, *çocuk avutmanın ne kadar acemisi olduğu anlaşılıyordu* (Kürk Mantolu Madonna, 42).

Anlamı: Çocuğa bakmak.

Boş ümitlere kapılmak: *Boş ümitlere kapılmamanız için sizinle apaçık konuşmak daha iyi olacak...* (Kürk Mantolu Madonna, 96).

Anlamı: İstenilen bir şey olmayacağını bile bile, olacağını hayal etmek.

Vücuda getirmek: *Şimdi birçok yerlerde incir ve ceviz ağaçları, yolun kenarlarında koyu yeşil iki duvar gibi yükseliyor, hatta bazı yerlerde iri cevizler tabii bir kemer vücuda getiriyorlardı* (Kuyucaklı Yusuf, 7).

Anlamı: Meydana getirmek, oluşturmak.

Yanına komaz: *Sen ağlama benim babası sağken yetim kalan kızım. Allah bize çektirenlerin yanına komaz...* (Kuyucaklı Yusuf, 14).

Anlamı: Yanına yaklaştırmaz.

Başına dert etmek: *Muazzez'i her zaman Yusuf a bırakıp istediği gibi gezebiliyor, kızı her yere*

Götürüp başına dert etmek veya evde bırakıp gözü arkada kalmak gibi sıkıntılardan kurtuluyordu (Kuyucaklı Yusuf, 18).

Anlamı: Hiç gereği yokken başını belaya sokmak.

Boğaz tokluğuna çalışmak: *Çünkü bunlar, feleğin sillesini yemiş, ya **boğaz tokluğuna** bir nalbant veya kahveci yanında çalışan ve böylece günün on sekiz saatini işbaşında geçiren fukaralar; yahut da yazın tarlada, kışın zeytinde çalışıp anasını beslemeye uğraşan yetimlerdir; herkes bunlara merhamet ve çekingenlikle bakar* (Kuyucaklı Yusuf, 21).

Anlamı: Aç olmamak.

Aklım başımdan gider oldu: *Bir sabah: 'Anne, dedi, başım dönüyor, yataktan kalkamayacağım...' evlatcağızım açım dermanım yok demiyordu da başım dönüyor diyordu. O zaman **aklım başımdan gider oldu*** (Kuyucaklı Yusuf, 41).

Anlamı: Düşünememek, odaklanamamak.

Peyda olmak: *Gümüş gibi beyaz saçları demet demet şakaklarına dökülüyor ve kirlili bir renk alıyordu. Sakalları birkaç saat içinde uzamış, uzun parmaklı ellerinin üzerinde mor damarlar **peyda olmuştu*** (Kuyucaklı Yusuf, 48).

Anlamı: Birden bire ortaya çıkmak.

Yüreği hoptlamak: *Karşısındakinin yüzüne bakınca Muazzez'in **yüreği hoptladı**. Yusuf'un çehresi bu anda aynen o akşam kendisine "anladım" dediği zamanki ifadeyi almıştı* (Kuyucaklı Yusuf, 122).

Anlamı: Heyecanlanmak.

Derdini avut: *Benimle gel... Birkaç insan yüzü görüp **derdini avut** !* (Kuyucaklı Yusuf, 182).

Anlamı: Teselli etmek.

Aklını başına toplu: *Kızım, **aklını başına toplu!** diye tekrar söze başladı* (Kuyucaklı Yusuf, 184).

Anlamı: Akıllıca davranmak.

Cazip görünmüyor: *Eliyle gözlüğünü oynattı ve devam etti: “Hiçbir şey istemiyorum. Hiçbir şey bana **cazip görünmüyor**”* (İçimizdeki Şeytan, 14).

Anlamı: İlgi çekici görünmemek.

Baş başa vermek: *Caddenin iki tarafındaki birkaç kahvede esnaf kılıklı adamlar, ameleler, tayfalar oturuyorlar, **baş başa verip** konuşmak, yahut kâğıt oynamakla vakit geçiriyorlardı* (İçimizdeki Şeytan, 28).

Anlamı: Bire bir konuşmak.

Canevinden Yakalamak: *Sonra, kızın anasını ve babasını asıl **canevinden yakalayarak**: “Kızınıza burada memurdan başka koca bulamazsınız ki... Halbuki o doktorlara, mühendislerelayık... Hele birkaç sene bizde kalsın da görürsünüz” diye ilave etti* (İçimizdeki Şeytan, 42).

Anlamı: Bir kimseye en çok önem verdiği veya en çok duyarlık gösterdiği yönden saldırmak.

Zehir etmemek: *Ben şuna inanıyorum ki, üç buçuk günlükömrümüzü kendimize **zehir etmemek** için ne mazideki hayatımıza ve kaçırdığımız fırsatlara ne de istikbalin*

olmayacak hülyalarına kulak asmayarak bugünüümüze hapsolup yaşamalıyız. Her hadisenin insanı eğlendirecek bir tarafı vardır (İçimizdeki Şeytan, 73).

Anlamı: Bir şeyin tadını kaçırmamak.

Şeytanın oyunu: Bütün bu farklara rağmen seni böyle çılgınlar gibi sevişim de herhalde bu şeytanın bir oyunu olacak... (İçimizdeki Şeytan, 181).

Anlamı:Hile.

2.1.3.2. Argo

Argo, her ülkede hemen hemen her dilde görülen, toplum içinde belirli bir kesimin farklı bir biçimde anlaşmayı sağlamak için oluşturduğu özel bir dildir. Argonun farklı tanımları yapılmıştır. Bunlardan bazıları:

A. Püsküllüoğlu (2004: 104), “*aynı uğraş alanındaki insanların, kullanılan ortak, genel dilden ayrı olarak, benimseyip kullandıkları, herkesçe anlaşılmayan, kendilerine özgü sözcük ve deyimlerin yer aldığı özel dil ve bu dili oluşturan sözcüklerin tümü*” der argoya.

H.Aktunç (1998: 16) ise argoyu daha geniş anlamda tanımlar: “*kendi sosyal çevreleriyle sınırlı yasayan ve genel olarak toplumun, özel olarak da içinde buldukları topluluğun geri kalan kesimlerinden ayrılmak ve korunmak isteyen, yasama ortam ve biçimleri birbirine yakın kişilerce yaratılıp benimsenmiş sözcükler, deyimler bütünü; bu sözcükler bütününe dayalı konuşma biçimidir.*”

“Kürk Mantolu Madonna” romanında dikkat çeken argo kelimeler:

- Adi (69), Anlamı: Bayağı, değersiz, aşağılık.
- Küstah (73), Anlamı: Saygısız, kaba, terbiyesiz.
- Zampara (73), Anlamı: Sürekli kadın peşinde koşan, kadınlara düşkün (erkek).
- Aptalca (82), Anlamı: Zekâ yoksunu, ahmak.
- Zındıkça (110), Anlamı: Tanrı’ya ve ahirete inanmayan.
- Züppelik (144), Anlamı: Giyinişte, söz söyleyişte, dilde, düşünüşte toplumun gülünç ve aykırı saydığı yapmacıklıklara ve aşırılıklara kaçan.

“Kuyucaklı Yusuf” isimli romanda argo kelimelere çok sık rastlanmaktadır:

- İmansızlar (9), Anlamı: Allah’a imanı olmamak.
- Köylü piçi (11), Anlamı: Anası ile babası arasında evlilik bağı olmadan dünyaya gelen çocuk, haramzade.
- Mahlûk (13), Anlamı: Yaratık.
- Gafillik (13), Anlamı: Aymazlık.
- Şirret (14), Anlamı: Kavga çıkarmaktan hoşlanan, edepsiz.
- Ahlaksız mahalle piçi (17)
- Lakayt (18), Anlamı: Yılışık.
- Yüzsüz (20), Anlamı: Utanmaz, sıkılmaz.
- Maskaralık (24), Anlamı: Soytarılık.
- Münasebetsiz (28), Anlamı: Uygun olmayan, yakışsız, çirkin.
- Orospular (31,33,146), Anlamı: Hayat kadını.

- Ayyaş (31,33), Anlamı: İçkiye düşkün.
- Hovarda (31), Anlamı: Zevki için para harcamaktan kaçınmayan, çapkın.
- Ahlaksız (31), Anlamı: Ahlak kurallarına uymayan.
- İt oğlu (32), Anlamı: Terbiyesiz, değersiz kimse.
- Dalkavuk (32), Anlamı: ndisine çıkar sağlayacak olanlara aşırı bir saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse, huluskâr, yağcı, yalaka, yağdanlık, yalpak, yaltak.
- Kansız (43), Anlamı: duygusuz ve korkak.
- Anam avradım olsun (55), Anlamı: birini kesin olarak inandırmak için söylenen çok kaba bir ant sözü.
- Edepsiz (57,193), Anlamı: Utanılacak işleri sıkılmadan yapan, utanmaz, sıkılmaz, terbiyesiz.
- İt (58), Anlamı: Terbiyesiz.
- Küfür (88), Anlamı: Sövmek.
- Küstahça (166), Anlamı: Saygısız.
- Melun (171), Anlamı: Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli.
- Domuzun Yusuf'u (205)

“İçimizdeki Şeytan” isimli eserde de bir takım argo kelimeler dikkat çekmektedir:

- Kepazelik (22,35,37,47,173), Anlamı: Rezil olmak.
- Dalkavuklar (26)
- Züppe (35)
- Bayağılık (35), Anlamı: sıradanlık, aleladelik.
- Küfretmek (36,70)
- Aptal (47,59,67,227)

- Salaklaşmak (63)
- Küstahlık (65,133)
- Hayasızlık (65)
- Terbiyesizler (101)
- Münasebetsiz (130)
- Mahlûk (13)
- Çirkef (143)
- Aşağılık (173)
- Hayvan (179,250)
- Namussuz (185), Anlamı: Ahlak kurallarına uygun davranmayan, ahlak kurallarını çiğneyen.
- Görgüsüz (205), Anlamı: Görgüsü olmayan.

2.2.1 Dini İnançlar ve İlgili Unsurlar

İnanç; "dış dünyayı idrak etme sonucu zihinde oluşan bir anlayış biçimidir" (Hançerlioğlu, 1975:270) Boratav (2003:19), inanç deyimini *“İnanç sözlük anlamı ile kişice ya da toplumca, bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi demektir... İnanç kavramı, sözlük anlamı ile, insan düşüncesinin çok geniş bir bolluğunu içine alır: din, ahlak, politika...İnançları bütün bu çeşitlilik ve yaygınlıkları ile ele almak halkbiliminin sınırlarını aşar. Halkbilimi belli bir toplumun eski dinlerinden miras alıp kendi çağının şartlarına uygulayarak yasattığı yeni dininde, yaşam şartlarının gerektirdiğince yeni biçimler, yeni içerikler ve anlatışlarla oluşturduğu inanışlarla ilgilenir”* şeklinde açıklamaktadır (Sezer, 2010:189).

Toplumların kendi kültürlerinden gelen çeşitli inanış ve uygulamaları gündelik yaşam içerisinde devam ettirdikleri bilinen bir gerçektir. Bu eski inanış ve uygulamalar, “halk inanışları” olarak toplumun ortak bir değeri haline dönüşür ve yaşamaya devam ederler. Halk inanışlarının zamana ve değişime karşı oldukça dirençli olduğu söylenebilir. Değişen zaman ve şartlara bağlı olarak, kimi inanışların kaybolarak yerini yeni inanışlara bıraktığını gözlemlemek mümkünse de, bu değişim oldukça uzun bir süreç gerektirir.(Akbay. 2012:88)

Sabahattin Ali'nin eserlerinde yoğun olarak kullanılan dini inançlar, daha çok dinsel yapıları korunarak ortaya konulurken yazar bunları çağrışımsal ve sembolik olarak da kullanmıştır.

Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerindeki dinsel motifler aşağıdaki gibidir:

Değirmen Öyküsündeki Dinsel Motifler

- Afsunlar (22)
- İyi ve fena ruhlar (23)

Kurtarılamayan Şaheser Öyküsündeki Dinsel Motifler

- Allah (42)
- Peygamber (44)

Kırlangıçlar Öyküsündeki Dinsel Motifler

- Yarabbi (29)

Kağrı Öyküsündeki Dinsel Motifler

- Allah'ın emri (62)

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Dinsel Motifler

- Allahlık adam (18)
- Amentü levhası (25)
- Şehadetname (27)
- Maşallah (39)
- İnşallah (42)
- Meryemana (57)
- Allah(58)
- Azizler (58)
- Mesih (58)
- Ramazan Geceleri (58)
- Şahadet parmağı (62)
- Meleke (86)
- Yahudi (90,110)
- Praglı (90)
- Hristiyan (90)
- Allaha ısmarladık (93,103,120)
- Protestan (110)

Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Dinsel Motifler

- Allah (14,27,39,41,43,46,53,151)
- Bereket Versin (23)
- Ramazan Bayramı (28)
- Oruç tutmak (28)

- Namaz kılmak (28,29,156)
- Sahura kalkmak (28)
- İkinci mukabeleleri (28)
- Vaazlar (28)
- Teravi (28)
- Kadiri Tekkesi (28)
- Zikir (28)
- Hünküren dervişler (29)
- Hacca (32)
- Dua (36)
- Kur'an Okumak (40)
- Muska (40)
- İnşallah (41,61,149,201)
- Maşallah (41,71)
- Nurlu yüzlü (41)
- Ümmeti Muhammed (43)
- Müslüman (43)
- Allah Aşkına (68,185)
- Üç aylar (71)
- Nafile namazı (71)
- Yatsı namazı (71)
- Secde (72)
- Muhammediye (73)
- Yarabbi (75,144,189)

- Peygamberce bir sabır (82)
- Melek (84)
- Ezan (138)
- Peygamber (151)
- Resullullah (169)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Dinsel Motifler

- Allah aşkına (20,47,54)
- Rahmeti rahman (23)
- Allah bakilere ömür versin (23)
- Allah muvaffakiyet versin (24)
- Allahısmarladık (32,66,82,97,128,159,171,231)
- Yarabbi (37,53,104,105,106,172)
- Melaike (42)
- Budizm (48)
- Şeytan (51,143)
- Peygamber (52)
- Oruç tutmak (55)
- Allah rahatlık versin (56)
- Besmele levhası (56)
- Allah belanı versin (63)
- İnşallah (65)
- Allah'ın mübarek koyunları var (73)
- Allah hayır eyliye (75)

- Allah göstermesin (87,100)
- Allah kahretsin (94,95,119)
- Maşallah (98)
- Elhamdülillah (98)
- Allah rahmet eylesin (98)
- Müslüman (98)
- Allah gani gani rahmet eylesin (99)
- Allaha' şükür (100)
- Allah Allah (115,206)
- Allah bahtiyar etsin (116)
- Sonunuz hayırlı olsun (116)
- Bereket versin (148)
- İsrail'in borusu (185)
- Veciptaala (185)
- İslam Tasavvufu (197)
- Yahudi (204)

Görüldüğü üzere Kuyucaklı Yusuf ve İçimizdeki Şeytan isimli romanlarda dinsel motiflere sıkça rastlanmaktadır.

2.2.2. Eşya

Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerindeki eşya motifler aşağıdaki gibidir:

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Eşya Motifi

Sedir: Beş on kuruş param, yaz aylarını sürünmeden geçirmemi temin etti, fakat yaklaşan kış, arkadaş odalarında, sedir üzerinde yatmanın sonu gelmesini icap ettiriyordu.(12)

Otomobil: Tam bu sırada yanımdan hızla bir otomobil geçti. (12) Yolun iki tarafında evvela otomobil tamir atölyeleri, basık salaş kahveleri vardı.(37) Ara sıra beyaz bir otomobil hastanenin kapısından içeri giriyor, biraz sonra tekrar çıkıyordu.(130)

Fotoğraf, Kitap, Raf: Duvarlarda aile ve artist fotoğrafları, kenarda, hanıma ait olduğu anlaşılan bir kitap rafında, yirmi beş kuruşluk birkaç romanla moda mecmuaları vardı.(14)

Yaprak: Albümün bu yaprağını ayrıca sattıkları için hemen alarak odama döndüm.(59)

Albüm: Galiba albümün çokmuş...(158)

Lamba: Dışarı çıktığım zaman ortalık adamakıllı kararmış, sokak lambaları yanmıştı.16)

Takım, Radyo: Fakat şimdi kırmızı kadife takımlar misafirleri takdirle başlarını sallamaya sevk ediyor ve on iki lambalı radyo, bütün mahalleyi gürültüye boğabiliyordu.(31)

Defter: Yatağa girerek başucumdaki küçük lambayı yaktım ve derhal Raif efendinin siyah kaplı mektep defterini okumaya başladım(47)

Koltuk: Üzeri sırma çiçekli lacivert koltuklardan birine oturdum, etrafıma baktım.(14)

Masa: Kırmızı kadife koltuklar, alçak ceviz sigara masaları ve bir kenarda kocaman bir radyo odayı dolduruyordu.(25)

Sefertası: Öğle üzeri yemeğe giderken, onun yerinden kımıldanmadığını, masasının gözlerinden birini açarak önüne kâğıda sarılmış bir ekmek ve bir küçük sefertası gözü çıkardığını gördüm. "Afiyet olsun!" diyerek odayı terk ettim.(19)

Havlu, Gazete: Yalnız bir kenarda oldukça kirli bir havlu, gazete kâğıdına sarılmış bir sabun parçası, bir sefertası gözü, bir çatal ve Singer marka burgulu bir çakı vardı(41)

Kalem: Böyle zamanlarında tercüme yapmayı da ihmal ediyor, çok kere kalemi yanına bırakarak saatlerce önündeki kâğıtları seyrediyordu.(34)

Resim: Resmi avucunun içinde buruşturarak kâğıt sepetine attı.(24)

Sivas halısı: Yerde güzel bir Sivas halısı duruyor, yan taraftaki mutfaktan dışarı yemek kokuları vuruyordu.(25)

Komodinin: Yanı başındaki komodinın üzerinde, ilaç şişelerinin arasında duran büyük bir cep saati odayı madeni bir sesle dolduruyordu.(40)

Şişe: Masaların üzeri renk renk şişelerle dolmuştu.(113)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Eşya Motifi

Kitap, Can Kurtaran Simiti: Kitaplarda okuduğın depresyon kelimesine bir cankurtaran simiti gibi sarılırsın.(16)

Kanepeler: Öteki, acaba uyudu mu diye bakmak için biraz eğilince arkadaşının, gözlerini mukabil taraftaki kanepelerden birine dikerek, fevkalade meraklı bir şey seyrediyor gibi etrafla alakasını kesmiş olduğunu gördü.(17)

Halı: Yerinden fırladı. Kirli halıya yalın ayak basarak Macide'yi kucakladı ve yüzünü onun yüzünde dakikalarca tuttu.(113)

Teneke Masa: Hep beraber yekelerinden kalktılar. Ömer içtiği çayın parasını teneke masanın üstüne bıraktı.(49)

Patiska Çarşaf: Beyaz ve tombul bacakları, gerilmiş ve birbirinden ayrılmış olarak patiska çarşafı sarılıyordu.(59)

Havlu: Ömer de kendi odasına girmek için döndü, fakat o zaman dışarı çıkışının ne kadar gülünç olacağı aklına gelerek musluğa gitti, gözlüğünü bir eline aldı; öteki eliyle yüzünü biraz ıslattı ve avcunda bir tura gibi bükülmüş duran havluya kuruladı.(63)

Ayna: Bu arada alt kat sofasında ayak tıptırtıları oldu. Herhalde Fatma kalkmış, kahvaltılık sofrası hazırlıyordu. Ömer aynanın önüne giderek boyunbağını ve saçlarını düzeltti.(62)

Gömeçli Bal Tabağı: Fatma ıslak ellerini birer birer yanlarına kurularak bahçe tarafından geldi. Bir elindeki emaye kaptaki iri yeşil zeytin taneleri vardı. Bunu masanın üzerine, gömeçli bal tabağının yanına koydu ve: "Siz oturun beyim... bizimkiler geç kalkarlar!.." dedi.(64)

Olta: Dubalardan birinin bir köşesine on yaşlarında kadar bir çocuk oturmuş, yanma koyduğu teneke kutunun içinden aldığı solucanları oltaya takıyor, biraz öteye fırlatıyor, sonra muntazam darbelerle çekiyordu.(67)

Anahtar: Bazen herkes gittikten sonra da odasında kalır; beş altı türlü deftere ayrı ayrı kayıtlar yapar, kasasını üç dört muhtelif anahtarla kilitler ve pek az kimse ile konuşurdu.(71)

Çalı Süpürge: Öyle ya, dün kazak giyince bir şeyler kendini gösteriyordu. Acaba kafamı bir çalı süpürgesiyle temizlemek mümkün müdür?.. Yalnız temiz şeyler kalsın...(88)

Bavul: Pardösüsünü sırtına geçirdikten sonra bir müddet daha odada kalıp etrafına bakındı. Yatağının ayakucunda duran notaları alarak, tekrar Açtığı bavula koydu.(101)

Cüzdan: Cüzdanını çıkardı. Dört kâğıt lirası vardı; Üçünü ona verdi. Ayrıldılar.(121)

Masa Örtüsü : Vakit geçirmek için yatağını düzeltmekten tutturarak adeta umumi bir temizlik yaptı. Masa örtülerini silkti, mutfağa gidip birikmiş bulaşıkları yıkadı.(237)

Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Eşya Motifi

Değnek: Çamurlu sokaklarda hiç kimseler yoktu; yalnız çıplak ayaklı küçük bir kız çocuğu elinde bir değnek ile, mütemadiyen bağırarak ve çamurlu kanatlarını telaşla çarparak koşan birkaç kazı kovalıyor, onları bir bahçe çitinin alt tarafındaki ufak delikten içeri sokmak istiyordu. (8)

İp, değnek, kasa: Ağırbaşlılar bir ağaç dibine oturarak kuzulara bakarak birbirlerine eşkıya ve kabadayılık hikâyeleri anlatıyordu H kafiye akşam üzeri yorgun argın,

kuzuların ipine sarılan bir demet ot omuzlarda, uzun ve, taze kesilmiş, değnekler elde kasa baya giderken görmek ömür olurdu.(24)

Çuval, İğne, Değnek, İplik: K fabl deneyi, yazın kırlarda dolaşarak, yahut Salahattin Bey'in Cenge Yaylağı dedikleri yerde tuttuğu bağda ağaçların altına yatarak; kışın da ilk senelerde fabrikanın önündeki zeytin vatlarının ağzından, bu çuvaları iğneleyen küçük değnekleri çalıp piren yığınları üzerinde koyarak; sonra da Salâhattin Bey'in aldığı küçük bir ipliği söküp toplar sonra nezaret ederek geçirdi.'(25)

Tahta merdiven: İki kanatlı siyah bir kapıdan ufak fakat çiçekli bir bahçeye giriliyor; iki sıra şimşir fidanlarının ve birkaç küçük kayısı ağacının arasından geçildikten sonra karşıya tahta bir merdiven çıkıyordu.(8)

Değirmen, Çanak: Evin ön tarafındaki meydanda mahallenin bulgu değirmeni vardı; büyük bir taş çanağın üzerinde tahta kolla?(20)

Sandık, Yatak: Eşya namına Kübra'nın yatağı, yatakla ocağın arasında duran ufak bir tahta sandık ve bir de yatağın önüne serili duran eski bir kilim parçası vardı (37).

Tencere, sandık: Ocağın başında iş görmeye çalışan kadın ikide birde tahta sandığı açarak içinden bir toprak tencere veya bir avuç tuz alıyordu.(37)

Tas, Kaşık: Nihayet uzun bir beklemeden sonra çorba hazırlandı; kadın bunu çinko bir tasa doldurduktan sonra sandıktan aldığı tahta bir kaşıkla birlikte kızına uzattı.(38)

Masa, İskemle: Şakir kapıya yakın bir masaya gitti, tahta iskemleyi külhan- beyce bir tavırla çekip altına aldı. (66)

Nargile, Bakır tepsi: Kahve ocağını müşterilerinden ayıran, üst kısmı raflardan müteşekkil tahta bölmede sıra ile dizilmiş nargileler ve dikine konmuş sarı bakır

tepsiler parlıyor ve bir kenarda, kabzaları kadifeli kırmızı marpuçlar sallanıyordu.(67)

Kepen: İndirdiği tahta kepenklere kol vurup kilitledi ve ağır ağır evin yolunu tuttu.(72)

Tahta merdiven: Elinde idareli tahta merdivenleri gıcırdata gıcırdata çıkmaya başladı.(76)

Tahta iskemle: Onu bu günün hürmetine bir tahta iskemleye oturtmuşlardı. (86)

Tahta ambar: Merdivenin altındaki bir tahta ambarın üstüne ilişen İhsan'ın annesi bile, hizmetçilere emir vermeyi bırakmıştı.(87)

Kapı: İşte Şakir, içlerine düşeceğini sandığı mahpusları, iç avlu ile nizamiye kapısını birbirinden ayıran yüksek tahta parmaklığa yüzlerini dayayarak sessiz sessiz dışarı bakışlarken gördü; bu da ancak bir hafta sürdü.(96)

Kaşık, Tencere: Orada asılı duran kaşık torbasından bir tahta kaşık alarak soğuk tencerenin başında oturduk Karnımı doyurduktan sonra yukarı çıkarak odadaki mindere uzandı.(178)

Yazarın birçok eserinde kullandığı eşyalar genel olarak ev eşyalarıdır. Eşyaların büyük çoğunluğunun, roman kahramanlarının günlük hayatta kullandığı, eşyalar olduğunu görmekteyiz. Takılar, mutfak araç-gereçleri, süs eşyaları, halk inanışlarında kullanılan eşyalar bunlardan birkaçını oluşturmaktadır.

2.2.3. Meslek

Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerindeki meslek motifler aşağıdaki gibidir:

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Meslek Motifleri

Memur: Hamdi önünde serili duran bir sürü kâğıt ve içeri girip çıkan bir sürü memurla meşguldü.(16)

Tezgâhtarlık: Sonu çıkmayacağını bile bile girdiğim birçok kabul imtihanlarının hakikaten sonu çıkmayınca nedense gene üzülüyor; arkadaşlardan habersiz olarak, tezgâhtarlık için müracaat ettiğim mağazalardan ret cevabı alınca yeis içinde gece yarılarna kadar dolaşıyordum.(12)

Amele: Yürüyen ameleler, üstünde yer yer otomobil lastiği izleri uzanan asfalt...(13)

Hademe: Hademe beni evvela küçük bir odaya alıp bekletti.(16)

İşte beni o loş koridorda tutan ve oradan geçecek olan diğer hademeyi beklemeye sevk eden bunlardı.(18)

İrtibat memuru: Adeta şirketle bankalar arasında irtibat memuru gibi bir şey...(17)

Müdür muavini: Makine vesaire komisyonculuğu yapan, aynı zamanda orman ve kereste işleriyle uğraşan bir şirkette müdür muavini olduğunu ve oldukça iyi bir para aldığını biliyordum.(13)

Müdür: Ben müdürle konuştum, tayinini yapacağız...(17)

Berber: Otuz otuz iki yaşlarında, kumral ve dalgalı saçlarını ihtimamla ırkaya tarayıp berber çırakları gibi kabartan, "Nasılsınız?" dedikten sonra bile büyük bir hikmet savurmuş gibi dudaklarını birbirine yapıştırarak hafifçe başını sallayan bir adamdı.(29)

Derici: Bir sanayi mektebini bitirdikten sonra dericilik tahsil etmek üzere nedense İtalya ya gönderilmiş, fakat orada ancak biraz lisan, bir de mühim adam tavırları almayı öğrenmişti.(30)

Tüccar: Bunların arasında bilhassa Hollandalı bir dul kadın olan Frau van Tiedemann, Portekizli bir tüccar olan ve Berlin'e Kanarya adalarından portakal getiren Herr Camera ve ihtiyar Herr Döppke benimle ahbaptılar.(68)

Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Meslek Motifleri

Kaymakam: Göreyim seni, kaymakam kızı olduğunu belli et!.."(83)

Kaymakam, müddei-umumi, ceza reisine: Güya gizli olarak yapılan bu müsaadeyi kaymakam, müddei-umumi ve ceza reisine kadar herkes biliyor ve bir şey demiyordu (96).

Malmüdürü ve Kaymakam: Malmüdürü ve Kaymakam, kendisine mütemadiyen yeni emirler verip yeni yeni köylere yolluyorlardı.(186)

Kaymakam: Gitgide çoşan Kaymakam, onu oturduğu yerden çekip kucağına almak istedi.(188)

Doktor: Yusuf ayakkabılarını acele giyerek dışarı çıktı, koşarak belediye doktoruna gitti.(158)

Biraz sonra Yusuf'la beraber gelen ihtiyar doktor hastayı yatağına naklederek dinledi, gözkapaklarını kaldırıp baktı, sonra şahadet parmağının ucuyla onları tekrar kapattı; hüzünlü bir tavırla başını sallayarak arkasına döndü(159)

Candarma: Muazzez'i bırakan candarma zabiti bir eliyle kalpağını, düzeltiyor, öbür eliyle de yakasının çengelini takıyordu(208)

Muhtar: Gelenler hiç dinlenmeden, muhtarı da alarak cinayet yerine gittiler.(8)

Muhtar: Uğradığı köylerde muhtarlara, bir oğlanla bir kız görüp görmediklerini sormuş ve menfi cevap almıştı.(131)

Memur, Tüccar, Zabit, Kaymakam: Burada felaketzede memur içer; müflis tüccar içer; fena mahsul çıkaran eşraf içer, senelerden beri aynı köşede bırakıldığı için içerleyen zabit içer ve nihayet karısı ile geçinemeyen kaymakam içer...(14)

Candarma: Halbuki muhakemede mevcut olan ve zabit varakasına nazaran, vak'a mahalline

Hamal, yol kesici: İşte parmağımı basıyorum, bu çocuk ya hamal, ya yol kesici olacak...(17)

Esnaf: Bunlar çok kere ortahalli veya fakir, fakat namuslu ailelerin çocuklarıdır; ya bir esnafın yanında çiraklık! yahut da babalarına yardım ederler.(20)

Memur: Salâhattin Bey'in evi Bayramyeri dedikleri semtte, yabancı memurların oturduğu Rum mahallesi ve Aşağı çarşı taraflarından uzaktaydı.(19)

Hizmetçi: Sokak üstündeki odadan kolonya şişesini aldı, hizmetçi kadını, Kübra'nın anasını eliyle dürterek uyandırdı:(97)

Kahya: Esmâ kadın, evde kâhyalıktan aşçılığa kadar birçok işler görsem Rumelili emektardı.(76)

Reis: Yusuf bunların Muazzez'le Şube Reisi'ni kızı Meliha olduklarını seçti. (121)

Reis: Şahinde, Şube Reisi'nin ve kızı, hizmetçilerin yardımı ile, arka taraftan arabaya binerek şemsiyelerini açtılar.(131)

İmam: Babalarının cebinde çıkan beş on sarı lira ile Yusuf'taki paralar cenaze masrafına, imama, müezzine gitmiş, Yusuf'un elinde birkaç mecediyeden başka bir şey kalmamıştı.(169)

Hafız: Evlerh Kürşunlu Cami'ye yakın olanlar ise bu caminin minaresinde elinde saatle bekleyen ve vakit gelin topçuya işaret veren müezzini Sarı Hafız'a bakarlar (28)

Fabrikatör: Bunlardan biri Hacı Rifat'ın İhsan, öbürü de fabrikatör Hilmi Bey'in oğlu (212)

Zaptiye başçavuşu, tütün kaçakçı: Kadın, birkaç kelime ile bir zaptiye başçavuşunun karısı olduğunu, kocası ile buraya geldiğini, sonra kocasının bir orospu ile kaçarak bunları yüzüstü bıraktığını, şimdi orospuyu da bırakan herifin Manyas taraflarında tütün kaçakçılığı ettiğini, fakat bunları hiç aramadığını anlattı.(36)

Pabuççu: Arasta'da pabuççu bir Yunus Ağa vardı, o haber verirdi(39)

Avukat, Reis: Birkaç avukat ve bazen de Ceza Reisi ile sessiz sessiz içmeyi tercih ederdi.(45)

Ceza Reisi: Bir aralık Ceza Reisi'ne.

Avukat: Avukat Hulusi Bey, yazıhanesinin penceresinden başını uzatıp onu çağırırdı.(168)

Arabacı: Arabacı da iyice coşmuş, türkü çağırır dururdu. (63)

At cambazı: Daha ileride, kahve ocağına yakın bir yerde, dört, beş at cambazı küçük mikyasta bir kavgaya başlamışlardı.(66)

İmam: Bayramyeri Camii'nin önünden geçerken içerde hızlı hızlı namaz kıldırın imamın sesini duydu.(72)

Çalgıcı: Çalgıcılar halay havası çalınca, kütüklerin üstünden hemen beş, on kişi kalkıyor, arka arkaya dizilerek ağır ve ölçülü adımlarla meydanda, dolaşip oynamaya ve ellerini başlarının üstünde birbirine yaklaştırıp tekrar yanlarına bırakmaya başlıyorlardı.(88)

Vali, adliye, karakol kumandanı, hapishane müdürü: Hapishanede kaldıkları zamanlar, valinin veya bir adliye müfettişinin nadir ziyaretine münhasırdı. Bazen aksi bir karakol kumandanı veya hapishane müdürü geliyor, birkaç gün, o da kendini

göstermek ve göz yıldırım için sertlik yapıyor, fakat bazı mahpusların dışardaki akrabaları gelip kendisiyle konuştuğundan sonra her şey eski şekline avdet ediyordu.(96)

Çıracı, kunduracı, terzi, helvacı: Evvel, mektebi bıraktığı sıralarda bir aralık zihninden çıracılığa girmek, kunduracı, terzi, helvacı olmak gibi şeyler geçmişti.(106)

Askeriye doktoru: Askeriye doktoru'nun verdiği ilaçtan bir kaşık içiriyor veya lokman ruhu koklatıyordu.(108)

Hizmetçi: Bekârlığında fırsat düştükçe gönül eğlendirmekten geri kalmamış, bazen bir Ermeni hizmetçi ile, bazen bir zaptiyenin dul karısı ile de olsa, tatlı günahlar işlemiş ve hele yolu İstanbul'a düştükçe, Venedik ve Timoni sokaklarının kaldırımlarım aşındırmıştı.(109)

Avcı: Bir avcılığın bütün zevklerini, ve tehlikeli ' rini toplayan ve her defasında birkaç çocuğu gözleri görünmeyi cek şekilde yüzü şiş olarak evine yollayan bu oyun, yaz mevsiminin en mühim eğlencelerindendi ve ancak, ara sıra oradan geçen ve kızdırılmış biç arının hücumuna uğrayan büyüklerin müdahalesi ile yanda kalın birkaç çocuğun, dayak yedikten sonra ağlayarak evine gitmesiyle sona erdi(115)

Saatçi: Karşı taraftaki evlerden birinin kafesi kalkarak saatçi Rakım Efendi'nin hastalıklı karışırım sapsarı başı göründü(131)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Meslek Motifleri

Profesör:"Kendimi tutmasam kahkahayı koparacaktım. Tarih müderrisi sualleri birbirini arkasına sıraladıkça kız şaşınıyor, dört Tarafından yardım ister gibi başını çeviriyordu. Bir kere bile notları açıp okumadığımı bildiğim için bal gibi çaktı dedim. Bir de gözüm arkasında oturan Ümit'e ilişti, ne göreyim, kaşıyla gözüyle profesöre

işaretler yapıyor. İsteddiği de oldu azizim, hoca birkaç sudan şey sorup cevaplarını kendisi verdi ve kızı mezun etti."(13)

Tüccar: Fakat bugün ne kendisinde o gençlik demlerinin enerjisi ne de etrafında o zamanların hep kendine benzeyen tüccarları vardı.(25)

Müzisyen: Onu, ekseriya gündüzleri gelen misafirlerine, ailelerinin askerliğine bir misalmiş gibi, anlatıp methediyor, "musikiye aşına" olduğunu bilhassa zikrediyor, fakat bazı geceler evde toplanıp erkekli kadınlı saz yapan ve oldukça alaturka bir şekilde eğlenen meclislere bir kere bile sokulmamış, o kadar ısrara rağmen müzikteki hünelerinin bir parçasını bile göstermemiş bulunan Macide'nin müzisyenliğinden en başta kendisi şüphe ediyordu.(25)

Doktor, Mühendis : "Kızınıza burada memurdan başka koca bulamazsınız ki... Halbuki o doktorlara, mühendislere layık... Hele birkaç sene bizde kalsın da görürsünüz" diye ilave etti.(42)

Garson: Beyaz önlüklü bir garson elektrik düğmesini çevirdi. Ağacların arama gerilmiş tellere asılı duran bir sürü ampul birdenbire sarı bir ışıqla canlandı.(46)

Bakkal: Aybaşında bakkal verdiğimiz paradan memnun olmayıp kapıya dayanınca bizim hanım sinir nöbetlerine tutulur, halbuki ben bunda bile hoş taraflar bulurum.(73)

Terzi: Bizim madam uyumuştuk Zaten dört odadan ibaret bir ev, birinde kendi oturuyor, üçünü kiraya veriyor. Benden başka iki Rum terzi kızına...(110)

Polis: Birisi, "Senin baban kahraman değil, haindi!" diye şahitli ispatlı iddialarda bulunurken diğeri de, "Senin annen bir zamanlar filanca ile üç sene, sonra falanca ile beş sene gayrimeşru surette yaşadığı poliste mukayettir!" demiş.(160)

Hukukçu:E, genç arkadaş! Sen hangi işin peşindesin? Hukukçu mu? (190)

Boyacı:"Boyacının meslek ve usullerine karışmam, yalnız pabucumu fena boyarsa bunu anlamaya gözüm müsaittir, itiraza da hakkım vardır. Eğer sanatkârlar eserleri hakkında* söz söylemek salahiyetini yalnız meslektaşlarına verecek olurlarsa gene kendileri ziyan ederler, çünkü onlar birbirlerine karşı bizim kadar da insafli değillerdir!"(197)

Sabahattin Ali'nin eserlerinde kültürel zenginlik ve çeşitlilik olarak kullandığı halk meslekleri anlatılarda önemli yer tutar. Bunların yanında doktor, hukukçu, mühendis, avukat gibi meslekler de kullanılır. Yukarıda bu mesleklerin eserlerdeki kullanımları verilmiştir.

2.2.4. Giyim Kuşam

Bu başlık altında giyim, aksesuar unsurlarını ele alacağız. Yazar, romandaki kahramanların giyimlerini tasvir etmiştir. Aşağıda roman kahramanlarının giyimlerine ve kullandıkları aksesuarlara değinilmiştir. Sabahattin Ali'nin incelenen eserlerindeki giyim kuşam motifler aşağıdaki gibidir:

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Giyim-Kuşam Motifleri

Elbise: Halkevinin camlarından aksederek beyaz mermer binayı kan rengi deliklere boğan güneş, akasya ağaçlarının ve çam fidanlarının üzerinde yükselen ve buğu mudur, toz mudur, ne olduğu belli olmayan duman, herhangi bir inşaattan dönen ve parça parça elbiselerinin içinde sessiz ve biraz kam.(12)

Fanila: Sıhhatine bu kadar dikkat eden, yün fanilalar, atkılar içinde kendini nasıl muhafaza edeceğini bilmeyen bu adamın herhangi bir ihtiyatsızlıkta bulunacağına ihtimal verilebilir

Çorap, Entari: Büyük bir süratle iskarpinlerini, çoraplarını çıkardı, entarisini başından sıyırp bir iskemleye attı ve yorganın içine girdi.(118)

Ceket: Soyunurken ceketimin cebinden yere bir gazete düştü(58)

Etek: Gölün üzerinde kısa etekli kızlar ve paçaları bağlı delikanlılar hiç durmadan kayıyorlardı.(123)

Pardösü, Bere: Sırtında ince bir pardösü, başında lacivert bir bere, ayaklarında alçak ökçeli iskarpinler vardı.(90)

Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Giyim-Kuşam Motifleri

Fes: Siyah kuzu derisi kalpaklarından (ve Doktor'un fesinden) renkli yağmur suları süzülüyor, şakaklarında garip şekiller çizdikten sora çenelerinin altında birleşerek göğüslerine damlıyordu. (1)

Gömlek, Ceket: Ali'nin kavuniçi zifirden dikilmiş vakas renk gömleği ve bir kenarı ceketinin yan cebinden sarkan sırma işlemeli çevresi bugüne mahsus lükslerdendi.(22)

Elbise, Pabuç, Fes: Yusuf koyu yeşil şeytan bezinden elbisesi, basık ökçeli tuhımbacı pabuçlan ve arkaya doğru atılan fesi ile pırıl pırıl parlıyordu.(22)

Terlik: Yukarı kata gelince biraz durdu, idareyi odaya mı götürsem burada mı bıraksam diye düşündük Şahinde henüz gelmediği için, bırakmaya karar verdi ve merdiven başında! ki sahanlığa doğru bir adım attı. :mercan terlik.(76)

Yazma: Hepsinin başları hacı yazmasıyla örtülü kadınlar, avlunun kenarında sıralanmış ve oturmuşlardı, ev halkından bir kısmı ile, samimi ve teklifsiz misafirler yukarı kata çıkan merdivene dizilip aşağıyı seyrediyorlardı.(81)

Küpe: Yüzünü hiç kimsenin görmediği bu servetin bazı parçaları, akrabalarından biri evlendiği veya bir çocuk sünnet olduğu zaman bir çift elmas küpe, bir dizi inci veya mavi boncuklu bir "Maşallah" halinde kendini gösterirdi.(71)

Fistan, Başörtü: Pembe saten fistan giydi, yeldirmesini, başörtüsünü zor takıp dışarı fırladı. (118)

Bilezik: Sonra bileğinden altın bilezikleri şiddetle çıkararak yorganın üstüne attı.(47)

Çizme, çorap: Çizmelerini çıkarıp önündeki demir masaya dayayarak yün çoraplarının içinde parmaklarını oynattı ve ancak kendisini hafif bir uykunun bastırmak üzere olduğunu anlayınca doğrularak gerindi ve hancının hizmetkârına(131)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Giyim-Kuşam Motifleri

Gözlük: Deniz tarafında bulunanı şişmanca, açık kumral saçlı, beyaz yüzlü bir delikanlı idi. Bağa bir gözlüğün altında daima yan kapalı gibi duran ve eşya üzerinde ağır ağır dolaşan kahverengi miyop gözlerini vakit vakit arkadaşma ve solda, güneşin ziyası altında uzanan denize çeviriyordu.(13)

Şapka: Uzaktaki bir köşede müdürün iskambil kâğıdı karıştırmakta olduğunu gördü. Sağ ayağını altına almış ve şapkasını yanına koymuştu. Ara sıra sol eliyle saçsız başını kaşıyor, sonra tekrar kâğıtlarla meşgul oluyordu.(33)

Alçak Ökçeli İskarpin: Fakat o, ince ve güzel vücuduyla alçak ökçeli iskarpinin üzerinde, süzülür gibi gitti(22)

Elbise: Annesi ara sıra, elbiselerinin açık veya kapalı, dar veya bol olduğuna dair bir şeyler söylemeye kalkıyor...(27) Kapıyı her zamanki gibi Fatma açtı. Otuz seneden beri bu evin kahrını çeken ihtiyar kız mutfak kokan elbiseleri, daima gülümseyen gözleri ile karşısındaydı.(54)

Göğüslük: Macide arkadaşlarından ayrılıp eve dönünce derhal odasına çıktı. Çantasını yavaşça bir kenara bıraktı. Göğüslüğünü sükûnetle çıkardı(36), Odasının

şurasına burasına dağdı duran elbiseleri; göğüslükleri, sapılan yontmalı yerli ceviz dolapların raflarında karmakarışık yığıldı duran kitapları buraya hiç yakışmıyordu.(27)

Beyaz Önlük: Beyaz önlüklü bir garson elektrik düğmesini çevirdi. Ağaçların arama gerilmiş tellere asılı duran bir sürü ampul birdenbire sarı bir ışıqla canlandı.(46)

Kalın Gözlük: Nihat biraz evvel konuşan kalın gözlüklü zata dönerek:”E, İsmet Şerif Bey, bugünkü yazınız nefisti. Düşmanlarına sizin kadar keskin silahlarla ve kuvvetli mantıkla hücum eden başka muharririmiz yok. Her hafta makalelerinizi sabırsızlıkla bekliyoruz.”(47)

İpekli Elbise: Yukarıda, gene bahçe üstünde bir odada şişman, fakat genç vücuduyla Semiha yatıyordu. Kumral ve düz saçlarını işlemeli yastığa sermiş, bir elini yanağının altına, ötekini göğsüne koymuştu. Beyaz ve tombul bacakları, gerilmiş ve birbirinden ayrılmış olarak patiska çarşaflara sarılıyordu. Endişesiz kafasından belki otomobilli kocalar, ipekli elbiseler, bir yerde saç kıvırtmak rüyaları geçiyordu.(59)

Gecelik, Kadife Terlik: Uzun ve beyaz bir gecelik giymiş olan Macide, daha uzun boylu ve ince duruyordu. Kırmızı kadife terliği ile entarisinin eteği arasında kalarak görünen dört parmak genişliğindeki ayağı fildişi gibi beyaz, düz ve hareketsizdi.(62)

Spor Etek, Kazak, Bere: Macide merdivenlerden inmeye başladı. Yeşil kareli ve kiremit renginde spor bir etek ve kahverengi yünden bir kazak giymişti. Başında aynı renkte bir bere vardı. Ömer’in gözleri ona çevrildi.(64)

Yazlık Elbise: Yaz ortasında yünlü giymek biraz garip olacaktı, fakat Balıkesir’den buraya geldiği zaman kış başlangıcıydı ve yalnız bu mevsim için elbise diktirmiş ve satın almış; yazlık elbise parası istemeye vakit kalmadan malum vaka’lar birbirini kovalamıştı.(151)

Beyaz Don,Gömlek: Beyaz don ve gömlek içinde yalınayak ve uyku sersemi bir adam suratım asıp küfüre hazırlanarak ve camdan dışarı bakmaya bile lüzum görmeden kapıyı açtı, fakat muharrir Hüseyin Bey’le karşılaşınca tavrını değiştirip “Buyrun beyim!” diye itibar etti.(217)

Türk giyim kuşam kültürü Anadolu insanının yaşam biçimini büyük ölçüde yansıtmaktadır. Giyim-kuşam anlayışında zamana göre değişim olabilir. Bu malzemede, işçilikte, yaşanan günün modalarından etkilenme gözlemlenmektedir. Sabahattin Ali’nin eserlerinde yer verdiği giyim kuşam unsurları anlatılara çeşitlilik katmıştır.

2.2.5. Yazar Eser ve Edebiyat Türleri

Sabahattin Ali’nin incelenen eserlerindeki yazar, eser ve edebiyat türleri aşağıdaki gibidir:

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Yazar-Eser ve Edebiyat Motifleri

Şair: Bu sıralarda, insanların birbirlerini aramaları, bulmaları ve birbirlerinin içini seyretmeleri için konuşmanın neden muhakkak surette lazım olmadığını, neden bazı şairlerin boyuna, tabiatın güzelliği karşısında yanlarında konuşmadan gidecek birini aradıklarını anladım.(34)

Şairane: "Kendi kabahatiniz, beyim" dedi. "Ben sizi bir buçuk saatten beri bekliyorum. Evin önüne gelmeyerek bu şairane manzarayı tercih ettiğinizi biraz evvel, tesadüfen fark ettim!"(90)

Alman şairi Kleist: Alman şairi Kleist ile sevgilisinin birlikte intihar ettiklerini söylemişti.(125)

Roman: Duvarlarda aile ve artist fotoğrafları, kenarda, hanıma ait olduğu anlaşılan bir kitap rafında, yirmi beş kuruşluk birkaç romanla moda mecmuaları vardı.(14)

Misel Zevako, Jül Vern, Aleksandr Duma, Ahmet Mithat Efendi, Vecchi Bey: Bütün okuduğum kitaplar, Misel Zevako'lar, Jül Vern'ler, Aleksandr Duma'lar, Ahmet Mithat Efendi'ler, Vecchi Bey'ler kafamda silinmez şekilde yer tutmuşlardı.(50)

Paris Esrarı, Sefiller: Fakat benim her şeye bir çare bulduğumu, küçük kaytan fitilli idare lambasının ışığı altında kendimden geçerek "Paris Esrarı"nı veya "Sefiller"i okuduğumu görünce tazyikinden vazgeçmişti.(50)

Halit Ziya: Nihal, Vecihi Bey: Mehçure, Şövalye Büridan, Kleopatra: Halit Ziyanın Nihal'inden, Vecihi Bey'in Mehçure'sinden, Şövalye Büridan'ın sevgilisinden ve tarih kitaplarında okuduğum Kleopatra'dan, hatta mevlit dinlerken tasavvur ettiğim, Muhammed'in annesi Âmine Hatun'dan birer parça vardı.(57)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Yazar-Eser ve Edebiyat Motifleri

Don Kişot: Kız derhal polisi çağırır ve polis senin gibi bir serseriye ka-rakola götürmekte tereddüt etmez. Sen dünyayı kafanın içi gibi ipsiz sapsız şeylerle dolu mu zannediyorsun Allah aşkına? Bir türlü kendine ve insanlara gözlerini açarak bakamayacak mısın? Bütün ömrün tasavvurlar, hayaller. Don Kişotça Temeller peşin-de koşup kendini aldatmak... (20)

Roman ve Hikâye Kitapları: Birbiri arkasına okuduğu ve birçoğunu elinden garip bir tiksinti ile attığı bir sürü roman ve hikâye kitapları kafasının içinde, iyiliği veya fenalığı hakkında bir hüküm veremediği, fakat başkalığını ve içinde bulunduğundan daha hakiki olduğunu sarahatle gördüğü canlandırıyorlardı.(27)

Çinli Laotse: Başka işi olmadığı için son senelerde Budizme merak sardırılmış, saçlarını kökünden kestirip çiftlikte yalmayak dolaşarak Nirvana'ya varmak istemiş, sonra bundan vazgeçerek birkaç aydan beri Çinli Laotse'nin hayranı olmuştu. Elinde Çin felsefesine dair Fransızca kitaplarla dolaşıyor, hayatı ve insanları bunlara göre izah etmeye çalışıyordu.(49)

İsmet Şerif, Gençlik Hareketleri: Mecmua çoktan battığı ve yerine gene süratle batan yenjieri çıktığı halde bu ahbaplık devam ediyordu; Ömer böyle şeylerle artık meşgul olmadığı halde Nihat'ın hâlâ birtakım mecmualarla alakası vardı. İsmet Şerif'in yazı yazdığı gazetelerde ara sıra "Gençlik Hareketleri" diye makaleler neşreder ve ne kastettiği pek kolay anlaşılmayan ve açıkça söylemediği bir düşmana çatıyormuş hissini veren yazıları bazı gençler tarafından hararetle münakaşa edilirdi. İsmet Şerif'le Emin Kâmil'in yanında gelen gençler ise, tahsillerini yarıda bırakıp gazeteciliğe sülük etmişlerdi. Türkçeleri düzgün olmadığı ve hemen hemen hiçbir şey bilmedikleri için muhabirlikten ileri geçemiyorlardı.(49)

Şeytan İsimli Şiir: Onu ben çocukluğumdan, İlk rüyalarından tanırım. Yalnız yürüdüğüm zaman Odur arkamdaki adım. Onun korkusu, içimde Ürkek bir dünya yaratan...(51)

Zabıta Hikayeleri: Gece böyle bir dükkânın camekânım kırıp yağma etmeyi, bazı mizah gazetelerinde, yahut zabıta hikâyelerinde okuduğu ustalıkla dolandırıcılık ve hırsızlık vak'alarını tatbik etmenin mümkün olup olmadığını düşünüyor ve bu tasavvurlarında pek de gayri ciddi bulunmuyordu.(131)

Yara Romanı: Şair Emin Kâmil, arkadaşı İsmet Şerif'e yapılan bu hücumdan memnun olduğunu belli edecek kadar mütebessim bir yüzle onu müdafaaya kalktı:"Aman, dostum, 'Yara' romanı, pek rağbet görmemiş de olsa, edebiyat

tarihimize girmiştir!" ,”Yara”, İsmet Şerif’in hakikaten en çok ismi zikredilen eseriydi ve aşağı yukarı, kendisine çocukluğunu ve gençliğinin bir kısmını zehir eden ve onu daimi şekilde sakat bırakan boynundaki yaranın hikâyesiydi. Ömer, insafsız bir kararla hücumunun arkasını bırakmadı.(196)

Muhiddînî Arabî, Hallacı Mansur: Fakat yavaş yavaş, yeni daldığı İslam tasavvufundan bahsettiği meydana çıktı. Genç şair bir sene gibi az bir zamanda Buda’yı, Laotse’yi deneyip bırakmış, nihayet Muhiddînî Arabî ve Hallacı Mansur’da karar kılmıştı. Yeni öğrendiği ve yanlış telaffuz ettiği Arapça ibareler söylüyor, münasebetli münasebetsiz beyitler okuyor.(197)

“Dünya edebiyatını gerek Rus, gerek Fransız, gerek Amerikan, özetle dünya edebiyatının günü gününe, tabii klasikleriyle, eskileriyle izleyen” özellikle de Alman edebiyatını çok iyi bilen, yaşadığı dönemin edebiyatıyla ilgilenen ve aynı zamanda eski edebiyatı da çok iyi bilen Sabahattin Ali’nin beğendiği, sevdiği şair ve yazarlar oldukça geniş bir yelpazededir.”(Sönmez, 2009: 424).

“Almancası ilerledikçe Alman yazarlara duyduğu ilgi artmış, Helnrich von Kleist, Sabahattin Ali’yi derinden etkilemeye başlamıştır.” (Sönmez, 2009:424) Kleist’in yaşamı ve ölümü Kürk Mantolu Madonna romanında karşımıza çıkmıştır. Romanın ana karakterlerinden biri olan Maria Puder tarafından anlatılmaktadır. Sabahattin Ali eserlerinde etkilendiği yazar, eser ve edebiyat türlerinden sıkça bahsetmektedir.

2.2.6. Akrabalık

Akrabalık adları Sabahattin Ali’nin eserlerinde çokça yer almaktadır.Sabahattin Ali’nin incelenen eserlerindeki akrabalık motifler aşağıdaki gibidir:

Kürk Mantolu Madonna Romanındaki Akrabalık Motifleri

Kızı: Bu kızı nedense kendime pek yakın bulmuştum, içinden geçenleri söyleyememek, en kuvvetli, en derin, en güzel taraflarını müthiş bir kıskançlık ve itimatsızlıkla saklamak cihetinden onu kendime benzetiyordum."(7)

Baldız, çocuk: Biraz ötede, Raif efendinin baldızı Ferhunde, iki çocuğunu kucağına oturtmuş, onların gürültü etmelerine mâni olmak için bir şeyler söylüyor, fakat her halinden, çocuk avutmanın ne kadar acemisi olduğu anlaşılıyordu.(42)

Koca, Evlat: Mihriye hanım, kocasıyla elinden geldiği kadar meşgul oluyor, onun kendi evlatları tarafından küçük görülmemesi, horlanmaması için gayret ediyordu.(32)

Bacanak: Hayır, ufak değiller!" dedi. "İkisi de işe gidiyorlar. Onlar da bizim gibi memur. Bacanak İktisat Vekâleti'ndedir, birer işe yerleştirdi.(27)

Enişte, Teyze, Dayı: Nurten bile, ihtimal eniştelерinin, teyzelerinin ve dayılarının tesirleriyle, babalarına karşı umumi havaya uymuşlardı(32)

Oğlan: Sarhoş bir oğlan çocuğunun ağzından dökülür gibi, şikâyetle titreyen şarkılar söylüyordu.(72)

Kaynata: Kaynatam öldü ve baldızımla kayınlarım başıma kaldı.(151)

Kuyucaklı Yusuf Romanındaki Akrabalık Motifleri

Koca: Muazzez ağlayarak kocasına döndü(158)

Baba: "Beni babam gibi sevemezsin ama, geleyim. Senin de kimin kimsen yok mu?"(11)

Ana: Anası onu gezmeye götürürken bir saat saçlarını düzeltmeye uğraştığı halde, ne anasının, ne" babasının aklına bu kafanın içi ile de bir parça meşgul olmak düşüncesi gelmemişti.(13)

Evlat: Hiçbir iş tutmayan ve boşta gezen bu "evlatlığa" yüz suyu dökmektense, aslan gibi bir damat bulup köşeye kurulmak herhalde Şok daha akıllı işiydi.(111)

Anne, Teyze: "Annem, teyzemin işi yoksa bize varıversin diye off dedi.(157)

Oğul: Oğul ile baba arasında bazı gizli meseleler mevcut olduğu ve ikisinin birbirine bazı sırlarla bağlı bulunduğu da şehirde dolaşan laflardandı.(46)

Karı, akraba, aile, kardeşi: Çünkü ya karıları böyle bir serserinin kardeşi, yahut da kardeşleri böyle bir serserinin karışydı; ve aile düşüncele akrabalık rabitaları, bilhassa kat harfler arasında, şiddetle gözemeni meselelerdendi.(33)

Aile: Fakat Salâhattin Bey gibi aklımca "bir aile yuvası kurmak!" isteyenler, işlerin bu şekli alıverdiğini, çok gafilik ettiklerini görünce büyük bir hayal inkisarına uğruyorlardı.(13)

Yenge: "Ne diye ağanı bıraktın da buraya geldin, yenge?"(35)

Büyükanne: "Bizim büyükanne altın küpüdür, benim bir sözümü iki etmez, babamın da ruhu bile duymaz," diye fısıldadı. (71)

Anneanne: Hakikaten Ali'nin anneanesi Edremit'in meşhur simalarım dandı.(71)

İçimizdeki Şeytan Romanındaki Akrabalık Motifleri

Teyze: Onunla beni bizim irâdelerimizin üstünde bir bağın bağladığına eminim. Göreceksin, bundan sonra Emine teyzenin evini ne kadar sık ziyaret edeceğimi..(24)“Bakmaz olur muyuz?.. Ama dedim ya, kapıyı kilitledi. Haydi bende bir telaş. Acaba canına mı kıyacak diye ödüm koptu. Kapıyı yumrukladım.

Teyzeciğim, beni rahat bırakın, azıcık başım dinlensin, uyuyayım! diye cevap verdi. Ne bileyim ben, acayip bir kız. İnsan böyle dertli zamanında dert ortağı arar, halbuki o kaçacak yer arıyor."(54)

Ana, Baba:Artık her şey tamamdı. Bundan sonra ne yapılacağını ne anası, ne babası, ne hocaları, ne de herhangi bir kızın anası, babası ve hocası biliyordu.(41)

Torun: Annenin büyük dayısının torunu ayol. Öyle ya, sen Balıkesir'den çıktığın zaman o daha şu kadarcıktı.(21)

Akraba: Küçükhanım da yakın akrabadan Madde Hanim...(23)

Amca: Halbuki Galip amca daha başka şeyler de görmüştür. Onun da çocukluğu ve delikanlılığı güneşli bahçelerde, geniş, alabildiğine geniş topraklarda geçmiştir.(77)

Enişte: Ömer, Galip amcanın (nedense bu eniştesine küçükten beri amca demeye alışmıştı) küçük dükkânını tanıdı.(77)

Ağabey: Vücutlarının iriliğine göre kendi aralarında itibarları azalıyor veya çoğalıyor ve ekseriya küçük olanlar irilere, yaşa filan bakmayarak "ağabey" diye hitap ediyordu.(134)

Abla: "Ben gittikten sonra gelen kadın kimdi?" diye sordu:

"Ablası!"

"Ablası mı? Bedri'nin ablası mı? Ne istiyormuş?"

Macide kadınla arasında geçen sahneyi hatırlamaktan fevkalade muazzep olduğunu* gösteren bir hareket yaptı.(179)

Hem kan, hem de evlilik yoluyla, çeşitli yollarla insanların birbirlerine yakın olması durumuna, genel olarak akrabalık denilmektedir. Akrabalık adları Sabahattin Ali'nin eserlerinde çokça yer alır. Eserlerde kullanılan akrabalık isimleri anlatılarda olay örgüsü gereği genel olarak kullanılmıştır.

2.3. Sabahattin Ali'nin Şiirlerindeki Motif ve Kavram Tablosu

Sabahattin Ali'nin şiirlerinin toplamı yeni bulunanlarla birlikte 76'ya ulaşır. Bunların 28'i Dağlar ve Rüzgâr adlı kitapta yer almıştır. 1931-1934 yılları arasında yazdığı şiirlerin yer aldığı bu kitap, Sabahattin Ali hayattayken (1934 yılında) basılmış ve kendisi buna bir de ön söz yazmıştır. Kitapta yer alan Dağlar, Rüzgâr, Kara Yazı, Mayıs ve Unutamadım şiirleri daha önce dergilerde yayımlanmış, diğerleri ilk kez kitapta yer almıştır. 1926- 1928 yılları arasında yazdığı şiirlerin 21 tanesi Kurbağanın Serenadı adlı bir defterde toplanmıştır. Bu defteri, Almanya'dayken eski harflerle yazan Sabahattin Ali, koruması için âşık olduğu Nahit Hanım'a vermiştir. Defter ondan Asım Bezirci'ye geçmiştir. Buradaki şiirlerin 8'i hiçbir yerde yayımlanmamış, geri kalanları daha önce dergilerde çıkmıştır.(Aydoğan, 2014:82)

Sabahattin Ali, düşüncelerinden, yazdıklarından dolayı suçlamalarla karşılaşmış, hapis cezaları da almıştır. Sinop hapisanesindeyken Hapishane Şarkısı adını taşıyan 5 parçalık bir şiir demeti oluşturmuştur. Bu şiirler birden beşe kadar numaralandırılmıştır. İlk şiirinde bir kartal gibi özgürce yaşamayı seven birisinin bir dal gibi kırılıp hapse girmesi ve sevdiklerinden ayrı düşmesi anlatılır. Pınarlar gibi coşkun biri için bir avuçluk hücreye kapatılmak büyük bahtsızlıktır. İkinci şiirde bu üzüntüye yârden uzak kalmak ve daha önemlisi unutulmak korkusu eklenir. Üçüncü şiirde içeri ile dışarıyı kıyaslanır. Dışarıda baharın yaşandığı bir zamanda içerde günler geçmek bilmez. Bazı dostların kendisini unuttuğundan yakındığı dördüncü şiirde, avuntu veren tek şey sevginin yüceliğidir. Bir tek o sevgiliye güvenir. Beşinci şiirde kendisine moral vermeye çalışır. En kötü koşullarda bile gönlüne "Aldırma gönül, aldırma" diye seslenerek yüreğindeki sevgi ışığını karartmamaya çalışır. Son hapishane şiiri Gurbet Hapishanesinde adını taşır. Bu niteleme Sinop Hapishanesi

içindir. Bir önceki şiirdeki aşılacağı morali güçlendirir. Arayan, soran yüzüne gülen olmasa da, günler aylara bedel olsa da tükenmeye başlamıştır. Sevgiliye haber yollar ve unutma der. Ümidini güçlü tutmak, sevgilinin beklediğini bilmek onun için en büyük teselli kaynağıdır. (Aydoğan, 2014:86) Sabahattin Ali'nin en önemli özelliği toplumcu gerçekçi anlayışta ürünler vermesidir. Ancak bu özellik şiirleri için geçerli değildir. Yalnızca Köprünün Çocukları dizisindeki şiirlerde bu temalar sınırlı olarak görülür. Şiirlerinde sevdiği ve sürekli işlediği temaların başında aşk gelmektedir.

Aşağıda Sabahattin Ali'nin yazdığı 23 şiire yer verilmiştir (Sabahattin Ali, 2013). Şiirlerinden sonra motif ve kavram tabloları belirtilmiştir.

DAĞLAR

Başım dağ, saçlanm kardır,

Deli rüzgârlarım vardır,

Ovalar bana çok dardır,

Benim meskenim dağlardır.

Şehirler bana bir tuzak;

İnsan sohbetleri yasak;

Uzak olun benden, uzak,

Benim meskenim dağlardır.

Kalbime benzer taşlan,

Heybetli öter kuşlar,

Göge yakındır başlan;

Benim meskenim dağlardır.

Yârimi ellere verin;

Sevdamı yellere verin;

Yelleri bana gönderin:

Benim meskenim dağlardır.

Bir gün kadrîm bilinirse,

İsmim ağza alınırsa,

Yerim soran bulunursa:

Benim meskenim dağlardır.

SERVİ

Bir servi dedi ki bana:

“Rahat benim akımdadır.

Başını vurma dört yana,

Rahat benim akımdadır.

Çok koşup çok yorulmuşsun,

Yollarda yalnız kalmışsın,

Güvenip bana gelmişsin,

Rahat benim akımdadır.

Sana kökümde yer versem Gölğemi üstüne gersem...

Hey rahat isteyen sersem!

Rahat benim akımdadır.

Serin serin uzanırsın,

Çiçeklerle bezenirsin,

Yat burada, kazanırsın,

Rahat benim akımdadır.

Yârin de gezer dolaşır,

Bir gün buraya ulaşır;

Hasretler burda buluşur,

Rahat benim akımdadır.”

İSTEK

Yanıyor beynimin kanı,

Bilmem nerelere gitsem?

İçime sığmayan canı

Hangi rüzgâra eş etsem?

Akşam sular karardı mı?

Bir dağa versem ardımı,

İçimi yakan derdimi

Sağır göklere anlatsam...

İçiversem dem gibi,

Kınlıversem cam gibi,

Şamdanda yanan mum gibi,

Sabahı görmeden bitsem...

Bir yüce ormana dalıp

Ya bir dağ başına gelip,

Beni yaradani bulup Malını başına atsam...

Görünmez kollar boynumda,

Yârin hayali koynumda,

Sıcak bir kurşun beynimde,

Bir ağaç dibinde yatsam...

MELÂNKOLİ

Beni en güzel günümde

Sebepsiz bir keder alır.

Bütün ömrümün beynimde

Acı bir tortusu kalır.

Anlıyamam kederimi,

Bir ateş yakar derimi,

İçim dar bulur yerimi,

Gönlüm dağlarda bunalır.

Ne kış, ne yazı isterim,

Ne bir dost yüzü isterim,

Hafif bir sızı isterim,

Ağrılar, sancılar gelir.

Yanıma düşer kollarım,

Görünmez olur yollarım,

En sevgili emellerim

Önüme ölü serilir...

Ne bir dost, ne bir sevgili,

Dünyadan uzak bir deli...

Beni sarar melânkoli: Kafamın içersi ölür.

GÜNÜMÜZ

Aklı kafamızdan sürsek,

İlmin içine tükürsek,

Dünyaya çevirip dirsek

Günümüzü hoş geçirsek...

Gökten ve yerden uzakta,

Neş'e, kederden uzakta,

Düşüncelerden uzakta,

Günümüze hoş geçirsek...

Ne dost yüzünü yalasadık,

Ne düşmanlan dalasadık,

Kendimizi oyalasadık,

Günümüzü hoş geçirsek...

Vücut cevhersiz bir kalıp,

Hiçe gider hiçten gelip.

Bir tenhaca köşe bulup,

Günümüzü hoş geçirsek...

Toprağa girinceye dek,

Esrân görünceye dek,

Yani, geberinceye dek,

Günümüzü hoş geçirsek.

HAPİSHANE ŞARKISI I

Göklerde kartal gibiydim,

Kanatlarımdan vuruldum;

Mor çiçekli dal gibiydim,

Bahar verinde kırıldım.

Yâr olmadı banâ deyir,

Her günüm bir başka zehir;

Hapishanelerde demir

Parmaklıklara sarıldım.

Coşkundum pınarlar gibi,

Sarhoştum rüzgârlar gibi;

İhtiyar çınarlar gibi

Bir gün içinde devrildim.

Haneğim batımdan katı,

Bahtım düşmanımdan kötü

Böyle kepaze hayatı

Sürüklemekten yoruldum

Kimseye sormadığım

Doyunca saramadığım,

Görmesem duramadığım

Nazlı yârimden ayrıldım.

HAPİSHANE ŞARKISI II

Ey gönül, kuşa benzerdin,

Kafesler sana dar gelir;

Bir yerde durmaz gezerdin,

Hapislik sana zor gelir.

Ey gönül, acayip huyun,

Boğazından geçmez tayın,

Acır testindeki suyun;

Aklına nazlı yâr gelir.

Gözlerin uzağa bakar,

Kimden ne beklediğin var?

Yâr semtinden gelen rüzgâr:

“Seni unuttu!..” der gelir.

Bakmazsa senin yüzüne

Çok görme elin kızına;

Dışarda serbest gezene

Hapiste yatan hor gelir.

Ayağında gezen itler,

Başının üstünden atlar;

Hapise düşen yiğitler

Yârî dışarda kor gelir.

HAPİSHANE ŞARKISI III

Burda çiçekler açmıyor,

Kuşlar süzülüp uçmuyor,

Yıldızlar ışık saçmıyor,

Geçmiyor günler, geçmiyor.

Avluda volta vururum;

Kâh düşünür, otururum,

Türlü hayaller görürüm;

Geçmiyor günler, geçmiyor.

Gönülde eski sevdalar,
Gözümde dereler, bağlar,
Aynada hayalim ağlar,
Geçmiyor günler, geçmiyor.
Dışarda mevsim baharmış,
Gezip dolaşanlar varmış,
Günler su gibi akarmış...
Geçmiyor günler, geçmiyor.
Yanımda yatan yabancı
Her söz zehir gibi acı,
Bütün dertlerin en gücü;
Geçmiyor günler, geçmiyor.

HAPİSHANE ŞARKISI IV

Ey yâr, bu acı demlerde
Sen koru benim aklımı...
Karardım kaldım damlarda,
Aydınlat benim yolumu...

Nefesin esen rüzgârda,
Saçların savrulan karda,
Yerde, gökte, bulutlarda,
Aranm nazlı gülümü...
Karanlık göklerde aysın,
Kurak ovalarda çaysın,
Bir tek inandığım şeysin,
Uzattım sana elimi...
Düşmanlar gülüp sevinisin.
Dostlar arkasını dönsün...
Benim güvendiğim sensin,
Kurnazsın benim gönlümü...
Bir gün şu damlardan çıksam,
Gelip önüne diz çöksem...
Ağlayıp içimi döksem...
Anlatsam sana halimi...

HAPİSHANE ŞARKISI V

Başın öne eğilmesen,

Aldırma gönül, aldırma;

Ağladığın duyulmasın,

Aldırma gönül, aldırma.

Dışarda deli dalgalar

Gelip duvarları yalar;

Seni bu sesler oyalar,

Aldırma gönül, aldırma...

Görmesen bile denizi,

Yukarıya çevir gözü:

Deniz, gibidir gökyüzü;

Aldırma gönül .aldırma...

Dertlerin kalkınca şaha

Bir küfür yolla Allah'a...

Görecek günler var daha;

Aldırma gönül aldırma...

Kurşun ata ata biter;

Yollar gide gide biter

Ceza yata yata biter

Aldırma Gönül aldırma.

GURBET HAPİSHANESİ

Düşünme, gününü doldur

Gurbet hapishanesinde;

Günler yıllara bedeldir

Gurbet hapishanesinde.

Bahtım dağlan aşırđı,

Yâdelde dama düşürdü.

Yine gözlerim yaşardı

Gurbet hapishanesinde.

Akşam gökler bulutlanır,

Demir kapılar kilitlenir,

Gönül her derde katlanır

Gurbet hapishanesinde.

Halini bilen bulunmaz,

Yüzüne gülen bulunmaz,

Kapıya gelen bulunmaz

Gurbet hapishanesinde.

Geniş ol, göklere bakın,

Çıkacağı günler yakın...

Yâr, beni unutma sakın

Gurbet hapishanesinde.

KIZKAÇIRAN

Dağlar dik, çeşmeler kuru,

Yârimin benzi çok sarı;

Ölü var, dönülmez geri,

Yürü yağız atım, yürü...

Dağlar geçilmiyor kardan;

Aman yok candarmalardan.

Ayrılamadım bu yârdan;

Yürü yağız atım, yürü...

Yârim bu gece yoruldu,

Kaçırdığıma darıldı;

Bak, daha sıkı sarıldı;

Yürü yağız atım, yürü...

Nasıl titriyor korkudan:

Kaldırdım onu uykudan;

Sesler geliyor doğudan;

Yürü yağız atım, yürü...

Peşime düştü takipler,

Boynumu bekliyor ipler;

Zeybekler seni ayıplar;

Yürü yağız atım, yürü...

HEY

Kaygusuz, deli bir kuştum,

Senin dalın kondum hey!

Yüksek yerlerde uçmuştum,

Ayakucuna indim hey!

Denizler gibi derindim,

Gözlerine sığ göründüm.

Karlı dağlardan serindim,

Sana sokuldum, yandım hey!

Tükenmez mihnetler çektim,

Kanlı gözyaşları döktüm,

Akıllılara örnektim,

Divânelere döndüm hey!

Âşıklar sana ne yapsın?

Dudaklar nereni öpsün?

Sen bir acayıp şarapsın,

Daha içmeden kandım hey!

Yâdını düşürmez dilim,

Sana ulaşır her yolum;

Kirli, günahkâr bir kulum,

Yüzüne bakıp yundum hey!

YETMEZ Mİ?

Aşk seni harab etmez mi?

Takatini tüketmez mi?

Sendeki ateş bitmez mi?

Yetmez mi gönül, yetmez mi?

Aşkına yoktur endaze,

Aklını aldı o taze,

Âleme oldun kepaze,

Yetmez mi gönül, yetmez mi?

Yâr yoluna baktırdığın,

Uykusuz bıraktığın,
Aşk yüzünden çektiğin,
Yetmez mi gönül, yetmez mi?
Hangi derdimi sayayım?
Aşka nasıl dayanayım?
Yandım, daha mı yanayım?
Yetmez mi gönül, yetmez mi?
Göğsümde tıkanır sesim,
Yok yaşamağa hevesim;
Ben bir dermansız bîkesim,
Yetmez mi gönül, yetmez mi?

AYIRDILAR

Eller araya girdiler,
Türlü fesatlar kurdular,
Sevdamızı çok gördüler
Seni benden ayırdılar.
Eridim, tükendim gamda;
İnsaf yok benî âlemde,

En fazla sevdiğim demde

Seni benden ayırdılar.

Gezilmez diyarlar gezdim,

Yazılmaz koşmalar yazdım;

Ben sensiz yaşayamazdım,

Seni benden ayırdılar.

Şaşırdım aşka düştükçe,

Yere vuruldum coştukça;

Doğrulup sana koştukça

Seni benden ayırdılar.

Kurbanı oldum bir hiçin,

Görmem yüzünü sevincin...

Niçin güzel yârim, niçin

Seni benden ayırdılar?

KIYAMADIĞIM

Hey bir zaman bakıp bakıp

Seyrine doyamadığım!

Şimdi gurbette bırakıp Sesini duyamadığım!

Evde kapanıp kaldın mı?

Seyrana çıkıp güldün mü?

Başkalarının oldun mu?

“Benimsin diyemediğim!

Akıtıp gözüm yaşını Hatırlarım gülüşünü;

Kıvrıcık saçlı başını Göğsüme koyamadığım!

Dik yamaçların selisin,

Sen benden daha delisin.

Şimdi kimlerin kulusun?

Başını eğemediğim!

Nasıl vurgunum bilirdin,

Niçin benden yüz çevirdin?

Kimlerin koynuna girdin?

Öpmeğe kıyamadığım!

UNUTAMADIM

Gönlümü avutamadım,

Seni söküp atamadım,

Ben bahtımı tutamadım,

Yâr, seni unutamadım.

Bahtım lütfuna ermişim.

Gönlümü sana vermişim.

Meğer ne çok severmişim,

Yâr, seni unutamadım.

Gönül bir acayip deli,

Yârin azâdolmaz kulu.

Bilemedim neylemeli?

Yâr, seni unutamadım.

Kalksam gönlümü azâda

Eski günler gelir yâda;

Bu nisyan dolu dünyada

Yâr, seni unutamadım.

Kendimi aldıldım gama,

Yerleştin kaldın kafama;

Unutmak istedim ama

Yâr, seni unutamadım.

AĞLAYI AĞLAYI

Yâr, senden uzak ellerde

Kaldım ağlayı ağlayı;

Bitip tükenmez yollarda

Öldüm ağlayı ağlayı.

Bilmem sihir mi, büyü mü?

Çözülmez aşkın düğümü;

Ben sende istediğimi Buldum ağlayı ağlayı

Güzel gördüm yığın yığın,

Bel ince, gözleri baygın...

Hepsinden güzel olduğun

Bildim ağlayı ağlayı

Gel gaflet etme beni bul,

Kuş gibi sîneme sokul.

Bak, ben senin kapma kul

Oldum ağlayı ağlayı

Yâr, neden gözlerin süzgün?

Sakın sen de mi üzüldün?

Ben senden ayrıldığıım gün

Güldüm ağlayı ağlayı.

KARA YAZI

Geçmedi yâre sözümüz,

Yollarda kaldı gözümüz,

Yere çalındı yüzümüz,

Böyleymiş kara yazımız.

Çiçekler açılmaz oldu,

Pınarlar içilmez oldu,

Yâr bize bir gülmez oldu,

Böyleymiş kara yazımız.

Bu bahtımızın işidir;

Bu her işlerin başıdır :

Yâr başkasının eşidir,

Böyleymiş kara yazımız.

Yalnız ona yâr demiştik,

Onda bir şey var demiştik,

O bizi anlar demiştik,

Böyleymiş kara yazımız.

Hey gönül gene bu gece

Kederin geceden yüce;

Gel susalım beraberce:

Böyleymiş kara yazımız.

UZAKTA

Her gün seni arıyorum,

Niçin benden uzaktasın?

Dağa, taşa soruyorum:

Niçin benden uzaktasın?..

Yanık bir bülbül ötüyor,

Sesini hatırlatıyor;

Yüzün gözümde tütüyor,

Niçin benden uzaktasın?..

Çimenler sararıp yanmış,

Çiçekler yere kapanmış,

Yeryüzü çöllere dönmüş,

Niçin benden uzaktasın?..

Ŗu kŖede otururdun,
Ŗurda ayakta dururdun,
Ŗurda salınır yrrdn;
Niçin benden uzaktasın?..
Yüzüm glmeğe Ŗenir,
Gözümden yaŖlar boŖanır,
Sen yokken nasıl yaŖanır?
Niçin benden uzaktasın?...

ESKİSİ GİBİ

Seneler sürer her günüm,
Yalnız gitmekten yorgunum;
Zannetme sana dargınım,
Ben gene sana vurgunum.
BaŖkalarına glsem de,
Senden uzak kalsam da,
Sevmediğini bilsem de
Ben gene sana vurgunum.
Dağları aŖınca baŖım,

Geri kaldı her yoldaşım,
Gel sevgilim, gel kardaşım,
Ben gene sana vurgunum.
Gönlüm seninkine yârdı,
Aynı şeyleri duyardı;
Ayaklanınız uyardı...
Ben gene sana vurgunum.
İtilmiş, tekmelenmişim,
Doğduğum günde yanmışım,
Yalnız sana güvenmişim;
Ben gene sana vurgunum.

BİR DOĞUM GÜNÜ İÇİN

Göklerin yüzü güldü mü
Dünyaya geldiğin zaman?
Azgın sular duruldu mu '
Dünyaya geldiğin zaman?
Güneşler gibi tek miydin?
Ay ışığından ak mıydım?

Böyle nazlı çiçek miydin?

Dünyaya geldiğin zaman?

Yıldızlar halin sordu mu?

Bulutlar selâm durdu mu?

Yerlerin kalbi vurdu mu

Dünyaya geldiğin zaman?

Aşkını candan duymuşum,

Canım yoluna koymuşuma

Tam dokuz yaşındaymışım

Dünyaya geldiğin zaman.

Kimbilir nasıl güzeldin,

Göklerden yere süzüldün...!

Benim alınma yazıldın

Dünyaya geldiğin zaman.

ÇOCUKLAR GİBİ

Bende hiç tükenmez bir hayat vardı,

Kırlara yayılan ilkbahar gibi.

Kalbim her dakika hızla çarpardı,

Göğsümün içinde ateş var gibi.

Bazı nur içinde, bazı sisteydim,

Bazı beni seven bir göğüstedim,

Kâh el üstüneydim, kâh hapisteydim

Her yere sokulan bir rüzgâr gibi.

Aşkım iki günlük iptilâlardı,

Hayatım tükenmez maceralardı,

İçimde binlerce istekler vardı,

Bir şair, yahut bir hükümdar gibi

Hissedince sana vurduğumu.

Anladım ne kadar yorulduğumu.

Sâkinleştiğimi, durulduğumu

Denize dökülen bir pınar gibi.

Şimdi şair bence senin yüzündür

Şimdi benim tahtım senin dizindir,

Sevgilim, saadet ikimizindir,

Göklerden gelen bir yadigâr gibi.

Sözün şiirlerin mükemmelidir,

Senden başkasını seven delidir,

Yüzün çiçeklerin en güzeldir.

Gözlerin bilinmez bir diyar gibi,

Başını göğsüme sakla sevgilim,

Güzel saçlarında dolaşsın elim.

Bir gün ağlıyalım, bir gün gülelim

Sevişen yaramaz çocuklar gibi.

RÜZGÂR

Arzularım muayyen bir haddi aşınca

Ve kulaklar sözlerime sağırlaşınca

Bir ihtiras duyup vahşi maceralara

Çıkıyorum bulutlan aşan dağlara.

Tanrıların başı gibi başlan diktir,

Bu dağlan saran sonsuz bir genişliktir,

Ben de katıp vücudumu bu genişliğe!

Bakıyorum aşağılarda kalan hiçliğe.

Bu dağların bir rakibi varsa rüzgârdır.

Rüzgâr burda tek başına) bir hükümdardır.

Burda insan duman gibi genişler, büyür

Bu dağlarda ıstıraplar, sevinçler büyür..

Buralarda her düşünce sona yakındır

Burda her şey bizden uzak, ona yakındır.

Burda yoktur insanların düşündükleri,

Rüzgâr siler kafalardan küçüklükleri.

Yanağıma çarpar geniş kanatlarını,

Ve anlatır butların hayatlarını

Arasıra kulağına bana verdi mi,

Ben de ona anlatırım kendi derdimi

“Ey dağların dertlerini dinleyen rüzgâr!

Benim artık yalnız sana itimadın var.

Gelmiş gibi uzaktaki bir seyyareden

Yabancıyım' bu; gürültü dünyasına ben.

Etrafımın sözlerine aklım ermedi,

Etrafım da bana asla kulak vermedi.

Senelerden beri hâlâ anlaşılamadık,

Ben de kestim anlaşmaktan ümidi artık.

Gözlerimde hakikati sezen bir nurla

Etrafımı süzüyorum biraz gururla.

Bir dürbünün ters tarafı gibi bu dünya

En büyük şey, en asil şey küçülür burda.

Burda yalan para eden biricik iştir,

Burda her şey bir yapmacıksa bir gösteriştir.

Kimi coşar din uğruna geberir, yalan!

Kimi gider vatan için can verir, yalan!,

Bir filozof yetmiş eser yazar, yalandır;

Bir kahraman istibdadı ezer, yalandır.

Şairlerin büyük aşkı fanı bir kızdır,

Bu dünyada herkes sinsî, herkes cılızdır.

Ne hakikî aşktan burda bir çakan vardır,

Ne de onu görse dönüp, bir bakan vardır,

Her büyüklük cüzzam gibi dökülür burda,

En muazzam ölüm bile küçülür burda.

Benim kafam acayip bir dimağ taşıyor,

Her dakika insanlardan uzaklaşıyor.
Zaman zaman mağlûp olsam bile etime,
İnsan olmak dokunuyor haysiyetime.
Büyük, temiz bir arkadaş arıyor ruhum,
İşte rüzgâr, şimdi sana sığmıyorum!
Asaletin yeri yoktur gerçi hayatta,
En asıl şey seni buldum mu kâinata,
Güneş gibi ne bin türlü ışığın vardır,
Ne de süse, gösterişe baktığın vardır.
Deniz gibi muamma yok derinliğinde,
Bir ferahlık, bir saflık var serinliğinde.
Bir dev gibi küçük, mızımız sesleri yersin,
Allah gibi görünmeden hüküm sürersin.
Düşmanıym ben de cılız güzelliklerin,
Rüzgâr! Bu dağ başlandı çırpman serin
Kanatların gökyüzünde , akan bir seldir;
Bana kudret ve cesaret veren bir eldir
Beşerlikten uzaktayım senin ülkende,

Senin gibi azamete âşıkım ben de

İşte rüzgâr! Senin gibi ben de deliyim.

Islıklarım senin gibi inlemelidir,; >

Herkes beni ürpererek dinlemelidir.

Rüzgâr! Sana, yalnız sana benzemeliyim.

ÖYLE GÜNLER GÖRDÜM Kİ

Öyle günler gördüm ki; aydın gökler kararıp

Bahtım bir bulut gibi üstüme çöker oldu.

Her gözümü yumunca tanıdık yüzler görüp,

Hayâller alev alev beynimi yakar oldu.

Ümitsizlik, gariplik dört tarafımı sarıp

Yüzüm sırtsa bile, içim yâş döker oldu.

Her sabah ilk ışıklar gözlerimi oyardı,

Uyanan taş duvarlar iniltimi duyardı;

Öyle günler gördüm 'ki, duvarlar gelir dile,

Gözümde canlanırdı "eşkıya masalları.

Varlığımı sarardı; hain bir isteyişle

Görmediğim yumuşak bir düşmanın elleri.

Kafada elik gibi fikirler dursa bile

Kalplerin eksik olmaz böyle zayıf halleri

Bazen kendi kendimin elinden kurtulurdum,

Kalbimi bir çamurda çırpınırken bulurdum.

Öyle günler gördüm ki, dost dediğini insanlar

Ben yanma vanca dudağını 'kıvırdı. '

Bir zamanlar yanımda ağız aamayanlar !

Sırtımı sıvazladı, bana ğit savurdu.

Silâhsız gördüğüne saldıran kahramanlar

En alçak tekmelerle beni yere devirdi!

Ruhum bir heykel gibi düşüp parçalanırdı.

Bu sesleri duyanlar gülüyorum sanırdı.

Öyle günler gördüm ki» tabanca şakağımda

Tasarladım aydınlık dünyayı bırakmayı.

Gönlüm acıklı buldu, en ateşli ağımda

Snk bir yıldız gibi boşluklara akmayı.

Tabancanın namlusu ısındı yanağımda,

Parmağım istemedi tetiğini çekmeyi.

Bir sonbahar yağmuru gibi içim ağlardı
Bir Şeyler fakat beni yaşamağa bağlardı.
Ey bir tane sevgilim, ben bugün yaŐıyorsam
Sanma ki hayat tatlı, insanlar hoş olmuştur,
Dağ başında bir kaya gibiyim Şöyle dursam
Etrafım eskisinden daha bomboŐ ölmüştür...
Yalnız sana borçluyum bugün dñnyada yarsam;
Seni her andığımda gözlerim yaş olmuştur;
YaŐlar ki bir ırmaktır, dertleri sürür gider,
GözyaŐlan içinde seneler yürür gider.
Yok olmak isteğiyle kalbim attığı zaman,
Bana: Yaşa der gibi gülen senin yüzündü.
Dizlerim bir bataкта yorgun; yattığı zaman
Bacaklarıma kuvvet veren seninhızındı.
YaŐaran gözlerimde, güneş battığı Őamarı
Sıcak bir yuva gibi tüten Őenin dizindi.
Sen aklıma gelince her Şeyler gülümserdi.
Ağaçlar Şarkı söyler, rüzgâr tatlı eserdi.

Ey sevgilim, bilirsin benim ne çektiğimi:

Garip başımın derdi bir yürek taşıyorum.

Anlarsın niçin uzak yerlere baktığımı:

İçinde yaşanmaz bir dünyada yaşıyorum.

Görünce gülme sakın çirpınıp aktığımı:

İlık ve aydınlık bir denize koşuyorum.

Sen benim sevgilimsin, sevsen de, sevmesen de,

Aradığım yerlere benzeyiş buldum sende

Şiirlerindeki Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Dinsel Motifler	Deyim-Atasözleri	
Bir küfür yolla Allah'a (1616)	İçime sığmayan canı (1609)	Sana vurgunum (1628)
Günahkâr bir kulum (1620)	Hiçe gider hiçten gelip (1611)	Azgın sular duruldu (1629)
Tanrıların başı dik (1634)	Coşkundum pınarlar gibi (1612)	Nazlı çiçek (1629)
	Elin kızı (1613)	Canım yoluna koymuşum (1629)
	Avluda volta vururum (1614)	Göklerden yere süzüldüm (1629)
	Günler su gibi akarmış (1614)	Haddi aşmak (1634)
	Her söz zehir gibi acı (1614)	Kulaklar sözlerime sağırlaşınca (1634)
	Dertlerin kalkınca şaha (1616)	İhtiras duymak (1634)
	Göreceğ günler var daha (1616)	Aklım ermedi (1634)
	Tükenmez mihnetler çektim (1620)	Kulak vermedi (1634)
	Öpmeye kıyamadığım (1623)	Üstüme çöker oldu (1637)
	Geçmedi yâre sözümüz (1626)	İçim yaş döker (1637)
	Gününü doldur(1617)	Dile gelmek (1637)
	Gözlerim yaşardı. (1617)	Sendeki ateş bitmez mi? (1621)
	Eller araya girdiler (1622)	Gönlümü avutamadım (1624)
	Çözülmez aşkın düğümü (1625)	Geçmedi yâre sözümüz. (1626)
	Dağları aşınca başım (1628)	Çiçekler yere kapanmış, (1627)
	Hiç tükenmez bir hayat vardı (1630)	

Hayvanlar	Eşya	Bitki-Çiçek
Kuş (1607, 1613, 1614)	Taş (1607)	Dağ (1607)
Kartal (1612)	Cam (1609)	Çiçek (1608, 1612, 1614)
Tay (1613)	Şamdan (1609)	Orman (1609)
	Kurşun (1609, 1616)	Ağaç (1609)
	Ayna (1614)	Dal (1612)
	Duvarlar (1616)	Çınar (1612)
	para (1635)	

Dinsel Motifler:

Hapishane Şarkısı V; Bir küfür yolla Allah'a... (1616)

Hey; Kirli, günahkâr bir kulum (1620)

Rüzgâr; Tanrıların başı gibi başlan diktir. (1634)

Deyim-Atasözleri

İstek; İçime sığmayan canı. (1609)

Günümüz: Hiçe gider hiçten gelip. (1611)

Hapishane Şarkısı I; Coşkundum pınarlar gibi. (1612)

Hapishane Şarkısı II; Çok görme elin kızına. (1613)

Hapishane Şarkısı III; Avluda volta vururum (1614)

Hapishane Şarkısı III; Günler su gibi akarmış (1614)

Hapishane Şarkısı III ; Her söz zehir gibi acı (1614)

Hapishane Şarkısı IV; Dertlerin kalkınca şaha (1616).

Hapishane Şarkısı V;Görecek günler var daha (1616).

Hey; Tükenmez mihnetler çektim (1620)

Kıyamadığım; Öpmeye kıyamadığım (1623)

Kara Yazı: Geçmedi yâre sözümüz (1626)

Eskisi gibi: Sana vurgunum (1628)

Bir Doğum Günü İçin; Azgın sular duruldu (1629)

Bir Doğum Günü İçin; Böyle nazlı çiçek miydin? (1629)

Bir Doğum Günü İçin; Canım yoluna koymuşum (1629)

Bir Doğum Günü İçin; Göklerden yere süzüldüm (1629)

Rüzgâr; Arzularım muayyen bir haddi aşınca (1634)

Rüzgâr; Ve kulaklar sözlerime sağırlaşınca (1634)

Rüzgâr; Bir ihtiras duyup vahşi maceralara (1634)

Rüzgâr; Etrafımın sözlerine aklım ermedi (1634)

Rüzgar; Etrafım da bana asla kulak vermedi (1634)

Öyle Günler Gördüm Ki; Bahtım bir bulut gibi üstüme çöker oldu (1637)

Öyle Günler Gördüm Ki; Yüzüm sırtsa bile, içim yâş döker oldu (1637)

Öyle Günler Gördüm Ki; Öyle günler gördüm ki, duvarlar gelir dile (1637)

Gurbet Hapishanesi; Düşünme, gününü doldur (1617)

Gurbet Hapishanesi; Yine gözlerim yaşardı.(1617)

Yetmez mi?; Sendeki ateş bitmez mi? (1621)

Ayırdılar; Eller araya girdiler (1622)

Unutamadım; Gönlümü avutamadım (1624)

Ağlayı Ağlayı; Çözülmez aşkın düğümü (1625)

Kara Yazı; Geçmedi yâre sözümüz.(1626)

Eskisi Gibi; Dağları aşınca başım (1628)

Uzakta; Çiçekler yere kapanmış, (1627)

Çocuklar gibi; Bende hiç tükenmez bir hayat vardı (1630)

Hayvanlar

Dağlar; Heybetli öter kuşlar (1607)

Hapishane Şarkısı II; Ey gönül, kuşa benzerdin (1613)

Hapishane Şarkısı III; Kuşlar süzülüp uçmuyor (1614)

Hapishane Şarkısı I; Göklerde kartal gibiydim (1612)

Hapishane Şarkısı II; Boğazından geçmez tayın (1613)

Eşya

Uzakta; Dağa, taşa soruyorum (1607)

İstek: Kırılıversem cam gibi (1609)

İstek: Şamdanda yanan mum gibi (1609)

İstek: Sıcak bir kurşun beynimde (1609)

Hapishane Şarkısı V: Kurşun ata ata biter (1616)

Hapishane Şarkısı III; Aynada hayalim ağlar (1614)

Öyle Günler Gördüm Ki; Uyanan taş duvarlar iniltimi duyardı (1616)

Sabahattin Ali'nin şiirlerine baktığımız zaman en çok işlediği temanın aşk olduğunu görürüz. Hapishane şiirlerinde bile sevgili ve aşk baskın görünür.

Sabahattin Ali'nin şiirlerinde aşk tüm zenginliğiyle yerini alır. Aşkın her yönü, her hali bu şiirlerde vardır. Aşk genelde saf, temiz ve duygusaldır Sabahattin Ali ' nin aşk şiirlerinde gelenekte olduğu gibi, vuslat yoktur. Sabahattin Ali, deyim ve atasözlerine şiirlerinde de yer vermiştir. Dinsel motifler, eşya ve hayvan motifleri şiirlerinde yer verdiği motifler arasındadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESER ÖZETLERİ VE TABLOLAR

3.1. Değirmen Öyküsünün Özeti

Hikâyenin kahramanı Atmaca, heybetli bir Çingenedir. Nota bilmesi, şehir mektebini bitirmiş olması ile diğer Çingenelerden ayrılmıştır. Hiç sevgilisinin olmaması ama sanki çok seviyormuş gibi çalması herkesi kendine hayran bırakmaktadır. Atmaca'nın bir süre sonra değirmencinin kızına olan aşkının ortaya çıkması ile hikâyenin teması anlam kazanır. Aşk karşılıklı yaşanır. Fakat bir durum vardır ki her iki aşığı da yakıp kavurur; kız küçüklüğünde değirmenin çarklarından birine kolunu kaptırmıştır ve bu eksikliğin ömür boyu sevdiğine yük olacağını düşünmektedir. Kız atmacaya eğer sahiden onu seviyorsa hemen buralardan gitmesini istemektedir.

O kadar âşıktır ki Atmaca, herşeyi göze almıştır. Bir gece ahenk yapma bahanesi ile bütün ahaliyi değirmende toplar. Başlar çalmaya. Bir ara durur ve uzun uzun kıza bakar. Daha sonra, klarneti bir köşeye fırlatır ve sağ kolunu değirmenin çarkına kaptırarak kopartır. Böylece kendini eksik hisseden aşkı ile eşit hale gelmiştir.

3.1.1. Değirmen Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Dinsel Motifler	Deyim-Atasözleri	Hayvanlar
Afsunlar(22)	Su gibi türküler söylemek (15)	Eşek(15)
İyi ve fena ruhlar(23)	Bir kurşun atımı ötede(16)	Tavuk(16)
	Lakayt gözler(16)	Oğlak(16)
	Cesaret almak(16)	Koyun(18)
	Heybetli delikanlı(17)	Sincap(19)
	Ahenk yapmak(18)	Kurbağa(20)
	Sözü kısa kesmek(19)	
	Kızına vurulmak(19)	
	Alev saçağı sarmak(19)	
	Kanatları düşmek(20)	
	Nara yakmak(21)	
	İmdat beklemek(25)	
	İş işten geçti(25)	

Eşya	Meslekler	Bitki-Çiçek
Keman ve klarnet(15)	Değirmenci(16)	Siyah zeytin ağaçları(20)
Tahta oluk(16)	Çalgıcı(17)	Çınar ve kavaklar(21)
Kiremit(16)	Çeribaşı(20)	Söğüt ağaçları(16)
Çadır(16)		Buğday(16)
Çömlek(16)		Palamut ormanı(23)
Tahta kaşık(19)		
Mavzer kurşunu(22)		
Kayışlar(23)		
Kum tanesi(24)		
Bıçak(24)		

S. Ali 'nin halk bilimi unsurları açısından bakıldığında masal motiflerine halk hikâyesi motiflerine bu öyküde rastlanmamaktadır. Halk kültüründe önemli olan hayvanlar eserde bolca kullanılmıştır.

Dinsel motiflere bakıldığında iki unsur dikkat çekmektedir. Afsun ve ruhlar. Deyim ve atasözleri bakımından oldukça zengin bir eserdir. Eserde fazlaca betimleme yapılmıştır. Okurken kahramanların yüz hatlarından duygularına kadar her ayrıntıyı hissedilebiliyor. Eserde fazlaca ağaç ve eşya motifine de yer verilmiştir.

3.2. Kurtarılamayan Şaheser Öyküsünün Özeti

Aşkını anlatan bu hikâyede kahraman bir şairdir. Şairin âşık olduğu kadın aşkına karşılık vermek için şart koşturur. Bu şart, daha önce yazılmış bütün şiirlerden daha iyi bir şiir yazmasıdır. Şair o kadar âşık ki, yıllarını bu uğurda feda eder. Genç sair, sevdiği kadının kalbini kazanabilmek için tam sekiz yıl boyunca oradan oraya savrulur. Şair, ilk eserini siyah meşin ciltli bir kitapta toplamıştır ve kadına takdim eder. Ancak kadın, yalnızca kendisi için yazılan bu şiirleri yeterli görmemiştir. Aşık olduğu kadının, onun için yazdığı eseri hakkındaki düşünceleri onu kahreder fakat ona olan aşkı daha da artar. Aşkına karşılık vermenin zorluğunu hissederek tekrar düşer yollara. Daha iyisini hatta en iyisi yazmak için şiirlerinin büyük çabalar gösterir. Bir buçuk sene sonra, altın bir kalemle altın ciltli bir deftere geçirdiği şiirleri sevgilisine gönderir. Bu kez ise defter, Arap hançeriyle yazılmış gibi keskin satırları taşıyan bir cevapla geri döner. Yine yıkılmıştır şair; Uzun soluklu bir yolculuk daha başlar. 6 yıl. Diğer yolculuklarından farklıdır bu defa. Genç sair tam iki sene hiçbir insanın giremediği hudutsuz kum çöllerinde dolaşır.

Buradabüyük ve güzelliği, acıyı ve hasreti öğrenir fakat bununla kalmayıp,, “iki sene engin denizleri ve şimalin buz sahralarını dolaşır.Burada ise tevazuu, derinliği, sükûneti, sadeliği öğrenir. Daha sonra iki sene de dünyayı rastgele dolaşır. Fakat şair bu sefer her gördüğüşeyde büyük hayretler içerisine düşmektedir. “Halbuki değişen hiçbir şey değil, sadece kendi görüşüdür. Değişmiştir, olgunlaşmış ve kendine gelmiştir.

Şair, artık altı yıl önce bütün bu yolculuklara çıkmadan önceki kibirli ve kendini beğenmiş değildir ki tamamen değişmiştir. Şiirlerini siyah bir kalemle, siyah meşin ciltli bir deftere aktarmasından da anlaşıldığı gibi gösterişten uzak maneviyatla

dolmuştur artık. Şair, gerçek değerini, kendi ruhunu kattığı o şiirlerin içerisinde olduğunun farkına varmıştır. Sonuç olarak kadın da şiirleri beğenmiştir ve koşarak gelmiştir.

Öyle güzel cümleler söyler ki bunlar şairin yıllardır özlem duyduğu, o kadar acıyı bu an uğruna çektiği. Oysa şimdi öyle bir an yaşıyordu ki kadını, aşkının söyledikleri duymadı. Bunun nedeni ise sevgilisinin, sedirlerden birinin üzerine bıraktığı şaheseri parmaklarıyla karıştırırken sihirli satırlar onun gözlerini, elinde olmayarak çekmesi ve o, derin bir hayret içinde kendinden geçerek, bunları okumaya başlamıştı. Kadın anlamıştır olanları. Şair artık onun değil yazdıklarının tutkunu olmuştur. Yapılacak tek şey vardır artık o eseri kaybetmek. Ani bir hareketle şairin elinden aldığı defteri orada yanan şömineye fırlatır. Şair hızla şömineye yönelir fakat kadın önüne geçmiştir.

Hikâyede bir şairin tutkusunun değişimine şahit oluyoruz. Tek amacı âşık olduğu kadının kalbine girmek iken onun için yazdığı şiirlere tursak olması ve bu durumu hazmedemeyen bir kadın. Hem kadın hem şair ölür ve eserde yanar kül olur.

3.2.1. Kurtarılamayan Şaheser Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar

Tablosu

Masal Motifleri	Dinsel Motifler	Deyim-Atasözleri
Yunan Aktörleri(25)	Allah(42)	Bıçak gibi keskin kokulu sardunyalardan(25)
Homeros(26)	Peygamber(44)	Nehir coşkunluğu(25)
Shakespeare(28)		Sinsi sinsi yürümek(29)
Dante(28)		Zehirli dikenlerle yazılmış gibi(29)
Su perileri(29)		Hülyalı bir loşluk(32)
Horatius(30)		Sansarın önündeki civcivler gibi(33)
Vergilius(30)		Sakız gibi çiğnenmiş güzellikler(38)
Çin ipeği(34)		Yüz yüze tanımak(40)
Jülyet(44)		Dil uzatmak(42)
Leyla(44)		Boy ölçüşmek(42)
Beatrice(44)		Gıptaya düşürmek(44)
Süleyman'ın Sevgilileri(44)		

Eserde fazlaca masal motifleri görülmektedir. Ayrıca deyim ve atasözlerinin çokluğu da dikkat çekmektedir. Ayrıca dinsel motifler de halk bilimi açısından önemlidir. Bu eserde iki motif dikkat çekmektedir; Allah ve Peygamber.

Hayvanlar	Giyim-Kuşam	Eşya
Kuşlar(25)	Yaşmak(25)	Kitap(31)
Gelincik(29)	Cübbe(31)	Maden(39)
Karaca(29)	Opal taşından küpe(32)	Bıçak(40)
Yabankedisi(29)	Lahur şalından sarıklar(32)	Mermer(26)
Balık(29)	Zebercet saplı asa(32)	Direk(26)
Karınca(31)	Gümüş bilezik(32)	Kapı(26)
Zürafa(33)	Elbise(41)	Halı(27)
At(33)		Kayık(29)
Akbaba(33)		Tekne(29)
Beygir(33)		Kalem(29)
Kaplan(33)		Defter(29,35,43)
Kuğu(46)		Mendil(30)
		Minder(30,36)
		Yastık(31,37)
		Para(32)
		Kandil(32)
		Hasır(32)
		Silah(33)
		Kemençe(33)
		Mücevher(33)
		Su tulumu(39)

Eserde, hayvan, giyim-kuşam ve eşya motifleri de bulunmaktadır. Ayrıca meslek guruplarında zikredildiği eserde, bitki motifleri ve yiyecek-içecek motifleri de dikkat çekmektedir.

Meslekler	İçecek-Yiyecek	Bitki-Çiçek
Şair(24,25,26,27,28,30,31,32,33..44)	Ekmek(25)	Çimen(25)
Balıkçı(24)	Şerbet(34)	Gül (25)
Filozof(31)	Yemiş(34)	Karanfil(25)
Biyolojiâlimleri(31)		Sardunya(25)
Sanatkâr(32)		Zambak(25)
Tüccar(33)		Lale(25)
Hekim(34)		Hercaimenekşe(25)
Hükümdar(35)		Orman(28)
		Papatya(29)
		Portakal(29)
		Erguvan(29)
		Hurma ağacı(29)

3.3. Kırlangıçlar Öyküsünün Özeti

İki kırlangıcın öyküsü anlatılmaktadır. Konusu bir erkek ve bir dişi kırlangıcın aşkıdır. Bir birlerine bir türlü açılmayan iki aşık kırlangıç. Diğerlerinden farklıdır. Hayatın tadını çıkarmak istiyorlardı. Diğer kırlangıçlar gibi sürekli çalışmak istemiyorlardı. Derken her gün görüşmeye başladılar. Fakat ikisi de biliyordu ayrılacakları sonunda. Yine de hislerini açıklamaya değer diye düşünüyorlardı. Sabahleyin karşı karşıya gelince dişi söylemek istediği şeyleri gözleriyle anlatmak istedi. Tam bu sırada, üzerinde oturdukları söğütten sarı bir yaprak koptu, iki tarafa sallanarak aralarından geçti ve dişinin en manalı baktığı zamanda gözlerinin önünü kapattı. Erkek bu bakışı göremedi. Fakat her ikisi de sarı yaprağı gördüler. Erkek ağzını açtı: Senden hiç ayrılmak istemiyorum. demek üzereydi ki, buvvv diye soğuk bir rüzgar esti... Dişi, erkeğin sözlerini işitemedi. Fakat her ikisi soğuk rüzgârın sesini duydular.

Ve göç etme vakti geldi.. Ayrılmak zorunda kaldılar.

3.3.1. Kırlangıçlar Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Dinsel Motifler	Deyim- Atasözleri	Hayvanlar
Yarabbi(29)	Muhabbeti kaynattılar(27)	Kırlangıç(27,28,29)
	Üç günlük ömrünü(28)	Bülbül(28)
	Tepeden baktılar(31)	Güvercin(28)
		Serçe(29)

Kısa bir öykü olan Kırlangıçlar 'da iki kırlangıcın konuşmasıdır. Hayvan motifi yoğun kullanılmıştır. Bu öykü bir fabl olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.4. Viyolonsel Öyküsünün Özeti

Romantik bir öykü olan Viyolonsel, muhtelif milletlere mensup bir seyyah kafilesinin Afrika'yı ziyareti sırasında, tercümanlarının bir Avrupalı tarafından yapılmış olması pek muhtemel olan tahta bir kulübe görmesi ve kabile reisinin söylediklerinden sonra, seyyahların bu kulübenin sahibini görmek istemeleri ile vuku bulmaktadır. Ormanda bu gizemli adamı sonunda bulurlar. Adamın kendilerini görmeyecek kadar uzağında dinlemeye başlarlar bu büyülü sesi. Hiç kımıldamadan ve aralıksız, Çaykovski'nin Sonbahar Şarkısı isimli eseri çalmaktadır. Seyyahlar, bu adamın kim olabileceğine dair kendi aralarında konuşmaya başlarlar. Kendisine sormanın en doğrusu olacağına karar verirler. Adam, onlara kendi hayatı hakkında hemen hemen hiçbir şey söylemedi. 'Bir vapur kazasından sonra buraya düştüm, karım da burada öldü... Ve ben başka yere gitmek istemem' dedi. Seyyahlar yollarına devam etmek için bu garip münzeviyi terk ettiler. Her biri jurnalına başka başka şeyler yazdı, fakat hiçbirisi o adamın asıl hikâyesine temas etmedi.

Asıl hikaye, Akdeniz'in yalı şehirlerinden birinde yaşayan, kendisini gören kadınların rüyasına girecek kadar yakışıklı bir delikanlı ile, şehrin en güzel viyolonsel çalanı olan ve bütün şehir delikanlılarının hayalini dolduran güzel nişanlısının aşkını anlatmaktadır. Genç kızın, nişanlısından sonraki en büyük tutkusu ise viyolonselidir,

Fakat kız bir gün viyolonselinden ayrılacağından habersizdir. Nişanlısı viyolonselinden kıskanır ve çalmayı bırakmasını ister. Kız bu teklifi kabul eder. Tek isteğinin, gözleri hayata kapanırken başucunda bir viyolonsel dinlemek olduğunu söyler.

Başlarına geleceklerden habersiz adam kabul eder ve bu vasiyetinin ne olursa olsun gerçekleştireceğine yemin eder. sonunda evlenirler ve kısa bir süre sonra bir gemi yolculuğuna çıkmaya karar verirler. Her şey çok iyi giderken, birkaç zaman sonra kopan bir fırtına ile geminin batması ile *kendilerini sahilin kumlarına uzanmış bularak yabani otlarla tedaviye çalışan zencilerin arasında gözlerini açarlar*. Ardan geçen zaman içerisinde kadının yakalandığı amansız hastalık ortaya çıkınca,tutkunu olduğu kadının günden güne gözünün önünde erimesi aklına karısının çok sevdiği viyolonsel gelir. Bir gün, maun ağacından haftalarca uğraşarak yaptığı viyolonselle gelir. Karısını viyolonsel çalmaktan alıkoyduğu için pişmanlık duyar ve aynı zamanda kadına nişanlıyken ettiği yemini de unutmamıştır.

Kadın, hasta haliyle yavaş yavaş öğretiyor ve ölürken dinlemek istediği bir şarkı olduğunu söylüyor. Adı; Çaykovski'nin Sonbahar. Ancak erkek bu şarkıyı bir an önce çalışıp öğrenmek istemesine rağmen kadın, son gününün yaklaştığını hissedinceye kadar şarkının notalarını vermez. Kadının ölümü günden güne yaklaşmaktadır. Kadın, öleceğini hissettiği anda notaları çıkartıp kocasına uzatır. Adam vasiyeti yerine getirememe ihtimalinin getirdiği büyük telaşla, ormana koşuyor ve kendine ıssız bir yer bularak şarkıyı çalışmaya çabalıyor. Şarkıyı çalmayı öğrenince, kulübelerine döndüğü anda karısı gülümsüyor ve gözleri kapanıyor. Ve erkek, o günden bu yana hayatının geri kalanını, karısının ruhuna “Sonbahar Şarkısını” duyurabilmek umuduyla mezarının basında viyolonsel çalmaya adanmıştır.

3.4.1. Viyolonsel Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Deyim- Atasözleri	Hayvanlar	Giyim-Kuşam
Kalbin tellerinde nağmeler bulmak(50)	Arı(42)	Golf pantolon(43)
Meşk ettirmek(63)	Timsah(44)	Çorap(44)
	At(44)	
	Zerdeva(58)	
	Ceylan(50)	
	Kuş(52)	
	Balık(53)	
	İstiridye(53)	

Eşya	Meslekler	İçecek-Yiyecek	Bitki-Çiçek
Yelpaze(42)	Seyyahlar(43)	Üzüm(49)	Yaprak(42)
Kovan(42)	Tercüman(43)		Ağaç(42)
Boncuk(43)	Reis(42)		Orman(43)
Kulübe(43)	Sanatkâr(46)		Baobap ağacı(48)
Kereste(43)	Hükümdar(47)		
Çalgı(44)			
Değnek(45)			
Kontrbas(43)			
Viyolonsel(43)			
İskemle(49)			
Gemi(52)			
Çanak(57)			

Bu eser tabloda görüldüğü gibi, eşya ve hayvan motiflerinin sık kullanıldığı bir eserdir. Meslekler halk biliminde önem arz eder. Eserde kullanılan müzik aleti halk kültüründe yer alan ve işlevsel olarak sık kullanılan bir çalgı değildir.

3.5. Bir Orman Hikâyesi Öyküsünün Özeti

Sabahattin Ali'nin Kamyon isimli kitabının 2008 yılındaki 8. Baskısında bulunan öykülerden biri olan "Bir Orman Hikayesi"nin konusu, genel olarak köylüler ve bürokratlardır.

Hikâyede bir ihtiyar köylü, bir delikanlıya geçimlerin ormancılık ile sağlayan köy halkını ve köyün başına gelen bir felaketi anlatıyor. Köyün her tarafı orman ile çevrilidir. Orman tüm köylüler için neredeyse tek geçim kaynağıdır. Geçmişten o güne kadar genci, yaşlısı, kadını ve erkeği tüm halk ormanı sever ve geçimlerini buradan sağlarlar.

Bir gün hükümet gelir ve ormanın işlenmesi için bir şirkete izin verir. Köylüler önceleri bunun ne anlam ifade ettiğini bilmezler ve umursamazlar. Ta ki ağaçların bir bir yıkılmaya başlamasına kadar.

Hükümetin desteğini alan orman işletmecisi, köyün baltalıklarına dayanmıştır ve köylü bir hayli rahatsız olmuştur bu durumdan. Önlemek için bir arada hareket etmeleri gerekir. Köylü artık mutsuz ve huzursuzdur. Köy artık eski köy değildir. Etrafını ağaçtan duvarların çevirdiği, dünyadan uzak köy değildi.. Şimdi kasaba yolunun kenarında, bir kulübede, yabancı biri şirketin amelesine yiyecek ve içecek satıyordu.

Köylülerin maddi ve manevi tüm varlığı olan ormanlarının yavaş yavaş yok olmasını izlemekten başka çareleri yoktur. Nerdeyse bütün orman gitmiştir. Beş altı yüz ağaçlık bir kuru hariç. Köy halkı her ne olursa olsun direnmeye karar verirler.

Bu bekleyiş kısa sürmüştür ve şirket, bir şekilde bu bölgeye de girmiştir. Bütün köylü, bir anda baltacıların üzerine yürümüş ve onlar durdurmuştur. Fakat

şirket yetkilisi jandarma ile gelir. Jandarmaya köylünün ormandan çıkarılması emri verilir. Oysa köylünün artık kaybedecek bir şeyi yoktur ve mücadeleden vazgeçmeyecektir.

Köylüler, artık her şeyin bittiğini, her şeylerini kaybetmiş olduklarının bilincindedir. O gün engel olup şirket yetkilisini köye kadar kovalamışlardı. Memur bir eve kendini kilitlemiştir. Ertesi gün imdat alıp gelen candarmalar, çocuklar ve kocakarlardan başka, kadın, erkek bütün köy halkını iplerle bağlayarak kasabaya götürdüler ve memuru kurtardılar.

3.5.1. Bir Orman Hikâyesi Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Deyim- Atasözleri	Hayvanlar	Giyim- Kuşam	Eşya	Meslekler	Bitki-Çiçek
Gün günden artmak (35)	Kuş (32)	Etek(38)	Ev(32)	Baltacı(35)	Ağaç(32)
Dolap çevirmek(35)	At(33)		Çuha(32)	Amele (36)	Ot(32)
Eli böğründe bırakmak(35)	Deve (33)		Kağnı (33)	Nefer(36)	Yaprak(32)
At yarıştırmak (35)	Kurt(36)		Saat(34)	Memur(37)	Mantar(32)
Canına okumak(35)	Sansar(36)		Balta(35)	Jandarma(37)	Yosun(32)
Analarını bellemek(37)	Piliç(36)		Para(35)		Kereste(33)
			Kurşun (35)		Yonga(35)
			Flüt(36)		
			İp(38)		
			Piyano(38)		

Eserdeki deyimler motif olarak göze çarpmaktadır. Olaylar anlatılırken kullanılan deyimler duyguları ifade etme açısından önemlidir. Eşyaların bir çoğunun kullanımını da genellikle mecazi anlamda olguları anlatırken kullanılmıştır. Eserde bitki motifinden orman kelimesinin her sayfada geçmesi hikâyenin konusu ile ilintilidir.

3.6. Kağrı Öyküsünün Özeti

Bir tarla meselesi vardır ortada ve bir cinayet. Zengin ve nüfuslu ağanın oğlu fakir Sarı Mehmet'i vurur. Hüseyin'in babası ağa olduğu için cinayeti ört pas etmeye çalışır köylü. Özellikle imam Sarı Mehmet'in yaşlı anası ile konuşurken şikâyetçi olmaması için ikna etmeye çabalar. Sadece imam değil köy halkı da aynı fikirdedir. Bütün söylenenlerin ardından yaşlı ve fakir kadının razı olmasından başka çaresi kalmamıştır. Nitekim, Jandarma, olayı haber alıp geldiğinde sorulan bütün sorulara "Ben kimseden davacı değilim!" yanıtını vermiştir. Oğlunun ölüsünün mezarından çıkartılarak, doktorun muayene etmesi için şehre götürülmesi gerekir ki bunu da yaşlı kadın yapmalıdır. Ağlaya ağlaya kadın, oğlunun cesedini tek basına kağrıya yükleyip şehre götürmeye mecbur kalır. Zorluklarla kokan cesedi yükledikten sonra şehre doğru yola çıkan kadın, bu acıya daha fazla dayanamayıp, bir anda yere düşer. Kağrı ise kendiliğinden ağır ağır gitmeye devam eder.

3.6.1. Kağı Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Dinsel Motifler	Deyim- Atasözleri	Hayvanlar	Giyim-Kuşam
Allah'ın emri (62)	Yakayı sıyırmak(62)	Sinek(63)	Yamalı ve kirli örtü(63)
	Kollamak(63)	Keçi(64)	Eski ve pis bir keçe(63)
	Dil dökmek(63)	Eşek(66)	Tabanları ve topuğu delik kalın yün çorap(63)
	İçine akıta akıta ağlamak(66)	Öküz(66)	Üçetekli entari(66)
			Şalvar(6)

Öykü aktarılırken deyim ve atasözleri motiflerine sıkça başvurulmuştur. Giyim motifleri genel olarak fakir ve muhtaç yaşlı kadının tasvirinde kullanılmıştır.

Eşya	Meslekler	İçecek-Yiyecek	Bitki-Çiçek
Hasır(63)	Jandarma (62)	Un(64)	Dal(63)
Değnek(63)	Muhtar(63)	Şeker(64)	Ot(63)
Kağıt(64)	Pabuççuluk(64)	Bulgur(65)	Nohut(64)
Kalem(64)	Doktor(64)		Çalı(66)
Kağrı(65)	İmam(65)		
Yorgan(65)			
Şilte(65)			

Yukarıdaki tabloda da öyküde yer alan eşya, meslek, yiyecek ve içecek, bitki ve çiçek motiflerinin sıralaması bulunmaktadır. Özellikle meslekler dikkat çekmektedir. Öyküde imamın yetkinliği ve ikna kabiliyetinin yanı sıra zengin ve nüfuslu olmasına rağmen suçlunun yanında olup fakire bu konuda salık vermesi de oldukça ilgi çekicidir

3.7. Yeni Dünya Öyküsünün Özeti

Hikâyenin erkek kahramanı olan Yakup Ağa düğün sahibidir. Bir köy düğününde düşkün bir kadın olarak iki oturak kadının halkın kıskanması ile olaylar başlar. Yeni Dünya ve Deli Emine. Bu iki kadın arasındaki rekabet hikâyenin esas konusudur.

Karşı karşıya gelmek zorunda kalan bu iki kadından zayıf ve hasta olan Yeni Dünya'nın raksını beğenmeyen davetlilerin düğün sahibinden başka bir kadın bulmasını istemeleri üzerine; Yeni Dünya, bir düğünde iki kadına gerek olmadığını söyleyerek buna da itiraz eder. Ancak kendisini kimse dinlemez. Deli Emine'nin gelir gelmez saza işaret eder.

Deli Emine, odadaki bütün erkekleri etkilemiştir. Bir süre sonra Yeni Dünya'ya beraber oynamayı teklif eder. Yeni Dünya oyuna kalkıp kalkmama konusunda tereddüt eder fakat sonra ayağa kalkar . Fakat oynamayı beceremez ve tepki alır.

Yeni Dünya, erkeklerin bu tepkisi karşısında önce şaşırır, yerine oturup oturmamak hususunda tereddütte kalır; fakat sonra bir anda senelerden beri savaştığı meydanı bu kadar kolay bırakıp çekilmek istemediğine karar vererek, saz çalan aşığa “Doğru dürüst çalsana be! Nereden bulmuşlar senin gibi sersemi? Ninni mi çalıyorsun?” diye haykırarak oyununa hazırlanır; oysa bu onun ömründeki son oyun olacaktır.

Sabaha kadar süren eğlenceden sonra, ertesi gün, gelini almak üzere gelinin dokuz saat uzaklıktaki köyüne gidilmek üzere arabalar koşulmuş, herkes arabalara yerleşme, kendine yer bulma telasına düşmüştür. Koşulmuş arabalardan birine yerleştirilmiş iki oturma kadınından Deli Emine gayet sen şakrak görünmekte, Yeni Dünya ise nefes almakta zorlanmakta, kesik kesik öksürmektedir. Onun bu halinden ise kimse anlamamaktadır. Özellikle geceki mağlubiyetinin öcünü almak isteyen Deli Emine, bir köşeye büzülüp yatmış olan Yeni Dünya'ya “Madem yapamayacaktın, bu zanaata girmeseydin!” diyerek sataşmaktadır. Oysa Yeni Dünya'nın bu sataşmalara cevap verecek kadar dahi hali kalmamıştır. Nihayetinde, aksam üzeri gelinin köyüne

varılır. Adet olduğu üzere, gelinin köyüne oynayarak girmek lazımdır. Deli Emine, derhal arabadan aşağı atlayarak oynamaya başlar, Yeni Dünya'ya da sataşarak onu da oynamaya zorlamaktadır.

Yeni Dünya ise erkek tarafının ve mesleğin itibarını yere düşürmemek için kalan son gücünü de toplamaya çalışarak oyuna başlıyor, fakat öksürük nöbetleri Yeni Dünya'yı bir türlü rahat bırakmıyordur. Her şeye rağmen, kız tarafının pek gözüne batmadan, yere düşmeden köyün kenarına kadar gelmeyi başarır. Orada düğün sahibi olan Hüseyin Ağa'dan kendisine yatacak bir yer bulmasını ister; Yeni Dünya'yı ihtiyar kadının evine bırakırlar ve eğlence durmaksızın bütün gece sürer. Deli Emine, Yeni Dünya'nın da yokluğundan istifade tek oturak kadını olduğu için bütün hünerlerini etrafındaki erkeklere sergilemekten geri kalmaz.

Ertesi gün erkek tarafı köyelerine dönmek üzere erkenden hazırlanır ve kısa süre sonra yola koyulur. Kafile yola çıktığında kimse Yeni Dünya'nın yokluğunun farkında değildir. Kafile daha köyün dışına çıkmadan, küçük bir çocuk koşarak kafileye yetişir. Yeni Dünya'nın öldüğünü söyler.

3.7.1. Yeni Dünya Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Dinsel Motifler	Bitki- Çiçek	Hayvanlar	İçecek- Yiyecek	Meslekler
Allah'tan korkmazlar (91)	orman (87)	tavuk (82)	rakı (85)	davulcu (79, 85, 89)
	söğüt (87)	at (87)	salata (85)	hancı (79)
	ot (92)		çorba (90)	aşık (80)
	saman (92)		bulgur aşı (90)	katip (81)
				seyyah (82)
				karakol komutanı (86)
				candarma (90)

Giyim-Kuşam	Eşya	Deyim-
		Atasözleri
şalvar (79)	davul (79, 81)	aşka getirmek (79)
ipek çorap (81)	tokmak (79)	itişip kakışan (79)
spor kasket (82)	seki (79)	dört yana koşmak (80)
gözlük (82)	saz (80, 84)	kulak vermek (80)
külöt (82)	kaşık (80)	düğün telaşesi (81)
mest (82)	para (81)	kötü avrat (81)
yün çorap (82, 87)	bohça (83)	nam kazanmak (81)
rugan (83)	kadeh (85)	fıkır fıkır gülmek (81)
iskarpın (83)	gaz lambası (85)	laf yetiştirmek (81)
pazen entari (87)	cura (85)	göbek atmak (83)
hırka (87)	şişe (86)	kin dolu bakışlarla süzmek (83)
	araba (87, 92)	gayret harcamak (85)
	eyer (87)	hüner göstermek (85)
	fayton (87, 91)	dörtnala kalkmak (89)
	yorgan (90, 91)	yerinden sıçramak (90)
	tabanca (90)	çenesi düşmek (91)
	çarşaf (91)	
	yatak (91)	
	yastık (91)	
	tekerlek (92)	

3.8. Ses Öyküsünün Özeti

Ses hikâyesinin anlatıcı kişisi ve müzikle uğraşan arkadaşı, Beyşehir'den Konya'ya giderken, kendilerini taşıyan kamyon yolda bozulur. Şoför ve muavini kamyonu tamir etmek için uğraşırken, yolcular da araçtan inerek beklemeye başlarlar. Şoför ve muavin kamyonu tamire uğraşırken saatler geçer ve akşam olur. Herkes sıkıntılı bir bekleyiş içerisindeyken, buldukları yerin yakınlarında, yol amelelerinin kaldığı çadırdan bir saz sesi duyulur; ardından da çok güzel ve etkileyici bir erkek sesi, hikâyenin kahramanlarının o güne kadar hiç duymadığı bir halk şarkısı söylemeye başlar. Dinlediği sestən çok etkilenen müzisyen, arkadaşını da alarak, bu olağanüstü sesin sahibiyle tanışmak için çadırın yanına gider. Kısa bir sohbetten sonra adının Ali, memleketinin de Sivas olduğunu öğrendiği bu genç yetenekten, kendisini aradığında bulabileceği bir adres olarak, ve arayıp kendisini Ankara'ya çağırduğunda mutlaka gelmesi gerektiğini tembihleyerek, nihayet tamir edilebilmiş kamyonu döner. Müzisyen, Ankara'ya döndüğünde Ali'yi bir müzik mektebinde yetiştirmeye azmederek, onu Ankara'ya getirtebilmek için çok uğraşır. Kendisinin, Ali ile ilgili çok büyük hayalleri vardır.

Konservatuar hocası uzun uğraşlardan sonra, konservatuarın yeni yetenekler bulmak için açtığı bir sınava Ali'nin de katılmasını sağlar. Yol parası tedarik edilerek, Ali Ankara'ya getirtilir. Ali, ürkek bakışları, öksesine bastığı ayakkabılarının arkasından görünen topukları delik çorapları ve tedirgin tavırlarıyla, jürideki Alman, Fransız ve Türk müzisyenler ile sınava girecek diğer çocuk karşısında tam bir tezat teşkil etmektedir. Hikâyenin anlatıcısı onu rahatlatmak ve kendisini daha fazla yalnız hissetmesini önlemek amacıyla yanına gider; Ali'nin silah tutar gibi yanında dimdik tuttuğu sazını fark eder. Bu saz, Ali'yle ilk kez

karşılaştıkları gece çalmakta olduğu kırık dökük saz değildir. Anlatıcı öğrenir ki, Ali buraya gelirken büyüklere rezil olmamak için kendine yeni bir saz almıştır. O esnada jüri üyeleri, sınamak için önce Ali'yi çağırır. Ali, kendisine tamamıyla yabancı olan bu ortamda çok heyecanlanır ve bir türlü istediği gibi söyleyemez, Ali'ye nazaran daha tecrübeli olan diğer çocuk ise jüriyi etkilemeyi başarır. Ali, jüri üyelerinin, yapmasını istediği hiçbir şeyi beceremez; sonuç itibariyle sınavı kazanamaz ve anlatıcı ile müzisyen dostu dışındaki herkes sınavı kazanan diğer çocukla ilgili tartışmaya başlar.

Aslında Ali de kendisini buralara kadar getirenlerin beklentisini karşılayamadığı için son derece üzgündür. Üçü beraber çıkar ve bir kebabçıda karınlarını doyururlar. Yemekten sonra Ali, müzisyen ve anlatıcının yanından ayrılır. İki arkadaş ertesi gün yol parasını vermek için, Ali'nin kaldığı hana gittiklerinde hancıdan, Sivaslı Ali'nin sekiz liraya aldığı sazını iki liraya satarak kendisine yol parası yapıp Konya'ya geri döndüğünü öğrenirler.

3.8.1. Ses Öyküsünün Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Bitki-Çiçek	Meslekler	Giyim-Kuşam	Eşya
çam ağacı (111)	şoför (111, 112)	beyaz yaka (116)	minder (111)
ağaç (112)	muavin (111)	ölçeli ayakkabı (117)	alet (111)
çam (112)	bakkal (112)	çorap (117)	edevat (111)
	aşık (115)		makine (111)
	yol amelesi (112)		porselen (111)
	opera tenoru (116)		muşamba (111)
	opera mugannisi (116)		kazma (111)
	talebe (116)		el arabası (111)
			kürek (111)
			araba (112)
			otomobil (112)
			kamyon (112)
			çuval (112)
			çadır (112, 113)
			sepet (112)
			saz (113, 114)
			çanta (115)
			halı (117)
			kağıt (117)
			piyano (120)
			silah (121)

3.9. Kürk Mantolu Madonna Roman Özeti

Roman iki bölüme ayrılabilir. İlk bölümünde anlatan kişinin hayatı ve Raif Efendi'yi nasıl gözlemlediği bulunurken, ikinci bölümde ise Raif Efendi'nin kendi kalemi ile yazdığı hikâyesi okunmaktadır. Öncelikle anlatımcı, Ankara'da işsiz kalır. Bir gün, sokakta dolaşırken eski bir arkadaşı olan Hamdi Bey ile karşılaşmaktadır. Hamdi Bey, bir şirkette müdür yardımcılığı yapmaktadır. Hamdi Bey arkadaşının işsiz olduğunu duyunca kendi çalıştığı şirkette bir iş ayarlar. Mütercim bir memur olan Raif Efendi ile aynı odada çalışmaya başlayan anlatımcı, haftalarca Raif Efendi ile aynı odada çalışmalarına rağmen birbirlerinden uzak durmaktadırlar.

Raif Bey aslında değişik bir insandır ve anlatımcının dikkatini bu haliyle epey çekmektedir. Özellikle bir gün, Raif Efendi, onun yapması gerektiği çevirinin memurlar tarafından unutulması yüzünden Hamdi Bey tarafından azarlanır. Raif Efendi de, gayet sakin bir tavır ile Hamdi Bey odadan gittikten sonra onun resmini yapar. Anlatımcı bu resmi görür ve başarılı bir insan tahlili yaptığını düşünür Raif Efendi'nin.

Raif Efendi'nin hastalanması ve işe gelmemesi durumu sık yaşanmaktadır. Böyle zamanlarda çeviri yapması gerektiğinde evine götürülürdü. Raif Efendi'nin yine hastalanıp bir hafta işe gitmemişti ki, tercüme edilmesi gereken yazıyı bu kez evine anlatıcı gider. Raif Efendi, sonraki süreçte ağır bir şekilde hastalanır ve işe gitmez. Bu defa durumu ciddidir. Raif Efendi, anlatıcıdan iş yerinde bulunan eşyalarını toplamasını ister ve eşyaları Raif Efendi'ye getiren anlatıcının bir defter dikkatini çeker. Raif Efendi, anlatıcıdan bu defteri yakmasını istemektedir, fakat anlatımcı içerisinde ne yazdığını merak etmiştir. Anlatımcı Raif Efendi'yi ikna edip defteri alır, otele gider ve defteri okumaya başlar .

Romanın ikinci bölümü burada başlar. Raif Efendi, çocukluğunda çekingen ve ürkektir. Arkadaşları ve akrabaları ile iletişim kurmaz. Bundan doğan yalnızlığını ise kitap okuyarak ve resim yaparak kapatmaya çalışır. İstanbul'a Güzel Sanatlar Akademisi'ni okumak için gelir fakat eğitimini tamamlamadan buradan ayrılır. Babasının maddi durumu iyidir ve Raif Efendi'yi sabunculuk tekniğini öğrenmesi için Almanya'ya gönderir. Raif Efendi sabunculukta tekniğini öğrenmek yerine zamanının çoğunu müze ve resim sergilerinde geçirmeye başlar.

Raif Efendi bir sene kalır burada. Bir gün, bir resim sergisinde gördüğü Kürk Mantolu Madonna tablosundan çok etkilenir. Hatta takıntı haline getiri ve günlerce sadece bu tabloyu seyretmek için sergiye gider. Şanslıdır ki tablonun sahibi Maria Puder resim sergisinde rastlaşır fakat tanıyamaz. Hatta böyle bir kadının varlığından bile şüphelidir aslında. Sonuçta sadece bir tablo. Ta ki kaldığı pansiyondan bir arkadaşı ile birlikte bir gece dışarı çıkıp da kürk mantolu o kadını gördüğünü zannedene kadar. Fakat emin olamaz. Ertesi gün gecenin aynı saatlerinde, kürk mantolu kadınla karşılaştığı o yerde tekrar görebilmek ve gördüklerinin hayal mi gerçek mi olduğunu kestirmek umuduyla dolaşmaya başlar.

Kürk Mantolu kadını takip eden Raif Efendi onun bir kabereye girdiğini görür ve o da içeriye girer. Artık tereddütü kalmamıştı. Karşısında gördüğü oydu. "...Derhal tanıdım. Artık bütün tereddütlerim, bin bir türlü manasız tahminlerim uçup gitmişti." Diyor. O gece Maria da onu tanır sergiden. Maria ve aralarında bir arkadaşlık oluşur. Fakat Maria'nın kuralları vardır. Raif Efendi'yi arkadaşlıkları konusunda sürekli uyarır. Raif Efendi kadının kurallarına uyacaktır.

Aşka pek şans tanımaz ve hatta erkekler hakkında önyargıları vardır. Fakat ilk günden Raif Efendi'nin farklı bir erkek olduğunu sezmiştir. Arkadaşlık etmeye ve

sürekli dışarı çıkıp gezmeye başlarlar. Romanın büyük bir bölümünde Maria'yı ve onun nasıl bir kadın olduğunu okuyoruz. Bir yılbaşı günü Maria Raif Efendi'ye karşı koyamaz ve birlikte olurlar. Bu birliktelikten sonra Maria görüşmek istemez. Raif Efendi, görüşmedikleri süreçte onun çalıştığı iş yerine gider, işe gitmediğini öğrenir. Aradan zaman geçtikçe Maria'nın hasta olduğunu ve hastahaneye kaldırıldığını öğrenir. Hastalığı süresinde ona bakar ve tekrar güvenini kazanır. Hatta Maria da artık aşık olmuştur. Tam Maria iyileşmiştir ve her şey yoluna girdi derken, Raif Efendi memleketinden bir telgraf alır. Telgrafta babasının öldüğü ve hemen memlekete gelmesi gerektiği yazılıdır.

İşlerini yoluna koyduktan sonra Maria'yı da memleketine getireceği sözünü veren Raif Efendi, Almanya'dan ayrılmak zorunda kalır. Maria Puder ile ayrı kaldıkları bu süreçte düzenli olarak mektuplaşırlar. Ancak belli bir zaman sonra Raif Efendi'nin mektuplarına cevap gelmediği gibi gönderdiği mektuplarda iade gelir. Raif Efendi artık kandırıldığını düşünmektedir. Bu düşünceler ile hayatına, âşık olmadığı halde kalbi ve aklı hala Maria'da olduğu halde bir kadın girer. Hatta çocukları olur. Hayat artık sakin ve anlamsızca geçmektedir. Fakat bir gün Ankara'da, Almanya'dayken pansiyonunda kaldığı Maria Puder'in akrabasıyla karşılaşır. Ona Maria ile ilgili sorular sorunca Maria'nın on sene önce hastalandığını, bir çocuk dünyaya getirdiği ve hemen ardından öldüğünü söyler. Hatta babasının da bir Türk olduğunu söyler. Kadının isim vermediği bu Türk'ün kendisi olduğunu anlayan Raif Efendi, kadının yanında olan 8-9 yaşlarındaki kendi kızını görür fakat bir şey diyemeden tren hareket eder ve giderler. Bu şaşkınlığı ve üzüntüsü içerisinde Raif Efendi de hatıra defterine bunları yazmaya başlar. Defteri okuyan anlatıcı, onun hakkında kimsenin bilmediklerini öğrenmiştir artık ve büyük bir hayranlık

uyandırmıştır onda. Defteri vermek için Raif Efendi'nin evine gittiği zaman ise ailesi onun öldüğünü söyler.

3.9.1. Kürk Mantolu Madonna Romanının Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Deyim-Atasözü	Yer-Semt	Meslek
bugünden yarına çıkmak (12)	Ankara(12,24,26,27,151,1 53)	memur(12,16,20,140)
gıpta etmek (13)	Sergievi (12)	tezgahtar (12)
cana yakın (14)	Halkevi (12)	seyis (12)
süzme(18)	Yugoslavya(19)	amele (12)
can atmak (19)	Şuşak Limanı(19)	hademe (16)
iğneli geçmiş olsunlar(20)	İsmetpaşamah(24,27)	amir (16,21)
nazar atmak(21)	İtalya(29)	irtibat memuru (17)
peyda olmak(22,109)	Keçiören(35)	müdür(17,20)
göz atmak(22)	Edremit Konakönü Meydanı(47)	almanca mütercimi (17,21)
baktığı yeri delmek(22)	İstanbul(48,50,9)	şirket müdürü(19)
taş gibi durmak(23)	Afrika(49)	müdür muavini(20)
içinin kapalı olması(24)	Avrupa(49)	iktisat vekaleti memuru(27,28)
yapmacık tavır(24)	Havran(50,58,66)	şube müdürü(29)
lafı değiştirmek(27)	Almanya(50,52)	berber çırakları(29)
kof insan gibi(28)	Berlin (51,91,141,153)	derici(29)

Deyim-Atasözü	Yer-Semt	Meslek
hayret uyandırmak(28)	Bulgaristan(51)	artist(36)
fırsat bulmak(28)	Kanarya Adaları(51)	doktor(39,41,129,130)
musallat etmek(29)	Kamerun(51,152)	ressam(49,56,61,154)
borusu ötmek(30)	Türkiye(51,66,141,153)	mis sabunculuğu (50)
vermeye kıyamamak(30)	Anadolu(66)	tüccar(51,64)
küçük düşürmek(30)	Kufürstendamm(67)	alman memurları(53)
angarya savmak(31)	Wittenberg(67)	asker(53)
hislerikütleşmek(33)	Nollendorf(67)	bekçi(59)
teskin etmek(39)	Lützow(84)	polis(65)
çocuk avutmak(42)	Tiergarten(85,136)	zabit(66)
başbaşa vermek(42)	Wansee(123)	kapıcı(69,128)
gözlerimde toplamaya çalıştım(44)	Potsdam(123,143)	avukat(78)
söz kesmek(45)	Charite(127)	hastabakıcı(101)
uzun boylu konuşmak(46)	Polonya(141)	hizmetçi(127,129)
icap etmek(46)	Romanya(141)	müstemleke tüccarı(152)
kendini avutmak(52)	Köstence(141)	seyyah(153)
gözleri dalmak(59)	Balıkesir(148)	otel garsonu(154)
içine saklamak(62)	Bağdat(152)	
tavır almak(68)	İsviçre(153)	
boş ümitlere kapılmak(96)	Doğu Prusya(155)	

Eşya	Giyim-Kuşam	Yazar-Eser-Edebiyat Türleri
sedir (12)	parça elbise (12)	şiir(15,17)
para (12,13)	beyaz önlük (14)	hikaye(15)
lastik (12)	başörtülü (14)	edebiyat(15)
otomobil(12,13,16)	yamalı siyah çorap (14)	almanca romanı(21)
cam (12,13)	açık yakalı beyaz frenk gömlek(14)	şair(33)
fotoğraf (14)	yün fanila(20)	roman (14)
albüm (14)	palto(20)	MichelZevaco(49)
lamba (16)	atkı (20)	Jules Verne(49)
kağıt(16,	elbise(26,31)	AleksanderDumas(49)
iskemle(16,21,36)	ipekli elbise(28)	Ahmet Mithat Efendi(49)
koltuk (17)	tüllü şapka(28)	Vecihi Bey(49,55)
masa(17,20)	yıpranmış pantolon(29)	paris Esrarı(19)
sefertası(18)	çorap(29,30)	sefiller(49)
kitap(19,21)	eşarp(30)	Mösyö Lökök(48)
daktilo (20,21,24)	yabankedisi derisinden kürk (55,69)	Turgenyev(54)- KlaraMiliç(54)
evrak çantası (20)	ceket(57,61)	Şovalye Buridan(55)
mektup(21)	dar tayyör(61)	Halit Ziya(55)
kurşunkalem(22)	sırmalı elbise(69)	Kleopatra(55)
kalem(22)	kırmızı kasket(69)	Arpie Madonnası(57)

Eşya	Giyim-Kuşam	
sepet(24)	beyaz ve dekolteli tuvalet(70)	
Sivas halısı(25)	beyaz etek(71)	
karyola(25,26)	dekolte iskarpin(72)	
gözlük(25,37)	kısa etek(76)	
komidin(25)	dar elbise(76)	
şişe(25)	inceparrdesü(88)	
mobilya(27)	bere(88)	
havlu(38)	alçak ökçeli iskarpin(88)	
cep saati(39)	Bavyera elbisesi(101)	
anahtar(40)	yün elbise(113)	
defter(41)	yazlık elbise(114)	
ayna(41)	entari(115)	
gümüş lira(42)	çizme(144)	
kırık tuğla parçası(54)		
yastık(117)		
bavul(141)		

Dinsel Motifler	Akrabalık	Güzel Sanatlar
Allahlık adam(18)	kız(26,32,41,154,159, 160)	ruhunun resmi(22)
Amentü levhası(25)	baldız(26)	resim(23,24,147)
Şehadetname (27)	kocası(26,31)	gramofon(37)
Maşallah (39)	kayınbireder(26)	portre(55)
İnşallah(42)	aile efradı(26,27,32)	tablo(56)
Meryemana(57)	dayı(28)	Maria Puder-Selbstportrat(56)
Allah(58)	karısı(29,30,31,40)	Andreas del Sarto-Madonna delleArpie(57)
azizler(58)	ahbap(30)	kürk mantolu resim(59)
Mesih(58)	bacanak(31)	sanatkar(70,103)
Ramazın Geceleri(58)	teyze(31,32)	keman(72)
şehadetparmağı(62)	baba(31,41,78,159)	şairane(89)
meleke(86)	evlat(31)	Alman şairi(123)
Yahudi(90,110)	enişte(32)	müze(147)
Pragli(90)	anne(59,61,78,154)	Weber-Oberon operası(149)
Allahısınarlalık(93,103 ,120)	oğlan(71)	
Protestan(110)	dayı kız(78)	

Formel Sayılar	Çiçek-Bitki	Hayvan	Topluluklar
5, 10 (12,13,22,23)	akasya (12)	ejderha (11)	Şarklılar(107)
25(14)	çam fidanı (12,110)	yabankedisi(55)	Beyaz Ruslar(111)
12 (16,24	orman(13)	yılan(71)	Çek Almanları(154)
40,50 (17)	kereste(13)	köpek(77)	
6(28)	dişbudak ve köknar(19)	kuzu(82)	
30(29)	ağaç(36)	kurt(82)	
32(29)	lahana(52)	kedi(89)	
40(30,31)	zeytin ağaçları(58)	kuş(112)	
24(58,157)	yaprak(87)		
	çiçek(90)		
	nebatat bahçe(91)		
	limonluklar(91)		
	meşe(115)		
Argo	Halk Ölçüsü	Marka Adı	
adi zevkler(69)	Vatan pervarane(66)	Singer marka burgulu çakı(41)	
küstah(73)	Hakikat sever(94)		
zampara(73)	hiç öpülmemiş ağız(131)		
aptalca(82)			
zındıkça(110)			
zübbelik(144)			

Tablolarda da görüldüğü gibi yer-semt motiflerine ve anlatımda sıkça kullanılan deyimlere rastlanmaktadır. Roman, yazar, eser, edebiyat türleri ve güzel sanat motiflerini açısından da oldukça zengindir. Ayrıca meslekler de dikkat çekmektedir.

3.10. Kuyucaklı Yusuf Romanının Özeti

Aydın'ın Nazilli kasabasına yakın olan Kuyucak Köyünde 1903 yılında meydana gelen cinayet sonucunda bir çocuk öksüz kalmıştır. Eşkiyalar tarafından öldürülen karı koca ardında Yusuf'u bırakmışlardır. Kaymakam Selahattin Bey, yanına doktor ve jandarmaları alarak cinayetin işlendiği eve gelirler. Cesetlerin yanında diz çökmüş oturan Yusuf, kaymakamın dikkatini çekmiştir. Yusuf, eşkiyanın biriyle boğuşurken sağ elinin başparmağı kesilmiştir. Bunu gören doktor parmağın tamamını kesmiştir. Bu olaydan sonra Yusuf, jandarmaya haber vermiştir. Yusuf yalnız kalmıştır ve kimsesi yoktur. Şanslıdır ki Kaymakam Selahattin Bey, ona acıyıp sahip çıkar. Kaymakam Yusuf'u evine götürür. Fakat bu durumdan karısı Şahinde Hanım pek memnun olmamıştır. Kaymakam karısı ile pek anlaşamaz durumdadır. Yaş olarak da Şahinde Hanım, Kaymakamdan on beş yaş küçüktür. Evlilik hayatı pek iyi gitmiyor olması Selahattin Bey'i içkiye yönlendirmiştir. Muazzez romanın kahramanlarında olup Kaymakam'ın kızıdır. Yusuf en çok Muazzezle anlaşmaktadır. Şahinde hanım sürekli dırđır eden bir kadındır. Aynı zamanda gezmeye de düşkün olduğu için Muazzezi sık sık Yusuf'a bırakır. Selahattin Bey'in Edremit'e tayininin çıktığı sıralarda Yusuf on yaşındadır ve okula başlamıştır. Fakat Yusuf okuldan sıkılır ve okulu bırakır. Bu durum Şahinde' nin ağzına sakız olmuştur. Selahattin Bey, Yusuf'un okumasını ister ancak Yusuf,

okumanın boş bir uğraş olduğuna inanmaktadır. Bu durum aslında Şahinde Hanım'ın işine geliyordu. Yusuf evde olduğu için Muazzez'i ona bırakıyor ve yine gezmelere gidiyordu.

Yusuf pek kimseyle arkadaşlık etmezdi. Şehir hayatına da alışamamıştı. Bir süre sonra bakkal Şerif Efendi'nin oğlu Ali, Yusuf'un yakın arkadaşı olmuştu. Bir gün sokaktan geçerken kendisiyle alay eden bir çocuğu yumruklar. Bu olay diğer çocukların da Yusuf'tan çekinmesine neden olur. Yusuf'un o dönemki yaşamı, kız kardeşi Muazzez ile yakından ilgilenmekle geçer. Muazzez de Yusuf ağabeyini çok sevmektedir ve onun sözünden çıkmamaktadır. Şahinde Hanım ise sürekli olarak ev dışında eğlencelerdedir. Selahattin Bey, gündüz hükümet işleri ile meşgul iken, gece rakı meclislerindedir. Edremit'te altıncı yıllarında, Yusuf on altı, Muazzez ise on yaşına gelmiştir. Yusuf büyüdükçe Muazzez'in daha fazla üzerine titremeye başlar. Muazzez'i herkesten her şeyden korumaya çalışır. Muazzez'in annesine hiç güvenmez. Yusuf ve Muazzez yanlarına Ali'yi de alarak bir gün bayram yerine giderler. Ali gözünü Muazzez'den alamaz. Kasabanın hovardalığıyla meşhur Şakir de, Muazzez'e laf atar, ona sarkıntılık yapmaya kalkar. Bunun üzerine Yusuf onu döver. Bu esnada Hacı Etem gelir, Şakir'i sakinleştirir. Hacı Etem, kasabanın tanınan kabadayısıdır. Aynı zamanda Şakir'in koruyuculuğunu da yapar. Fabrikatör Hilmi Bey'in hizmetindedir. Hilmi Bey'in zenginliği arkasından, her türlü kanunsuz ve pis işleri kılıfına uydururlar.

Şakir, bunu olayı hiç unutmaz ve Muazzez'i kafasına koyar. Muazzez'i alırsa Yusuf'a da dersini vermiş olacaktır. Bir plan yaparlar ve Muazzez'in babası kaymakamı bir şekilde ikna ederek kumara otururlar, onu ödeyemeyeceği borca

sokarlar. Önceleri neden böyle yaptıklarını anlamaz fakat sonra Muazzez'i Şakir'e isterler.

Bir gün Yusuf zeytinlikte çalışırken, önceden Hilmi Beylerin hizmetinde olan bir kadın ve on iki yaşındaki kızı kendisinden iş ister. Kızın bakımsızlığı ve kadının çaresizliği Yusuf'u üzer ve durumlarına acır. Kadının kızının işe gelmediği bir gün Yusuf merak eder ve bakkaldan pirinç ve yağ alarak, kadın ile birlikte gider. Kadın başlarından geçen acı ve talihsiz olayları Yusuf ısrarı ile anlatmaya başlar. Hilmi Beylere temizliğe giden kızı Kübra'ya, Şakir Bey'in tecavüz ettiğini anlatır. Bu esnada Hacı Etem gelir. Kadın bir sinir ile, Şakir Bey'in yaptıklarının bütün kasabaya anlatacağını söyleyerek Hacı Etem'in üzerine yürür, bağırıp çağırır. Hacı Etem de, kadına şiddetli bir tokat yapıştırır. Yusuf, Hacı Etem'in boğazından yakalar. Ancak, Hacı Etem, bıçağını çıkarır ve Yusuf'a saplar. Bir süre sonra Yusuf'u yaralı bir halde eve getirirler. Kadın ile kızı Kübra da Yusuf'un başında beklerler. Kaymakamın evinde kalmaya başlarlar ve evin işlerine bakarlar. Muazzez, içten içe Kübra'yı kıskanmaya başlar. Muazzez, Yusuf'a, Hilmi bey'in oğlu Şakir'in kendisini istemeye geldiklerini söyler. Babasının bu işe gönüllü olmadığını, fakat annesinin istekli olduğunu belirtir. Yusuf, henüz yaşının ufak olduğunu, karşısına çok daha iyi kismetlerin çıkacağını söyler. Muazzez duygularını dışa vuramaz. Selahattin Bey, artık yaşlanmıştır ve sürekli içki içmesi sağlığını da bozmuştur. Bunların üzerine Hilmi Bey'e olan borç iyice yıpratmıştır. Kendisini, Şakir'in iyi biri olduğuna inandırmaya başlamıştır. Bu konuyu Yusuf'a açar. Kaymakam, konuşmaları Yusuf'u ikna etmeye çalışır nitelikteydi. Yusuf ise, Şakir gibi bir ite kız verilmeyeceğini söyler, Şakir'in nasıl bir insan olduğunu ispatlamak için Kübra ile annesini odaya çağırır ve Kübra'nın başından geçen kötü olayı anlatır. Yusuf,

arkadaşı Bakkal Ali'ye olanları anlatır. Babasının borcunu nasıl ödeyeceğini düşünür. Bunun üzerine Ali, bu parayı kendisinin bulabileceğini söyler. Tabi bunun karşılığında Muazzez vardır. Yusuf, babasını kurtarmak için hem kendini hem de Muazzez'i yakmıştır. Borcunu öder. Muazzez Yusuf'a olan duygularını belli eder. Yusuf, bu konuşmanın ardından adeta bir çıkmaza girmiştir. Bir tarafta Muazzez, diğer tarafta Ali'ye verdiği söz vardır artık. Bu kargaşa içinde birgün bir felaket olur. Ardından herşey değişir. Şakir, Ali'nin arkadaşı İhsan'ın düğününde Ali'yi öldürür. Jandarmalar, Şakir'i yakalarlar fakat, Hacı Etem, şahitlerle konuşur, onların gözünü korkutur. Bunların üzerine Şakir bir hafta sonra serbest bırakılır.

Selahattin Bey artık daha da yaşlıdır ve içkinin de sebep olması ile kalbi teklemeye başlar. Yaşamından memnun olmamakla birlikte, kendisini de yalnız hissetmektedir. Ali'nin ölümüne en çok sevinen Şahinde Hanım'dır. Yusuf'un da üzerinden yük kalkmıştır.

Yusuf'un eve az gelmesi, kaymakamın hastalığı, Şahinde Hanım'ın da işine yaramaktadır ki kızını alıp Şakir'in evine götürmek ister sık sık. Yusuf bu süreçte büyümüştür ama hala işsiz güçsüzdür. Fakat artık Muazzez ile birlikte olmasına da engel yoktur. Muazzez'le konuşmaya karar verir ve eve gelir. Kübra kapıyı açar ve Muazzez'in annesiyle birlikte Hilmi Beylerin bağına gittiğini söyler. Kübra da, Yusuf'a duyduğu sevgiyi daha fazla taşıyamaz, Yusuf'un önünü keser, gitmemesini ister. Fakat Yusuf gider ve ardından da Kübra ve annesi evi terk eder. Yusuf, Muazzez'i resmen kaçırmıştır.

Selahattin Bey eve gelince Yusuf ile Muazzez'in olmadığını Şahinde Hanım'dan öğrenir öğrenmez jandarmaya haber verir. Jandarmalar, Yusuf ile Muazzez'i aramaya başlarlar. Yusuf, İsmail isimdeki genç bir köylü ile babasına

haber gönderir. Genç köylü, Yusuf ile Muazzez'in nikâhlarının kıyıldığını anlatır. Selahattin Bey, genci ikna ederek, Yusuf ile Muazzez'in kaldığı Tahtacı köyüne giderler. Edremit'e dönmeleri için epey dil döker. Sonunda Yusuf ikna olur ve birlikte dönerler. Selahattin Bey, Yusuf'u bir süre sonra Kaymakamlığa memur olarak işe alır. Mutlu ve sevgi dolu yaşarlarken, Selahattin Bey kırk altı yaşında ölür. Selahattin Bey'in ölümünden sonra, Edremit'e İzzet Bey isminde, eğlenceye ve içkiye düşkün genç bir kaymakam gelir. Yusuf'un merhum Selahattin Bey'in damadı olduğunu öğrenir. İzzet bey, Hilmi Beyler ile de samimidir ve onlar da sürekli içki partileri yaparlar. Bu durum Yusuf'u tedirgin eder ki zaten Yusuf yeni kaymakamı sevmemiştir ve işini kaybetmekten de korkmaktadır.

Kaymakam İzzet Bey, bir gün Yusuf'u odasına çağırır ve başparmağı olmadığı için güzel yazı yazamayacağını söyler. Yusuf'u, doğasına uygun bir iş olan "süvari tahsildarı" vazifesine getirir. İzzet Bey, Yusuf'a köy köy gezip köylülerden vergi toplayacağını söyler. Kaymakamın niyeti belliydi. Yusuf'u gözünün önünden uzaklaştırmak istiyordu. Yusuf bu işinden karısına bahseder. Muazzez, yalnız kalacağından korkmaktadır. Yusuf'u asıl tedirgin eden ise, karısının Şahinde Hanım gibi bir annenin eline bırakacak olmasıdır. Maddi durumları kötü olduğu için de Yusuf, işinden ayrılamaz. Yusuf vergi toplamak için günlerce köy köy dolaşmaktadır ve on ila on beş günde bir ancak eve dönebilmektedir. Fakat hiç dinlenmeden hemen tekrar göreve çıkmaktadır. Yusuf'un eve bıraktığı para ile geçinmek güçtür. Şahinde Hanım bu süreçte ise hemen hemen her gün gezip eğlenmektedir. Zamanla da kızını da yanına alır. Şahinde Hanım Yusuf'un yokluğunda evinde de içkili eğlenceler düzenlemeye başlar. Muazzez de artık içkiye alıştırmıştır. Bu eğlence âlemlerinde Muazzez, kucaktan kucağa atlamaktadır.

Muazzez ne yaptığını bilmeden günler geçer. Muazzez gün geçtikçe felaketin içinde saplandığının farkındadır. Bu rezil ortamdan kurtarmak için Yusuf'u arar ancak bulamaz. Şahinde Hanım'ın bu evinde düzenlenen içkili, erkekli eğlenceler hakkında dedikodular tüm Edremit'e yayılmıştır.

Yusuf bir gün öğleye doğru eve gelir. Bu saatte karısının hala uyuması tuhafına gider. Karısının yanına çıkar, karısı kötü görünmektedir. Yüzü sararmış ve suratında belirginleşen çürükler dikkatini çeker. Yusuf durumu anlamak için, kaynanasını sıkıştırır. Şahinde Hanım da, onun verdiği paranın yetmediğini ve Kaymakam İzzet Bey'in yardımcı olduğunu söyler söylemez Yusuf çıldırır. Yusuf'un içine bir şüphe düşmüştür ve evde yokken neler olduğunu öğrenmek ister. Fakat Kaymakam İzzet Bey, Yusuf'u görünce hemen yeni bir vazife verirler ve yine gönderirler. Yusuf bu son gidişinde Muazzez'i bıraktığı için pişman olur ve Edremit'e dönerek Muazzez'i almak ister. Eve döndüğünde, daha kapıdan girmeden içeriden kulağına bir ud sesi gelir. Kapıyı aralayınca karşılaştığı manzara rezildir: İzzet Bey, Şahinde Hanım, Hacı Etem, Şakir. Sarhoş olan Muazzez, bölük kumandanının tacizlerine karşı kendisini korumaya çalışmaktadır. Yusuf kapıyı iter, içeri girer; elindeki kamçıyı İzzet Bey'in suratına yapıştırır, sonra diğerlerine savurur. Bir anda kamçı, konsolun üzerindeki lambaya çarpar ve içerisi karanlık olur. Yusuf karısını kucağına alır ve dışarı çıkarır, ata bindirir. Atını dörtnala sürmeye başlar. Muazzez yaralanmıştır. Olabildiğince uzağa gittikten sonra, karısını bir ağacın altına yatırır. Muazzez ölmüştür. Yusuf heybesinden çıkardığı büyük bir bıçak ile toprağı kazar ve çukur açar. Karısını buraya gömdükten sonra, atına atlar ve atını dağlara doğru sürer.

3.10.1. Kuyucaklı Yusuf Romanının Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Giyim-Kuşam	Meslek	Yer-Semt
kuzu derisi kalpaklar (7)	kaymakam(7,10,14,15, 41,44,186)	Aydın(7,36)
kavuniçi zifirden dikilmiş yakasız gömlek (29)	müddeiumumi(7,10)	Nazilli(7,18,22,36)
fes (29)	doktor(7,8,10,158)	Kuyucak(7,8,16,17)
şeytan bezinden elbise(29,88)	candarma kumandanı(7)	Anadolu(12,14)
basık ökçeli tulumbacı pabuç(29)	kemençeci ustası(8)	Edremit(17, 19, 44, 81, 104, 110, 203)
atlastan elbise (29,30)	candarma(8,33,39,92,1 36)	Çamtepe(19)
iri tokalı rugan iskarpin (29)	muhtar(8,10)	İbrahimcaköy(19,36,100)
kırmızı kurdele (29)	memur(14,44,56,148,1 49)	Tavşanbayırı(19,44,92)
bilezik(30)	tüccar(14)	Aşağıçarşı(19,36,43,65)
oyalı yemeni(31)	zabit(14)	Kurşunlu Camii(19)
yarım okkalık gümüş kestek(31)	hamal(17)	Yukarıçarşı(19)
mercan terlik(77)	yol kesici(17)	Bayramyeri(19,36,79,131, 177)
eteği fiskolu beyaz ve uzun gecelik(77)	ambar memuru(18)	Rum mahallesi(19)

Giyim-Kuşam	Meslek	Yer-Semt
hacı yazması(86)	esnaf(19,104)	Çınarlıçeşme(22)
elmas küpe(71)	yabancı memurlar(19)	Cennetayağı(25,107,120)
bir dizi inci(71)	çırak(20,22)	Gavur Mahallesi(28)
başörtüsü(71)	hizmetçi(23,26,52,87)	Kadiri Tekkesi(28)
uzun etekler(72)	manifaturacı(23)	Akçay(29,203)
çelik pabuç(86)	aşçı(24,76)	Çine(36)
kadifeden dallı elbise(87)	Şube Reisi(24)	Manyas(36)
mavi çuha elbise(88)	terzi(27,106)	Ayvalıbahçe(36)
haki bir külot pantolon(89)	müezzin(28)	Değirmenönü(36)
lacivert bir ceket ve yelek(89)	topçu(28)	Arasta(39)
ipekli Halep işi kuşak (90)	fabrikatör(31,34)	Frenkköy(39,136)
nalçalı ayakkabı(96)	belediye reisi(34)	Havran(39,74,124)
basmaenteri(117)	zeytin işçisi(35)	Soğuktulumba(65,120)
sarı mintan(137)	başçavuş(36)	Çınarlı Kahve(65,66,74)
lastikli potin(142)	pabuççu(41,52)	İzmir(69,71,140,153)
cübbe bozması ceket(149)	fabrikacı(41)	İstanbul(71,109,153)
terlik(191)	ceza reisi(44)	Bayramyeri Camii(72)
gocuk(192)	avukat(44,171)	Kazdağı(73)
yün çorap(192)	hükümet memuru(56)	Büyükçay(74)
Resmi ceket(208)	arabacı(63)	Kemer(74)
entari(214)	at cambazı(66)	Çoruk(81,95)

	Meslek	Yer-Semt
	imam(72)	Çayıçi Mah. (86,131,177)
	zurnacı(88,91)	Midilli Adası(102)
	çalgıcı(88)	Balıkesir(107,140)
	davulcu(91)	Bandırma(107)
	candarma çavuşu(92)	Arkbaşıları(107)
	belediye doktoru(92)	Venedik(109)
	karakol kumandanı(96)	Timoni(109)
	hapishane müdürü(96)	Burhaniye(125,136)
	adliye müfettişi(96)	Ayvalık(125,136)
	hakim(99)	Kozak(128,138)
	kunduracı(106)	Pelitköy(128)
	helvacı(106)	Kızılbaş köyü(140)
	Askeriye doktoru(108)	Zeytinli (203)
	Ermeni hizmetçi(109)	
	oduncu(115)	
	avcı(116)	
	saatçi(131)	
	bölük kumandanı(135)	
	tahrirat katibi(148)	
	tapu müdürü(164)	

	Meslek	
	katip(165,172)	
	reji memuru(170)	
	malmüdürü(176,186,1 99,200)	
	mümeyyiz(176)	
	telgraf müdürü(189)	
	amir(194)	

Deyim-Atasözü	
vücuda getirmek(7)	başını taştan taşa vurmak(55)
tüylerin ürpermesi(8)	ağırbaşlı olmak(55)
sapsarı kesilmek(10)	şatafatı gözünü alacak(55)
izzetinefsine dokunmak(11)	sözünden çıkmamak(56)
kalbi parçalanmak(11)	kepaze olmak(57)
bir kedi bir kuzu gibi sevmek(12)	ele avuca sığmamak(58)
Allah bize çektirenlerin yanına komaz (14)	dokuz doğurmak(58)
gözyaşlarına büsbütün cereyan verir(15)	emeği geçmemek(58)
sözlerinin kıymeti olamazdı(15)	malın gözü(62)
kahkahadan kırılmak(16)	göz kulak olmak(65)
işi oluruna bırakmak(18)	damı boylamak(67,68)
başına dert etmek(18)	hesabı görmek(68)
arada kalmak(18)	akıl erdirmek(69)
yüz bulsalar (21)	ümidin kırılması(72)
feleğin sillesini yemiş(21)	içi burkulması(72)
boğaz tokluğuna çalışmak(21)	kendini avutmak(73,115)
kafasından atabilmiş değil(21)	kafasının zonk zonk atması(83)
peyda etmek(21)	hiçliğin kucağına atılmak(86)

Deyim-Atasözü	
birbirlerini ite kaka(29)	çiğlik olmasın(88)
şehrin cereyanına kendini kaptırması(29)	hatırı kalmak(88)
nara atmak(31)	güçlük çekmek(89)
kulak asmamak(34)	emellerin suya düşmesi(89)
körü körüne yürümemesini temine çalışmak(35)	içinde kaynar sular köpürmüş(90)
tecrübe çizgileri(35)	bir baltaya sap olmak(107,152)
nare yakacaktık(38,67)	kendi kendine işler çevirmek(111)
Allah'ın yazdığını kul bozamaz ki(39)	atları dörtmala kaldırdı(120)
melaike gibi adam(39)	aklına eseni yapmak(120)
aklım başımdan gider oldu(41)	olduğu yere mihlanmış(120)
yüreğime büsbütün dokundu(41)	kendini toplamak(121)
karnımız tok sırtımız pek(42)	
	yüreği hoplamak(122)
saçımı süpürge ederim(42)	gözleri karıncalanmak(134)
nazar atmadan(43)	düşünmekten alıkoymak(143)
feryat koparmak(44)	kelebek kanadı gibi çırpınan gözler(143)
çiğlik etmesene(46)	bir meçhulü beklemek(147)
peyda olmak(48)	dünyadan elini eteğini kesmek(160)
sitemli gözler(48)	sözden çıkmamak(171)
teselli vermek(50)	ölüme mahkum(175)
işi savsaklamak(51)	dert yanmak(182)
ağzının suyu akıyor(54)	derdini avut(183)
için çekecek(55)	diri diri mezara girmek(184)
	aklına başına topla(184)
	hediyelere boğmak(190)

Eşya	Dinsel Motifler	Çiçek-Bitki
değnek(8)	Allah(14,27,39,41,43,46,151)	söğüt(7,101)
tahta(8)	bereket Versin(23)	hayat ağacı(7,114)
saat(8)	Ramazan Bayramı(28)	incir ve ceviz(7)
abajurlu petrol lambası(8)	oruç tutmak(28)	çiçek(8,100)
tabanca(8,34,209)	namaz kılmak(28,29,156)	fidan(8)
sedir(9)	sahura kalkmak(28)	kayısı ağacı(8,100)
pazen yünlü minder(9)	ikinci mukabeleleri(28)	yaprak(14)
sırma işlemeli yağlık(9)	vaazlar(28)	incir ağacı(18,19,37)
yatak(9)	teravi(28)	yosun(19)
yorgan(9,39)	kadiri tekkesi(28)	erik (19,24,100)
kanlı paçavralar(10)	zikir(28)	kavaklar(19)
kitap(13)	hünküren dervişler(29)	meyve ağaçları(19)
perde(14)	hacca(32)	ayva(19,114)
elbise(15)	dua(36)	karadut ağacı(23)
halı(19)	kur'an okumak(40)	zeytinlik(24,35,49,100, 201)
taş çanak(20)	muska(40)	çağla(24)
bulgur değirmeni(20)	inşallah(41,61,149,201)	çınar(25,75)
testi(22)	maşallah(41,71)	limon(26)

Eşya	Dinsel Motifler	Çiçek-Bitki
çizme(26)	Ümmeti Muhammed(43)	fasulye(69)
aba ceket(26)	Müslüman(43)	incir dalları(72)
ekmek sepeti(26)	Allah aşkına(68,185)	ot(101)
nakış (27)	üç aylar(71)	böğürtlen(101)
gergef(27)	nafile namazı(71)	ceviz(101)
kına(30)	yatsı namazı(71)	tomurcuk(101)
kamçı(30)	secde(72)	çam(102)
çorba tası(39)	Muhammediye(73)	zakkum(114)
tahta kaşık(39)	Yarabbi(75,144,189)	erguvan(114)
çini soba(44)	peygamberce bir sabır(82)	nane(114)
pike bir örtü(45)	melek(84)	sazlar(114)
masa(45)	ezan(138)	diken(114)
gümüş çeyrek(46)	peygamber(151)	kamış(114)
ayaklı lamba(46)	Resullullah(169)	ısırganlar(120)
iskemle(48)		üzüm(121)
tütün paketi(48)		asma çubuk(121)
tahta iskemle(66)		
bıçak(70)		
anahtar(73)		
cam fener(74)		
zilli tefler(86)		
tahta sandık(117)		
saten fistan(118)		
muşamba perde(123)		
tesbihler(133)		
bakır tepsi(144)		
kalıpsız, yağlı fes(149)		
makbuz koçanı(176)		

Topluluklar	Lakaplar	Argo
bey çocukları(17)	Ağa(9)	imansızlar(9)
memur çocukları(20)	Karabaşın Mehmet(21)	köylü piçi(11)
fukaralar(21)	Efendi(21)	mahluk(13)
yetimler(21)	Rumelili ihtiyar(23)	gafillik(13)
şehirliler(26)	Alanyalı Rüştü(23)	şirret(14)
Alanyalı ve Aksekili çerçiler(30)	Hacı Rıfat(24,81)	ahlaksız mahalle piçi(17)
İzmirli oğlanlar(31)	Arnavut Galip Ağa(24)	lakayt(18)
eşrafzüğürtü serseriler(33)	Kapuzoğulları(25,26)	yüzsüz(20)
efeler(39)	İbradalı Salim Hoca(28)	maskaralık(24)
zeybekler(39)	Alanyalı Kazım(29,34)	münasebetsiz(28)
eşraf aileleri(44)	fabriktör Hilmi Bey(31)	orospular(31,33,146)
yerli Rum çocukları(45)	Hacı Etem(32,42)	ayyaş(31,33)
Giritliler(66)	Köse İbrahim(35)	hovarda(31)
Acem güzelleri(67)	Dinarlı Kara Mehmet(39)	ahlaksız(31)
çingene kadınları(87)	Molla(40)	itoğlu(32)
seraseriler(96)	Kaşikkıran(41)	dalkavuk(32)
köylüler(96)	İzmirli(45)	kansız(43)
eşrafzadeler(96)	Midillili(45)	kahpelik(43)

Topluluklar	Lakaplar	Argo
meslektaşlar(97)	Musa Çavuş(63)	anam avradım olsun(55)
şahitler(97)	Koca Reis(93,94)	edepsiz(57,193)
Alevi köyleri(139)	Sarı Hafız(161)	it(58)
Rumlar(153)	beybaba(167)	küfür(88)
		küstahça(166)
		melun(171)
		domuzun Yusuf'u(205)

Güzel Sanatlar	Akrabalık
musiki dersler(27)	karı(7,11,36,40,102,132,140,187,198,200)
ud (27,207)	koca(7,133)
türkü(30)	ana(9,14,15,50)
Othello(67)	baba(9,11,14,15,40,45,50,51,56,81,152)
Desdemona(67)	akran(13,58)
Yago(67)	evlat(13)
tercüme romanları(73)	kardeş(13,81)
şarkılar(87)	kız(14,102)
davul(88)	teyze(15)
zurna(88)	oğlu(18,45)
klarnet(88)	abla(33)
gramofon(186)	akraba(34)
	aile(34)
	yenge(35,38)
	büyükanne(71)
	anneanne(71)

Hayvan	Halk Ölçüsü
at(8,11,120,131,203,210)	Fukaracıklar(10,36)
kaz(8)	namuslu kabadayı(20)
kedi(13)	hayırlısı ne ise o olsun(57)
kuzu(13)	dinin hakkı için(90,138)
balık(20)	Allah rahmet eylesin(92)
ördek(20,25)	kafaları ezilecek yılanlar(105)
leylek(25)	Allah bilir(138)
öküz(102)	Şart olsun(138)
cırcır böcekleri(114)	Allah bakilere ömür versin(159)
ağustosböceği(114,127)	Allaha malumdur(171)
eşek(115,125)	Yarabbi şükür(181)
eşekarısı(115)	Nur içinde yatsın(182)
arı(115,116)	
beygir(129)	
sincap(127)	
Yazar-Eser-Edebiyat Türleri	Marka Adı
eşkıya ve kabadayılık hikayeleri(24)	Smith Wesson tabancası(91,94)
Servet-i Fünun mecmuası(103)	Browning tabanca(94,95,98)
İsmi Amak-ı Hayal(151)	

Motif tabloları dikkatlice incelendiğinde bu romanda da dinsel motiflere sıkça rastlanmıştır. Romanda topluluk isimleri de önemli bir yer tutmaktadır. Eşya motiflerinde ise eski anımsatılmaktadır.

3.11. İçimizdeki Şeytan Romanının Özeti

Asıl hikâye Kadıköy ve Köprü vapuruna bindiklerinde Ömer'in bir kızı görmesi ile başlar. Ömer gördüğü bu kızın yanına gidip, konuşmak ister fakat bu sırada bir kadın kendisine seslenmektedir. Bu kadın Ömer'in akrabası Emine hanımdır. Ömer'i yanındaki kız ile yani Macide ile tanıştırır. Ömer bu duruma sevinmiştir ki zaten niyeti de bu kızla tanışmaktır. Macide neredeyse altı aydır Emine teyzesinin yanında kalmaktadır. Macide zeki olduğu için ve müzikle ilgilendiği için Emine Teyzesi onu Balıkesir'de bırakmak istemez ve yanına alarak İstanbul'a getirir. Macide, daha ilkokuldayken sesinin güzelliği keşfedilmiş ve piyona dersleri almıştır. Önceleri musiki muallimi Necati Bey'den daha sonra yine musiki muallimi olan Bedri Bey'den eğitimler almıştır. Bedri ile Macide arasında dışa vurulamayan bir duygu oluşmuştur. Ancak Bedri Bey daha sonra başka bir okula gönderilmiştir. Macide ortaokulu bitirdikten sonra, Emine teyzesi Macide'nin anne babasının da rızası ile İstanbul'a götürmüştür. Bir gece meyhaneden çıkan Ömer, Emine teyzesinin evine uğrar. O gün Macide için acı bir gündür, babasının ölüm haberini almıştır. Kısacası teselliye muhtaçtır fakat küçüklüğünden beri yalnızlığa alışmış olduğu için bu üzüntüsünü de kendisini odasına kilitleyerek tek başına kalmak ister. Ömer de eve gelir gelmez bu olanları öğrenir ve Macide'yi düşünerek uyuya kalır. Sabah ev halkından önce Ömer ve Macide kalkarlar ve birlikte kahvaltı yaparlar. Ömer kahvaltıdan sonra Macide'yi okuluna kadar bırakır. Hatta okul çıkışı gelip Macide'yi almak için izin alır. Ömer postanede memurdur ve Macide'yi bırakınca işine gider. Macide'yi okul çıkışı karşılamak için tekrar Beyoğlu'na gelir. Konservatuarda Macide'yi bulur ve onu evine götürürken, Macide'ye karşı olan

duygularını açar. Ömer şanslıdır ki Macide de ona karşılık verir. Ertesi gün de buluşurlar fakat Macide eve gece geç saatte dönünce teyzesinden azar işitir. Bu sırada Galip amca da Macide'nin annesinin para göndermediğinden yakınıdır. Zaten gururlu bir kız olan Macide de bunun üzerine bavulunu toplayarak evden ayrılır. Ömer bu azarlamalar olur iken evin yanındadır. Macide'nin evden çıktığını görünce de onu kendi evine götürür ve geceyi birlikte geçirirler. Ömer ertesi sabah erkenden işine gider. Ömer'in kazancı evi geçindiremez. Devlet açısından sakıncalı yayınlar yapan ve sağcı örgütler ile ilişkisi bulunan Nihat veznedarı tehdit ederek para almayı teklif eder, ancak Ömer bunu kabul etmez.

Profesör Hikmet bir gece sazlı sözlü eğlence düzenler ve Ömer ile eşini de davet eder. Burada Nihat, Emin Kamil, İsmet Şerif ve Hüseyin Bey ile karşılaşır. Macide burada Bedri'yi görür. Bedri aynı zamanda Ömer'in de eski arkadaşısıdır. Bedri'nin ablası hasta olduğu için muallimliği bırakmıştır ve burada işe başlamıştır. Ömer ve Macide'ye zaman zaman maddi yardımlarda bulunmaya başlayan Bedri'nin Macide'ye olan aşkı halen devam etmektedir, ama bunu açığa vurmaz. Ömer, bir gün evine geldiğinde Macide ve Bedri'yi karanlıkta karşılıklı otururlarken görür ve Ömer Bedri'yi evden hakaretler ederek kovar. Fakat daha sonra Bedri'ye haksız yere hakaret ettiğini anlayarak, Macide'nin de ısrarı ile Bedri'den özür dilemek için peşi süre gider. Bu esnada Bedri'nin hasta olan ablası Mediha eve gelir ve Macide'ye kardeşini sömürdüklerini söyleyerek hakaret eder. Bunun üzerine Macide utanç ve üzüntüden başı dönerek düşer, bayılır. Ömer'in artık parasızlığa dayanamamaktadır. Sonunda dayanamayarak veznedarı tehdit ederek para alır. Bir gün Nihat, Ömer ve Macide'yi bir hayır derneğine çağırır. Oyunlardan sonra Macide sıkılmıştır ve eve gitmek istemektedir. Ömer'in gitmeye niyeti yoktur. Eski bir kız

arkadaşı olan Ümit ile muhabbeti artırmıştır. Burada Bedri'de vardır. Yol boyunca Ömer Ümit ile yürür ve onunla Eminönü'nden bir otomobile biner ve gider. Macide ise yalnız kalmıştır ve başka bir otomobil ile gider. Hep birlikte bir gazinoya giderler. Ömer burada da Macide ile hiç ilgilenmez. Macide'nin bir ara kendini kötü hisseder ve tuvalete gider. Tuvaletten çıkarken İsmet Şerif Macide'ye yılmışır. Profesör Hikmet de Ömer'in yanı başında Macide'ye asılmaktadır fakat Ömer sesini çıkarmaz. Macide'nin eşine karşı artık tahammülü kalmamıştır ve bütün bu olanlardan tiksilmeye başlar. Ertesi gün Macide artık Ömer ile yaşayamayacağını anlamıştır ve ona bir veda mektubu yazar. Fakat veremedi Bedri'den öğrenir ki, Ömer, Nihat ve diğer arkadaşlarının tevkif edilmişlerdir. Öğrendiklerini Macide'ye anlatır ve Ömer'in kurtulacağını, onun bu işlerle bir ilgisi olmadığını söyler. Sonra ikisi Ömer'i ziyarete giderler fakat Macide artık Ömer ile konuşacak bir şey bulamaz. Ömer tahliye edilirken Macide'yi Bedri'ye emanet eder.

3.11.1. İçimizdeki Şeytan Romanının Motif ve Çeşitli Unsurlar Tablosu

Deyim-Atasözü	
cazip görünmüyor(14)	kalıbımı basarım(53)
sesine mühim bir eda vererek(14)	zapt etmek(54,68,231)
birini kafesleriz(15)	sinirlerim ayaklandı(55)
pişkin tavır(15)	kan tükürürüm kızılılık yedim derim(55)
icap etmek(15)	hileye sapmak(60)
kulak asmamak(15)	burun buruna gitmek(62)
dillere destan(18)	dur yemiş bülbül gibi dilim tutuldu(66)
akılların almadığı(18)	ağzı süt kokan (66)
ümidini kesmek(25,45)	ölmeyi göze almak(67)
tesadüflerin oyuncağı(27)	tüy gibi hafif(70)
üstüme vazife(27)	senin çağlarını geçirdik(72)
baş başa vermek(28)	tahsili yarım bırakmak(72)
memlekete nakledildi(29)	zehir etmemek(73)
oyunbozan(33)	çok gülmenin arkası ağlamaktır(75)
itimadını sarsmak(35)	esrarlı konuşmak(76)
hakkınızdan geleceğim(35)	ömür hapsedilir(77)
elini kolunu bağlamak(36)	insan kulağına çarpmak(79)
hayatının yolunu değiştirecek(37)	gönlün razı ise(100)
hayat eski şekli aldı(38)	akıl etmek(103)
tesiri altında(38)	acizlere acımak sersemliktir(128)

Deyim Atasözü	
laf gelmemesi(39)	nefsini arz etmek(133)
dikkatini çarpmak(39)	ümidi kırılmak(135)
elle tutulur(40)	keyfinin istediğini yapmak(137)
iz bırakmak(40)	kulağından çıkmamak(144)
Can evinden yakalamak(42)	modası geçmiş ahlak kaideleri(149)
etrafi süzmek(43)	laf kaçırmak(163)
yolunu tutmak(45)	aklına başına toplamak(169)
kendi alemine dalmak(45)	ayrı dünyaların malı(173)
yokluğa dalmak(45)	boynuzlu herif(178)
meselelere temas etmek(48)	şeytanın oyunu(181)
gözüne çarpmak(50,76)	beni ihmal ediyor(219)
	işkence çektim(219)
	aklıma gelmiyor(231,245)
	zekanı mirasyedi gibi harcıyorsun(251)

Dinsel Motifler	Meslek
Allah aşkına(20,47,54)	Tarih müderrisi(13)
Rahmeti rahman(23)	Profesör(13,123,124,126,127,153,191,209)
Allah bakilere ömür versin(23)	Felsefe hocası(14)
Allah muvaffakiyet versin(24)	Memur(15,29,59,195)
Allahaismarladık(32,66,82,97,128,159,171,231)	Veznedar(15,71,115,117)

Dinsel Motifler	Meslek
Yarabbi(37,53,104,105,106,172)	esnaf(22,50)
melaike(42)	çavuş(24)
Budizm(48)	tüccar(25)
Şeytan(51,143)	asker(25)
Peygamber(52)	müzişyen(25)
oruç tutmak(55)	muallimi(27,31,33)
Allah rahatlık versin(56)	dikiş hocası(28)
besmele levhası(56)	müdür(29,31,33,36,37,39,202)
Allah belanı versin(63)	tarih Hocası(30)
inşallah(65)	doktor(42,189,252)
Allah'ın mübarek koyunları var(73)	mühendis(42)
Allah hayır eyliye(75)	kitapçı(43)
Allah göstermesin(87,100)	garson(46,218)
Allah kahretsin(94,95,119)	çalgıcı(50)
maşallah(98)	sanatkâr(52)
elhamdülillah(98)	hizmetçi(53)
Allah rahmet eylesin(98)	bakkal(73)
Müslüman(98)	manifaturacı(102)
Allah gani gani rahmet eylesin(99)	terzi(110,133)
Allah'a şükür(100)	emlak komisyoncusu(118)
Allah Allah(115,206)	satıcı(132)
Allah bahtiyar etsin(116)	seyyar fıstıkçı(138)

Dinsel Motifler	Meslek
Sonunuz hayırlı olsun(116)	muharrir(154)
Bereket versin(148)	üdebay (edebiyatçı)(1555)
İsrafil'in borusu(185)	polis(160)
İslam Tasavvufu(197)	reis(194,202)
Yahudi(204)	boyacı(197)
	umum müdür(214)

Yer-Semt	Giyim-Kuşam	Eşya
Kadıköy(13)	gözlük(13,63,71)	cankurtaransimiti(16)
Köprü(13,69,70,77,91,96)	şapka(13,33)	kitap(16)
Beyazıt(15,24,43,66,81,86,96)	alçak ökçeli iskarpın(22)	kağıt(16)
Eminönü(15,22)	inciler(26)	gazete(24)
İstanbul(21,31,40,42,92,135,136,154,195)	elmas küpeler(26)	ceviz dolaplar(27)
Anadolu(21,135)	elbise(27,54)	iskambil kağıdı(33)
Balıkesir(21,26,29,42,72,90,99,102,131,226)	göğüslük(27,36)	halı(43,113)

Yer-Semt	Giyim-Kuşam	Eşya
şehzadebaşı(25,97)	İstanbulluk elbise(43)	teneke masa(49)
Sandal Bedesten(26)	yakalıksız gömlük(43)	muşamba(58,111)
Almanya(34,195)	beyaz önlük(46)	patiska çarşaf(59)
Viyana(34)	kalın gözlük(47)	ot yastıklar(61)
Avrupa(34,195)	ipekli elbise(59)	havlu(62,63)
Beyoğlu(45,77,92,107,131,225)	sedef düğmeli pazen don(59)	gömeçli bal tabağı(64)
Edirne(48)	kadife terlik(62)	olta(67)
Yeşilköy(48)	entarisinin eteği(62)	anahtar(71)
Kazdağ(58)	spor etek(64)	karyola(82)
Bakırcılar(66)	bere(64)	çalı süpürge(88)
Karaköy(69,96)	pardesü(65)	levha(97)
Çilehane(75)	pantolon(71)	bavul(101)
Divanyolu(87)	Frenk gömleği(71)	ipekten abajur(111)
Sarayburnu(89)	ipek boyunbağı(71)	cüzdan(121)

Yer-Semt	Giyim-Kuşam	Eşya
Nil(94)	pırlantalı bilezik(93)	aynalı dolap(151)
Yeni cami(96)	kahverengi kazak(101)	çanta(159)
Taksim(107)	pijama pantolonu(111)	Japon taklidi vazo(161)
Tevfikhane(119)	çorap(139)	silah(191)
Bartın(120)	yazlık elbise(151)	mumluk lamba(220)
Hayrabolu(120)	yünlü elbise(151)	masa örtüsü(237)
Orta Anadolu(159)	elmas kravat iğnesi(153)	
İran(190)	beyaz don ve gölek(217)	
Turan(190)		
Büyükdere(217)		
Galatasaray(225)		

Güzel Sanatlar	Yazar-Eser-Edebiyat Türleri
resim(15)	Don Kişot(20)
piona(21,29,41,158)	roman ve hikaye kitapları(27)
Konservatuvar(21,42,134)	Çinli Laotse(49,51,197)
musiki(25,29)	İsmet Şerif- Gençlik Hareketleri(49)
alaturka(25,155)	Şair Emin Kamil(50)
saz(25,167)	Şeytan adlı şiir(50)
klarnet(29,158)	zabıta hikayeleri(131)
sanat(29)	Yara romanı(196)
müzik dersi(38)	Buda(197)
gramofon(56,88)	Muhiddini Arabi(197)
çalgılı-türkülü(64)	Hallacı Mansur(197)
saz heyeti(156)	
güfte ve beste(206)	
ney(207)	

Çiçek-Bitki	Hayvan	Topluluklar	Lakaplar
ot(16)	keçi(16)	Arap(204)	Gedikli Çavuş(24)
ağaç(25,61)	köpek(48)	Laz(204)	Rum(41,110)
zeytinlik(26)	kuş(61)	Çerkez(204)	Azizim(44,14,170)
bağ(26)	solucan(67)	Ermeni(204)	Üstat(46,51,122,158)
yaprak(52,60)	civciv(86)	Rum(204)	küçükbey(56)
kavak fidanı(57)	kedi yavrusu(88)	Kürt(204)	Bonjur(62)
ceviz(57)	ateşböceği(93)	Arnavut(204)	küçükhanım(63,64,98,101)
kırmızı meyve(57)	papağan(94)		Hafız(70,115,121)
böğütlen(57)			Efendi(74)
yabangülü(57)			Ermeni kızı(88)
sarmaşık(57)			Terzi kızı(110)
yosun(57)			Madam(114,116,178)
orman(58)			Maraşlı(122)
çamlık(58)			Ağa(247)
çiçek(94,139)			
söğüt(96)			
meyve(139)			

Akrabalık	Argo	Tiyatro Terimleri	Halk Ölçüsü
teyze(20,24,25,26,42,53,54,69,227)	kepazelik(22,35,37,47,173)	Piyes(194,205)	palavralı bir rakam(14)
ana(21,31,41,42,59)	dalkavuklar(26)		orağın biçtiği saplar gibi(41)
baba(21,22,41,42,59)	züppe(35)		vazifeperverlik(43)
torun(21)	bayağılık(35)		sözlerinde keramet mevcuttur(46)
akraba(23,24)	küfretmek(36,70)		yobaz kafalı insanlar(48)
amca(24,54,77,101)	aptal(47,59,67,227)		aptallaşarak(60)
koca(27,41,153,187,210,223)	salaklaşmak(63)		soyun sopun malum(98)
karı(72,100,114,153,222)	küstahlık(65,133)		lanet olsun(118)
enişte(77,98)	hayasızlık(65)		
kız(99,100,222)	terbiyesizler(101)		
ağabey(134,164)	münasebetsiz(130)		
abla(179,254)	mahluk(13)		
kayınbirader(184)	çirkef(143)		
oğlu(205,215)	aşağılık(173)		
	Hayvan(179,250)		
	namussuz(185)		
	görgüsüz(205)		

Roman, yer-semt motifleri bakımından oldukça zengindir. Deyim ve atasözleri motiflerine de sık sık rastlanmaktadır. Meslek motifleri de oldukça yer kaplamaktadır.

SONUÇ

Sabahattin Ali, Cumhuriyet dönemi edebiyatımızda özel bir yere sahip olan yazarlarımız arasındadır. Türk Edebiyatında roman, hikâye, şiir, piyes, masal, makale gibi birçok türde eser vermiş olan Sabahattin Ali, asıl olarak hikâyeci kimliğiyle tanınmaktadır. Sabahattin Ali eserlerini yalın ve akıcı bir üslupla yazmış, konuşma dilini yazı dili olarak kullanmıştır. Sabahattin Ali; köy, kasaba yahut şehir insanını bireysel yönden anlatırken aynı zamanda arkasındaki toplumsal gerçeklikleri, birey-toplum çatışmasını başarılı bir biçimde işler.

Sabahattin Ali'nin eserleri halk bilimi unsurları bakımından incelendiğinde özellikle hikâyelerinde masal motiflerine, halk hikâyesi motiflerine sıkça rastlandığı görülür. Halk kültüründe önemli yeri olan hayvan motifini eserlerinde bolca kullanılmıştır. Ayrıca, eserinde yaptığı betimlemeler de önemlidir. Eserlerinin birçoğunda kahramanların yüz hatlarından duygularına kadar her ayrıntı hissedilebilmektedir.

Eserlerinde yer alan deyim ve atasözlerine de yer vermesi dikkat çekmektedir. Deyim ve atasözleri bakımından oldukça zengin eserleri bulunmaktadır. Olaylar anlatılırken kullanılan deyimler, duyguları ifade etme açısından önemlidir. Ayrıca dinsel motifler de halk bilimi açısından önemlidir. Özellikle kullandığı dinsel motifler ise; Allah ve Peygamber'dir. Dini motifler, Sabahattin Ali'nin eserlerinde en çok kullandığı folklorik malzemelerden biridir. Peygamber kıssaları, kutsal kitaplar, ermiş, ahiret inançları ve daha birçok dini konu yazarın anlatılarında bir zenginlik ögesi olarak yer alır.

Bunların yanında giyim-kuşam ve eşya motifleri de bulunmaktadır. Eşyaların bir çoğunun kullanımı da genellikle mecazi anlamda olguları anlatırken

kullanılmıştır. Ayrıca meslek gruplarında bahsedildiği eserlerde, bitki motifleri ve yiyecek-içecek motifleri de dikkat çekmektedir.

Yer-semt motiflerine de anlatımlarında sıkça rastlanmaktadır. Roman, yazar, eser, edebiyat türleri ve güzel sanat motifleri açısından da oldukça zengin eserler yazan yazar bu anlamda da halk bilimi unsurları konusunda önemli bir isim olmuştur.

Halk hikâyesi motiflerinden birçok motifi eserlerinde görmemiz mümkündür: Engel motifi, sınama motifi, ilk görüşte aşk motifi, ölüm motifi, pir ve derviş motifi gibi... Buradan anlaşıldığı üzere Sabahattin Ali, halk kültüründen ve halk edebiyatından hikâyelerinde geniş olarak yararlanmıştı.

Sabahattin Ali, halk bilimi öğelerini anlatılarında başarılı ve etkili bir şekilde ele almıştır. Yazar, halk bilimi öğelerinden roman, öykü ve şiirlerinde yararlanmış bu öğeleri yerinde ve özgün kullanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım**, (2007). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. İnkılâp Kitabevi Yayını.
- AKTUNÇ, Hulki**, (1998). Türkçe'nin Büyük Argo Sözlüğü. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2013). "Bütün Eserleri" Eleştirel Bakış, Yayına Hazırlayan: Sevgül Sönmez, Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2003). "Yeni Dünya", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2008). "Kamyon", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2009). "Kağrı, Ses, Esirler", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2009). "İçimizdeki Şeytan", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (1999). "Kuyucaklı Yusuf", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ALİ, Sabahattin**, (2011). "Kürk Mantolu Madonna", Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- ARTUN, Erman**, (2006). Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri, Kitabevi Yay.,İstanbul.
- ASLAN, Ensar**, (1990). Halk Hikâyelerini İnceleme Yöntemleri, Yaralı Mahmut Hikâyesi Üzerinde Bir İnceleme, Dicle Üniversitesi yayınları, Diyarbakır.
- ASLAN, Ensar**, (2003). Halk Bilimi Araştırmaları, Dicle Üniv. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi yayınları, Diyarbakır.
- ASLAN, Ensar**, (2004). "Türk Halk Hikâyeciliğinde Kullanılan Kalıp Söz Grupları ve Manzum Tasvirler, Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Sempozyumu" , Ankara.
- ASLAN, Ensar**, (2008). Türk Halk Edebiyatı, Maya Akademi Yayınları, Ankara.

AYDOĞAN, Bedri, (2014). Sabahattin Ali'nin Yaşamı ve Yapıtlarına Genel Bir Bakış, Çukurova Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, Adana.

BAHADINLI, Yusuf Ziya, (1971). Türkçe Deyimler Sözlüğü. Hür Yayınları, İstanbul.

BORATAV, Pertev Naili, (1991). Folklor ve Edebiyat 2, Adam yayınları İstanbul

BORATAV, Pertev Naili, (1989). Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, Adam Yayınları, İstanbul

DİLİDÜZGÜN, Selehattin, (1996). Çağdaş Çocuk Edebiyatı, Yapı Kredi Yayınları.

EKİCİ, Metin, (2005). Türk Sözlü Geleneğinde Anlatıcılar ve Anlatmalar Arasındaki İlişkiye Art Zamanlı (Diyakronik) ve Eş Zamanlı (Senkronik) Bir Bakış, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

ELÇİN, Şükrü, (1986). Halk Edebiyatına Giriş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

GÜNYOL, Vedat, (1981). Dile Gelseler, Cem Yayınevi, İstanbul.

HACER, Gülşen, (2013), Değirmen Motifi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.

HANÇA, Baki Bora, (2012). “Tanım Mı Tarif Mi? Halk Hikâyesinin Tanımlanması Meselesi”, TheJournal of Academic Social Science Studies, Volume 5 Issue 8, p. 693-699, December.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, (2000). Dünya İnançları Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.

HASDEDEOĞLU, Mehmet Onur, (2008). “Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri”, İstanbul Kültür Üniversitesi.

HATİBOĞLU, Vecihe, (1972). Türkçenin Sözdizimi. TDK Yayını, Ankara.

HELİMOĞLU, Muhsine,(2009). Masallar ve Eğitimsel İşlevleri. Cumhuriyet kitapları, İstanbul.

KABAKLI, Ahmet,(1985). Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Yayınları, Cilt 1, İstanbul.

KAFESOĞLU, İbrahim, (1998). Türk Milli Kültürü, Ötüken Yayınları, İstanbul.

KARACA, Alâattin, (1993). Sabahattin Ali'nin Öykülerinde Toplumsal Konular, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, XI.

KARAKAŞ, Rezan, (2010). Kemal Tahir'in Romanlarında Halkbilimi Unsurları, Dicle Üniversitesi.

KUTLU, Mustafa, (1972). Sabahattin Ali , Hareket Yayınları, İstanbul.

ÖZDEMİR, Emin, (2000). Açıklamalı-Örnekli Deyimler Sözlüğü.Bilgi Yayınevi.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali, (1999). Çağdaş Türkçe Sözlük, Arkadaş Yayınevi, Ankara.

SAKAOĞLU, Saim, (1999). Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara.

SEZER, Abdulbasit, (2010). Murathan Mungan ve Halk Bilimi, Atalay Matbaası, Ankara.

SÖNMEZ, Sevgül, (2009). A'dan Z'ye Sabahattin Ali, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

TUNCER, Hüseyin, (2007). Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, Türk Dünyası Ortak Edebiyatı; Türk Dünyası Edebiyat Tarihi , Cilt: 8, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

VEYSEL, Mehmet, (1973). " Sabahattin Ali'de Masal", Yansıma,Yıl:2, C.2.

YAĞMUR, Karadeniz, Sibel, (2011). Elif Şafak'ın Dört Romanında Halk Bilimi Unsurları, Dicle Üniversitesi.

